

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина



Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet broj: S1 1 K 024549 20 Krl

Datum: objavljivanja 22.03.2022. godine
pismenog otpravka 27.04.2022. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Zoran Božić, predsjednik vijeća
sudija Mediha Pašić
sudija Mira Smajlović

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

PREDRAGA BASTAHA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Sanja Jukić

Branilac optuženog Predraga Bastaha: Izet Baždarević

SADRŽAJ

IZREKA.....	3
I TOK KRIVIČNOG POSTUPKA	8
OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	8
DOKAZNI POSTUPAK	9
ZAVRŠNE RIJEČI	10
<i>Završna riječ Tužilaštva BiH.....</i>	<i>10</i>
<i>Završna riječ branioca Izeta Baždarevića</i>	<i>12</i>
<i>Završna riječ optuženog Predraga Bastaha</i>	<i>14</i>
PROCESNE ODLUKE	15
<i>Protek roka od 30 (trideset) dana.....</i>	<i>15</i>
<i>Odluke o mjerama zaštite za svjedoke.....</i>	<i>16</i>
<i>Odluka o prihvatanju utvrđenih činjenica predloženih od strane Tužilaštva BiH</i>	<i>17</i>
<i>Odluka o održavanju ročišta za glavni pretres bez prisustva optuženog Predraga Bastaha.....</i>	<i>22</i>
<i>Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza</i>	<i>25</i>
<i>Odluke o dokazima</i>	<i>26</i>
<i>Odluke o izuzeću postupajuće tužiteljice.....</i>	<i>31</i>
<i>Odluke o izuzeću predsjednika vijeća i sudećeg vijeća.....</i>	<i>33</i>
<i>Odbijanje zahijeva optuženog za razriješenje branioca</i>	<i>36</i>
INTERVENCIJE U ODNOSU NA ČINJENIČNI OPIS IZ OPTUŽNICE	39
II STANDARDI DOKAZIVANJA	41
III PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	44
IV NALAZI SUDA - OSUĐUJUĆI DIO.....	47
OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BIH	49
<i>Postojanje širokog ili sistematičnog napada.....</i>	<i>50</i>
<i>Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva.....</i>	<i>63</i>

<i>Optuženi je znao za napad i da su njegove radnje dio tog napada</i>	65
DJELO U OSNOVI ZLOČINA – PROGON	70
PROGON UBISTVIMA.....	74
ČINJENIČNA UTVRĐENJA.....	75
<i>Izvođenje civila iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici</i>	78
<i>Izvođenje civila iz logora Sušica.....</i>	82
<i>Ubistva civila u Mračnici.....</i>	86
ZAKLJUČAK VIJEĆA.....	105
V ODLUKA O KAZNI.....	108
VI NALAZI SUDA- ODBIJAJUĆI DIO PRESUDE	109
VII ODLUKA O TROŠKOVIMA	114
VIII ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	115
IX ANEKS I	116
<i>Materijalni dokazi Tužilaštva BiH.....</i>	116
<i>Materijalni dokazi odbrane</i>	122
XI ANEKS II	123
<i>Utvrđene činjenice prihvaćene iješerjem Suda BiH, brcj S1 1 K 024549 20 Kri od 29.03.2021. godine</i>	123

Broj: S1 1 K 024549 20 Krl
Sarajevo, 22.03.2022. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudije Zorana Božića, kao predsjednika vijeća, te sudija Medihe Pašić i Mire Smajlović, kao članova vijeća, uz sudjelovanje stručnog saradnika Ane Markešić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Predraga Bastaha, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH), sve u vezi s članovima 29. i 180. stav 1. istog zakona, postupajući po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0002552 11 od 12.08.2020. godine, koja je potvrđena dana 21.08.2020. godine, nakon javno održanog glavnog pretresa, u prisustvu tužiteljice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Sanje Jukić, a u odsustvu uredno obaviještenih optuženog Predraga Bastaha i njegovog branioca, advokata Izeta Bažarevića, nakon vijećanja i glasanja donio je i dana 22.03.2022. godine javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

I

Optuženi Predrag Bastah zvani Dragan, sin Radovana i Danice rođene Samardžić, rođen 18.10.1953. godine u mjestu Podkozlovača, opština Han Pijesak, JMBG ..., po nacionalnosti ..., završio srednju školu, državljanin ..., nastanjen u ulici ..., oženjen, otac jednog punoljetnog djeteta, ne vodi se u vojnoj evidenciji, služio JNA u Beogradu 1972/73, nije odlikovan, lošeg imovnog stanja, osuđivan i nalazi se na izdržavanju dvadesetdvostručne (22) kazne zatvora u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora

i drugih mjera BiH, po presudi Suda BiH, broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH;

KRIV JE

Što je

U periodu od 21.04.1992. godine do kraja septembra 1992. godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike BiH, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog i ostalog nesrpskog stanovništva opštine Vlasenica, znajući za takav napad te da njegove radnje čine dio tog napada, kao pripadnik rezervnog sastava MUP-a RS, SJB Vlasenica, vršio progon civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi, učestvujući u zajedničkom planu i njegovom doprinošenju ostvarenju zajedničkog cilja lišavanja drugih osoba života (ubistvima), i to na način što je:

Početak juna mjeseca 1992. godine, najvjerojatnije dana 02.06.1992.godine u popodnevnim satima, sudjelovao u lišavanju života 34 civila bošnjačke nacionalnosti zajedno s preminulim Perom Kostićem i jednom ženskom osobom, i to tako što je vršio obezbjeđenje mjesta strijeljanja civila Bošnjaka na lokalitetu Metališta-Zalukovlja, zvanom Mračni dol (Mračnica), opština Vlasenica, na kojem mjestu su preminuli Pero Kostić i jedna ženska osoba, strijeljali 34 civila koji su prethodno dovezeni autobusom iz zatvora koji se nalazio iza zgrade suda u Vlasenici i iz logora Sušica, za koje vrijeme je optuženi obučen u policijsku uniformu, stajao uz vrata autobusa i uz prijetnju oružja – puške koju je imao u ruci, dočekivao muškarce, civile Bošnjake koji su izlazili iz autobusa i prolazili neposredno pored optuženog, usmjeravajući ih tako da idu na mjesto gdje su ubijani, a koje se nalazilo udaljeno nekoliko metara od mjesta gdje je stajao optuženi, pa je tako iz autobusa izašao i Kavazović Sead i dva lica koji su, na isti način prošli pored optuženog i došli na mjesto gdje su strijeljani, a potom rukom dao znak vozaču autobusa da ispusti zadnje civile i to Telalović Muharema i njegova dva sina Telalović Seada i

Telalović Nijaza koji su, bez ikakvog pogovora i bez ijedne progovorene riječi, prošli neposredno uz optuženog i došli na isto mjesto gdje su ubijeni, a njihova mrtva tijela su pala na gomilu prethodno ubijenih civila, da bi potom, s obzirom da više nije bilo živih civila Bošnjaka, zajedno sa Perom Kostićem i jednom ženskom osobom, autobusom napustio lice mjesta, na koji način je svojim radnjama, gore opisanim, posmatrajući cijelo vrijeme strijeljanje ljudi, bio svjestan da ljudi koji izlaze iz autobusa i prolaze pored njega idu na mjesto pogubljenja, a što je u stvari i htio, čime je svjesno i voljno, kao saizvršilac, svojim radnjama, doprinio izvršenju krivičnog djela ubistva 34 civila koji su pronađeni i ekshumirani na istom mjestu gdje su i strijeljani, i to Powlakić Ševko sin Huse, Muminović Salko sin Mehmeda, Heljo Suad sin Saliha, Telalović Sead sin Muharema, Čehajić Meho sin Huse, Hrustić Hamza sin Selme, Hadžić Nusret sin Džemaila, NN lice, Telalović Muharem sin Saliha, Sarajlić Avdo sin Sulje, Muminović Ibro sin Mehe, Koljović Sadik sin Rifeta, Veselji Rahman sin Rahmana, Telalović Nijaz sin Muharema, Hadžiomerović Fikret sin Rifeta, Zekić Nusret sin Ibre, Ahmetović Omer sin Šahina, Ibišević Bećir sin Huseina, Habibović Fadil sin Adila, Hadžić Sakib sin Emina, četrnaestogodišnji Hamidović Edin sin Senahida, Osmanlić Muharem sin Mehe, Berbić Mevludin sin Sejfudina, NN lice, Šahmanović Salko sin Alije, Bećirović Mujaga sin Hurema, Selimović Pašan sin Selmana, Bećirović Hazim sin Reufa, Aličević Hašid sin Rašida, Turković Husnija sin Hašida, Tuzlić Amir sin Avde, Džodžaljević Dževad sin Hajrudina, Kavazović Sead sin Ešefa i Telalović Mustafa sin Džemala,

čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZBiH, sve u vezi s članovima 29. i 180. stav 1. istog zakona.

Pa se optuženom Predragu Bastahu za navedeno krivično djelo u skladu s odredbama člana 55. stav 1. i člana 53. stav 1. KZBiH utvrđuje kazna zatvora trajanju od **20 (dvadeset) godina**, dok se kao ranije utvrđena uzima kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 22 (dvadeset i dvije) godine, izrečena pravosnažnom Presudom Suda BiH, broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine,

pa se, primjenom odredbe člana 53. stav 2. tačka a) KZBiH, optuženom izriče jedinstvena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 35 (trideset i pet godina).

U skladu sa odredbom člana 55. stav 1. i 56. KZ BiH, optuženom će se u izrečenu kaznu uračunati vrijeme provedeno na izdržavanju kazne po ranijoj pravosnažnoj presudi, kao i vrijeme provedeno u pritvoru, u predmetu Suda BiH, broj X-KR-05/122, počev od 28.01.2008. godine nadalje.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni se s imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

II

Prema optuženom Predragu Bastahu

Na osnovu odredbe člana 283. stav d) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

ODBIJA SE OPTUŽBA

Da je

U periodu od 21.04.1992. godine do kraja septembra 1992.godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike BiH, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog i ostalog nesrpskog stanovništva općine Vlasenica, znajući za takav napad te da njegove radnje čine dio tog napada, kao pripadnik rezervnog sastava MUP-a RS, SJB Vlasenica, vršio progon civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi, učestvujući u

zajedničkom planu i njegovom doprinošenju ostvarenju zajedničkog cilja lišavanja drugih osoba života (ubistvima), i to na način što je:

Početkom juna mjeseca 1992. godine najvjerojatnije dana 02.06.1992. godine u popodnevnim satima, sudjelovao u lišavanju života 3 civila bošnjačke nacionalnosti zajedno s preminulim Perom Kostićem i jednom ženskom osobom, i to tako što je vršio obezbjeđenje mjesta strijeljanja civila Bošnjaka na lokalitetu Metališta-Zalukovlja, zvanom Mračni dol (Mračnica), opština Vlasenica, na kojem mjestu su preminuli Pero Kostić i jedna ženska osoba, strijeljali 3 civila koja su prethodno dovezena autobusom iz zatvora koji se nalazio iza zgrade suda u Vlasenici i iz logora Sušica, za koje vrijeme je optuženi obučen u policijsku uniformu, stajao uz vrata autobusa i uz prijetnju oružja – puške koju je imao u ruci, dočekivao muškarce, civile Bošnjake koji su izlazili iz autobusa i prolazili neposredno pored optuženog, usmjeravajući ih tako da idu na mjesto gdje su ubijani, a koje se nalazilo udaljeno nekoliko metara od mjesta gdje je stajao optuženi, pa je tako kao posljednji iz autobusa izašao Kavazović Sead i dvojica za sada neidentifikovana lica koji su, na isti način prošli pored optuženog i došli na mjesto gdje su strijeljani, a potom rukom dao znak vozaču autobusa da ispusti zadnje civile i to Telalović Muharema i njegova dva sina Telalović Seada i Telalović Nijaza koji su, bez ikakvog pogovora i bez ijedne progovorene riječi, prošli neposredno uz optuženog i došli na isto mjesto gdje su ubijeni, a njihova mrtva tijela su pala na gomilu prethodno ubijenih civila, da bi potom, s obzirom da više nije bilo živih civila Bošnjaka, zajedno sa Perom Kostićem i jednom ženskom osobom, autobusom napustio lice mjesta, na koji način je svojim radnjama, gore opisanim, posmatrajući cijelo vrijeme strijeljanje ljudi, bio svjestan da ljudi koji izlaze iz autobusa i prolaze pored njega idu na mjesto pogubljenja, a što je u stvari i htio, čime je svjesno i voljno, kao saučesnik, svojim radnjama, doprinio izvršenju krivičnog djela ubistva 3 civila koji su pronađena i ekshumirana na istom mjestu gdje su i strijeljani, i to Ferhatović Fadil sin Ahme, Ferhatović Fehim sin Ahme i Džodžaljević Ibrahim sin Avde,

čime bi počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZBiH, sve u vezi s članovima 29. i 180. stav 1. istog zakona.

Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKPBIH optuženi se oslobađa dužnosti naknade troškova krivičnog postupka te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni se s imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

I TOK KRIVIČNOG POSTUPKA

OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0011571 15, od 12.08.2020. godine, potvrđenom dana 21.08.2020. godine, optuženom Predragu Bastahu na teret je stavljeno počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) sve u vezi s članovima 29. i 180. stav 1. istog zakona.
2. Optuženi Predrag Bastah se na ročištu za izjašnjenje o krivnji, održanom dana 15.10.2020. godine, izjasnio da nije kriv za počinjenje krivičnog djela za koje se tereti.
3. Na statusnoj konferenciji održanoj dana 04.01.2021. godine raspravljalo se o planu izvođenja dokaza optužbe, rasporedu ročišta za glavni pretres te drugim pitanjima relevantnim za postupak. Tužilaštvo je ukratko iznijelo plan pozivanja svjedoka koji je u pismenoj formi dostavljen Sudu i odbrani, vrijeme potrebno za saslušanje svjedoka te izvođenje materijalnih dokaza.
4. Dana 04.01.2021. godine počeo je i glavni pretres čitanjem optužnice Tužilaštva BiH te iznošenjem uvodnih riječi optužbe.

5. Postupajuća tužiteljica je u uvodnom izlaganju navela da će Tužilaštvo izvesti svjedoke koji će potvrditi sve okolnosti iz optužnice, odnosno svjedoke koji će govoriti o okolnostima krivičnog djela te doprinosu optuženog izvršenju tog djela. Posebno je naglašeno da se optuženom ne stavlja na teret da je lično ubio 37 lica, ali da će se dokazati njegov doprinos, odnosno njegovo saučesništvo u izvršenju tog djela.

6. Branilac optuženog je naveo da će odbrana koristiti pravo da ne izlaže uvodne riječi, ali se ukratko osvrnuo na optužbu riječima da optuženi Bastah kao rezervni policajac nije odlučivao niti je mogao odlučivati, nije voljno postupao nego po naređenju te da je dao doprinos pronalasku posmrtnih ostataka žrtava s obzirom da je sarađivao s Tužilaštvom i SIPA-om.

7. Glavni pretres okončan je dana 15.03.2022. godine nakon što je optuženi iznio svoje završne riječi.

DOKAZNI POSTUPAK

8. Na prijedlog Tužilaštva BiH, u toku dokaznog postupka saslušani su sljedeći svjedoci: S-1 (02.02.2021. godine), Goran Reljić (02.02.2021. godine), Selva Čehajić (16.02.2021. godine), Pero Krstić (16.02.2021. godine), Huso Kičić (16.02.2021. godine), Ibro Osmanović (16.03.2021. godine), Hasma Efendić (13.04.2021. godine), Nedreta Mlačo (13.04.2021. godine), Fadila Kurbašić (13.04.2021. godine), S-2 (27.04.2021. godine), Tenzila Koljović (27.04.2021. godine), Hamdija Karać (11.05.2021. godine), Nevzeta Nakičević (11.05.2021. godine), Hadžira Bećirović (11.05.2021. godine), Nedžad Džodžaljević (11.05.2021. godine), Muhamed Alihodžić (11.05.2021. godine), Bejda Ahmetović (25.05.2021. godine), Begija Telalović (25.05.2021. godine), Samira Berbić (25.05.2021. godine), Enver Bećirović (25.05.2021. godine), Nijaz Hamidović (25.05.2021. godine), Huso Ambešković (08.06.2021. godine), Fadila Smajić (08.06.2021. godine), Dževad Šiljković (08.06.2021. godine), Aiša Memišević (24.08.2021. godine), Edina Babić (24.08.2021. godine), Sead Hadžić (24.08.2021.

godine), Esma Mehanović (31.08.2021. godine) i Vahidin Džodžaljević (07.09.2021. godine). Pročitane su izjave svjedoka Avde Tuzlića, Osmana Kurjaka i Sadije Ibišević.

9. U svojstvu vještaka, na prijedlog Tužilaštva, saslušan je doktor Vedo Tuco (31.08.2021. godine)

10. Na prijedlog odbrane u toku dokaznog postupka saslušani su sljedeći svjedoci: Vojislav Nikolić (30.11.2021. godine), Milenko Gojgolović (07.12.2021. godine), Ignjat Kraljević (07.12.2021. godine), Žarko Trifunović (07.12.2021. godine), Milivoje Milić (07.12.2021. godine), optuženi Predrag Bastah u svojstvu svjedoka (01.02.2022. godine) i S-1 (08.02.2022. godine).

11. U spis predmeta uloženi su materijalni dokazi Tužilaštva i odbrane čiji se popis nalazi u Aneksu I presude.

12. Nakon što je Tužilaštvo izjavilo da nema replike, odnosno nakon što su se Tužilaštvo i odbrana izjasnili da nemaju prijedloga za dopunu dokaznog postupka, predsjednik vijeća je objavio, saglasno odredbi člana 276. ZKPBiH, da je dokazni postupak završen.

ZAVRŠNE RIJEČI

Završna riječ Tužilaštva BiH

13. U svom završnom izlaganju postupajuća tužiteljica navela je da ni u jednom momentu nije imala motiva da neosnovano optužuje, odnosno da optuženog dva puta tereti za isto krivično djelo te da je optužen za djelo koje je činjenično opisano svojim žrtvama, da svaka od tih žrtava ima svoje ime i prezime i svaka od njih mora naći smiraj, a pronaći će ga ako Sud na osnovu svih činjenica i dokaza optuženog oglasi krivim. Tužiteljica se ukratko osvrnula na opšte elemente krivičnog djela pozivajući se na iskaze svjedoka kojima dokazuje njihovo postojanje.

14. Dalje je navela da smatra da je dokazano da je optuženi svojim radnjama počinio krivično djelo za koje se tereti, odnosno ubistvo 37 civila izvedenih iz zatvora i logora Sušica, koji su bili krivi samo zato što su Muslimani i koji su ubijeni na okrutan i surov način. U tom smislu pozvala se na iskaze svjedoka koji su vidjeli optuženog u zatvoru kad su prozivani civili, zatim iskaze svjedoka koji su vidjeli da se autobus zaustavio u Sušici, a potom otišao prema Mračnici te na iskaze svjedoka S-1 i Huse Ambeškovića koji su vidjeli optuženog u Mračnici kako naoružan stoji pored autobusa. Tužiteljica je naglasila da nije ni bitno pored kojih je vrata stajao optuženi, nego je bitno da je stajao s puškom u ruci da neko od ljudi, koji su izlazili iz autobusa i prolazili pored njega, ne bi pobjegao. Smatra da nisu dokazane tvrdnje optuženog da je bio natjeran da uđe u autobus i da su u Mračnici kod autobusa bili specijalci. Također se pozvala i na iskaz svjedoka Gorana Reljića koji je vidio optuženog nakon izvršenja krivičnog djela u autobusu, a skupa s njim i vozača, Peru Kostića i žensku osobu. Navela je i da je optuženi narednog dana ponovo došao na lice mjesta valjda da pokaže svojim nadređenima mjesto gdje su se odigrala nečovječna djela. Na kraju je predložila da se optuženi najstrože kazni.

15. U vezi razlika u primjerku zapisnika o saslušanju svjedoka Huse Ambeškovića koji je dostavljen odbrani u odnosu na primjerak zapisnika istog svjedoka, isti broj i datum, a koji ima Tužilaštvo, tužiteljica je, pozivajući se na korektnost i profesionalnost, dala objašnjenje navodeći da je u pitanju njezina pogreška. Navela je da je prilikom saslušanja u Tužilaštvu BiH svjedok Ambešković najprije rekao da nije prepoznao ko je bio kod autobusa što je konstatovano u zapisniku koji je svjedok i potpisao. Ubrzo nakon toga, nakon što je ponovo pročitao zapisnik, svjedok je izjavio kako nije tačno da nije prepoznao lice koje je stajalo kod autobusa i naveo je da je to bio Predrag Bastah što je uneseno u zapisnik, potom je svjedoku rečeno da će razlike u ranijim izjavama u odnosu na tu okolnost objasniti pred Sudom. Međutim, umjesto da se uništi taj prvi primjerak zapisnika o saslušanju svjedoka koji je isprintan i potpisan prije nego što je svjedok dodao da je vidio optuženog i prije nego što je to konstatovano u zapisnik, greškom je taj primjerak zapisnika sačuvan i dostavljen odbrani u sklopu materijala uz optužnicu, dok je tužiteljici ostao drugi, dopunjeni primjerak istog zapisnika. Istaknuto je da je svjedok Huso Ambešković u vezi razlika u izjavama jasno rekao pred sudećim vijećem da je samo

jednom izjavio da je vidio optuženog Bastaha. Tužiteljica je navela da je opisana ispravka odnosno dodavanje rečenice u zapisnik, urađeno u prisustvu svjedoka.

16. Završna riječ Tužilaštva BiH u pismenoj formi je uložena u spis predmeta.

Završna riječ branioca Izeta Baždarevića

17. U svom završnom izlaganju branilac je naveo da nije sporno postojanje širokog i sistematičnog napada na području Vlasenice u inkriminisanom periodu, međutim sporna je uloga optuženog u tom napadu jer nije dokazano da je optuženi Bastah bio učesnik napada i da je vršio progon stanovništva bošnjačke nacionalnosti. Istaknuto je da je optuženi bio angažovan kao rezervni policajac, da je uglavnom obavljao poslove vozača, popravljao auta, povremeno učestvovao u privođenju građana za koje se sumnjalo da posjeduju nelegalno naoružanje te da nije imao nikakva ovlaštenja niti je učestvovao u širokom i sistematičnom napadu vojnih, paravojnih i policijskih snaga koje su izvele napad i počinile razna djela na području opštine Vlasenica u tom periodu. Branilac smatra da su pogrešne tvrdnje optužnice da je optuženi učestvovao u planiranju napada i progona, odnosno u zajedničkom planu doprinoseći mu ubistvima civila jer nije imao čin, nije imao nikakvu funkciju u policijskim i vojnim organima ni u kriznom štabu. Činjenica je, tvrdi branilac, da je privodio neke osobe koje su vlastima bile interesantne sa sigurnosnog aspekta, ali je to činio po nalogu i to privođenje nije krivično djelo. Privedene ljude predavao je u stanicu policije, a za dalja postupanja nije bio ovlašten. Optuženi sve i da je htio da učestvuje u planiranju progona, tvrdi branilac, on to kao rezervni policajac uopšte nije mogao.

18. Kad su u pitanju iskazi svjedoka, branilac je dao osvrt samo na svjedoke koji su spominjali optuženog Predraga Bastaha, komentarisao je iskaze svjedoka, uglavnom izjave koje su svjedoci dali u istrazi. U tom smislu, osvrnuo se na izjave svjedoka Huse Kičića, Ibre Osmanovića, Vahidina Džodžaljevića, Hasme Efendić, Nedrete Mlačo, S-2, Osmana Kurjaka i Avdurahmana Kurjaka.

19. Za odbranu nije sporno da su 02.06.1992. godine iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici izvedeni civili koji su potom odvedeni u Mračnicu gdje su lišeni života. Navedeno je da je optuženi bio prisutan kad su pritvorenici izvedeni iz zatvora i uvedeni u autobus, da je bio u autobusu, nosio policijsku uniformu, pušku i pištolj, da je stajao pored autobusa kada su ti civili izlazili iz autobusa i kada su upućivani na mjesto gdje su lišeni života te da se tim istim autobusom vratio u Vlasenicu. Međutim, po stavu branioca, sporna je uloga optuženog. Postavlja se pitanje da li je on htio lišavanje života tih ljudi i da li je on na bilo koji način mogao kao rezervni policajac, i da je želio, da taj događaj spriječi jer se taj događaj nije mogao desiti bez nečijeg odobrenja i same realizacije.

20. Kad su u pitanju ubistva civila u Mračnici branilac se pozvao na iskaz svjedoka S-1 navodeći da je i pred Sudom i u izjavi iz istrage naveo da je optuženi Bastah samo stajao pored autobusa, da nije preduzimao nikakve radnje te da su druge osobe lišile života ljude dovezene autobusom. U vezi iskaza svjedoka Huse Ambeškovića navedeno je da u izjavama naveo da je očividac ubistava i da je autobus ušao u rikverc što po stavu odbrane nije tačno jer je ušao prednjim dijelom, koju činjenicu niko nije sporio. Branilac smatra da se uopšte ne treba cijeniti iskaz ovog svjedoka s obzirom na različite izjave koje posjeduju Tužilaštvo i Sud. Oспорavan je i iskaz svjedoka Hamdije Karaća tvrdnjama da je lažni svjedok, da nije govorio istinu, da je iznio niz netačnih navoda iz kojih se može zaključiti da uopšte nije bio prisutan kad se kritični događaj desio niti je prozvan u zatvoru, niti ga je Mićo Gojgolović, nakon što se izvukao ispod mrtvih tijela, odveo u stanicu policije. Iskaz ovog svjedoka, navodi branilac, nije u skladu s iskazom svjedoka Ibre Osmanovića koji nije ni siguran da li je Hamdija Karać prozvan u zatvoru, zatim, suprotan je činjeničnom opisu optužnice s obzirom na opis kritičnog događaja koji je dao svjedok te drugim izvedenim dokazima. Navedeno je i da svjedok nije mogao da potvrdi da je vidio optuženog Bastaha u autobusu, ali da je čuo da je izgonio ljude, da je neke možda ubio i da je njegove dvije kćeri izveo iz kuće.

21. Na kraju je istaknuto da će Sud na osnovu dokaza utvrditi da optuženi nije svojevrijemno ušao u autobus nego je bio natjeran od strane druge osobe, pa će se moći cijeniti kakva je bila uloga optuženog u tom događaju i da je za vrijeme lišavanja života ljudi u Mračnici optuženi samo stajao i posmatrao. Na osnovu svih dokaza se može

zaključiti, smatra branilac, da optuženi nije učestvovao u zajedničkom planu i doprinošenju ostvarivanja zajedničkog cilja lišavanja života lica druge nacionalnosti jer niko nije rekao da je optuženi to htio, niko nije potvrdio da je učestvovao u planiranju ili realizaciji tih ciljeva i niko nije potvrdio da je na bilo koji način vršio pripremu da se autobus dovede do zatvora, da ti ljudi uđu u autobus i da ih odvedu do navedenog mjesta i liše života. Na kraju je predložena primjena načela *in dubio pro reo* u korist optuženog, ali i olakšavajuće okolnosti u slučaju da Sud utvrdi drugačije s posebnim naglaskom na to da je optuženi Tužilaštvu BiH i SIPA-i pokazao gdje se nalaze posmrtni ostaci civila koji su lišeni života, a koji su predati porodici i pokopani po želji porodica.

22. Završna riječ branioca u pismenoj formi je uložena u spis predmeta.

Završna riječ optuženog Predraga Bastaha

23. U svom završnom izlaganju optuženi Bastah je naveo da mu u postupku nije ispoštovano pravo na odbranu i pravo na pravično suđenje. Po mišljenju optuženog, ovo je montirani postupak u kojemu njegov branilac, advokat Baždarević, radi za Sud jer nije tražio izuzeće predsjednika vijeća ni tužiteljice, a bio je dužan da to uradi, zbog čega je, kako navodi, tražio njegovo razrješenje, ali mu je zahtjev odbijen. Naveo je da je ponovo optužen za utvrđene činjenice za koje mu se ne može ponovo suditi, odnosno za progon i širok i sistematičan napad u Vlasenici u istom vremenskom periodu. Istaknuo je da, osim što mu se dva puta sudi za isto djelo, u postupku ponovo učestvuju sudija Božić i tužiteljica Jukić, zbog čega su trebali da budu izuzeti pa je zato podnio krivičnu prijavu i očekuje pokretanje istrage.

24. Optuženi je dao osvrst i na iskaze svjedoka Hamdije Karača, Hasme Efendić, Pere Krstića, Tenzile Koljović, Gorana Reljića i drugih. Naveo je da su Tenzila Koljović i Goran Reljić lažno svjedočili, da je vijeće utvrdilo da je falsifikovan potpis svjedokinje Aiše Memišević, odnosno otisak prsta te da se u zapisnike unose netačni navodi. Po stavu optuženog, svjedoci su drugi put lažno svjedočili za područje Vlasenice. Dalje navodi da je prijavio ubistvo 37 ljudi tužiteljici Jukić 2008. godine kad je davao izjavu, da je dao

izjavu protiv Miroslava Kraljevića i da je Tužilaštvo omogućilo da se njegova odbrana pripremi ili eventualno da se riješi ključni svjedok-Predrag Bastah. Zbog toga mu je, smatra optuženi, potvrđena prvostepena presuda, sve pod pritiskom politike jer je prijavio ubistvo 37 civila koje je izveo Mićo Kraljević, a ubila njegova sestra Višnja. Na kraju je naveo da je izmanipulisan od strane Tužilaštva, ali i advokata te da je lažno optužen, presuđen na osnovu lažnih svjedoka koji su izmanipulisani te da njegove završne riječi ne vrijede jer je postupak montiran.

25. Svoju završnu riječ u pismenoj formi optuženi je na kraju izlaganja poderao.

PROCESNE ODLUKE

26. Tokom glavnog pretresa vijeće je donijelo procesne odluke koje će biti obrazložene u nastavku s obzirom da je na pretresu ukratko obrazložilo razloge za donošenje istih ili se pak radilo o pismenim otporcima odluka na koje u tom procesnom trenutku nije bilo dozvoljeno pravo na žalbu.

Protek roka od 30 (trideset) dana

27. Odredbom člana 251. stav 2. ZKPBiH propisano je da „*glavni pretres kcji je odgođen mora ponovo početi ako se izmjenio sastav v.jeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca v.jeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranjem glavnom pretresu...*“

28. Na statusnoj konferenciji održanoj dana 04.01.2021. godine predsjednik vijeća je unaprijed tražio saglasnost za prekoračenje roka od 30 dana između dva uzastopna ročišta za glavni pretres računajući da bi u toku postupka, uslijed opravdanih razloga, moglo doći do odgađanja glavnog pretresa na period duži od 30 dana.

29. Tom prilikom su stranke i branilac dali saglasnost da se u slučaju protoka navedenog roka ponovo ne izvode već izvedeni dokazi, odnosno da se ponovno ne saslušavaju svjedoci i vještaci nego da se koriste njihovi iskazi, kao i već izvedeni materijalni dokazi.

30. Tokom cijelog postupka pretresno vijeće je postupalo u neizmjenjenom sastavu.

31. Međutim, u toku glavnog pretresa dva puta je došlo do protoka roka od 30 dana između dva uzastopna ročišta i to između ročišta održanih 08.06.2021. i 24.08.2021. godine te 07.09.2021. i 19.10.2021. godine. Predsjednik vijeća je na ročištima održanim 24.08.2021. i 19.10.2021. godine konstatovao protok roka te je glavni pretres samo formalno počeo iznova, s obzirom na ranije datu saglasnost stranaka i branioca da se koriste svi do tada izvedeni dokazi.

Odluke o mjerama zaštite za svjedoke

32. Rješenjem sudije za prethodni postupak, broj S1 1 K 024549 17 Krn 2 od 06.11.2017. godine, na osnovu odredbi članova 3. stav 1. i 12. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, određene su mjere zaštite svjedoku S-1 s obzirom da se radi o svjedoku pod prijetnjom u smislu odredbe člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Navedene mjere zaštite se sastoje od zaštite identiteta ovog svjedoka u vidu određivanja pseudonima i proglašavanja njegovih ličnih podataka povjerljivim u trajanju od 30 (trideset) godina.

33. Također, rješenjem sudije prethodni postupak, broj S1 1 K 024549 17 Krn 3 od 03.07.2020. godine, na osnovu odredbi članova 3. stav 1. i 12. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, određene su mjere zaštite svjedoku S-2 s obzirom da se radi o svjedoku pod prijetnjom u smislu odredbe člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Navedene mjere zaštite se sastoje od zaštite identiteta ovog svjedoka u vidu određivanja pseudonima i proglašavanja njegovih ličnih podataka povjerljivim u trajanju od 30 (trideset) godina.

34. Navedeni svjedoci su svoj iskaz dali na glavnom pretresu i to svjedok S-1 na ročištu održanom dana 02.02.2021. godine kao svjedok optužbe te na ročištu održanom 08.02.2022. godine kao svjedok odbrane, a svjedok S-2 putem videolinka na ročištu održanom dana 27.04.2021. godine. Oba su svjedoka ostala pri mjerama zaštite koje su im određene u toku istrage.

Odluka o prihvatanju utvrđenih činjenica predloženih od strane Tužilaštva BiH

35. Vijeće je rješenjem broj S1 1 K 024549 20 Kri od 29.03.2021. godine, djelimično usvojilo prijedlog Tužilaštva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica, sadržan u predmetnoj optužnici, pa je predložene činjenice, utvrđene od strane pretresnog vijeća u predmetu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i to: *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, broj IT-00-39-T (presuda pretresnog vijeća od 27. septembra 2006. godine) i predmetu *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, broj IT-95-5/18 (presuda pretresnog vijeća od 26.03.2016. godine) prihvatilo kao dokazane u obimu i sadržaju kako je to navedeno u dispozitivu rješenja, a koji se nalazi u Aneksu II presude.

36. Član 4. Zakona o ustupanju predmeta i Pravilo 94 (B) Pravidnika o postupku i dokazima propisuje da na zahtjev jedne od strana u postupku ili na vlastitu inicijativu, Sud može odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice utvrđene pravosnažnim odlukama ili pismeni dokazni materijal iz postupka pred MKSJ, a koje se odnose na pitanja od važnosti za tekući postupak. Dakle, član 4. Zakona o ustupanju predmeta daje mogućnost Sudu da iskoristi činjenice utvrđene pravomoćnim odlukama MKSJ u cilju ekonomičnosti postupka, istovremeno štiteći prava optuženog na pravično suđenje.

37. Saslušanjem stranaka u postupku, odnosno davanjem mogućnosti odbrani da se pismeno izjasni na prijedlog Tužilaštva, ispunjena je prva formalna pretpostavka citiranog propisa za odlučivanje o prihvatanju utvrđenih činjenica dokazanim.

38. Pimarni cilj ovog postupka, odnosno primanja na znanje presuđenih činjenica je obezbjeđivanje ekspeditivnosti postupka. Međutim, diskreciono pravo primanja na znanje presuđenih činjenica se mora ostvarivati na osnovu pažljivog razmatranja prava

optuženog na pravično suđenje u razumnom roku, odnosno, u skladu s načelom pravičnog suđenja utvrđenog članom 6 . stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima, članom 6. stav 2. i članom 13. ZKPBiH. Naime, Zakon o ustupanju predmeta mora se tumačiti kao *lex specialis* u odnosu na ZKPBiH, odnosno odredbe članova 15. i 273. ZKPBiH koje se odnose na načelo slobodne ocjene dokaza i neposrednog izvođenja dokaza. Međutim, iako se teret dokazivanja prebacuje s optužbe na odbranu, bitno je napomenuti da tako utvrđene činjenice predstavljaju oborivu pretpostavku, što znači da odbrana u svakom trenutku može osporavati navedene činjenice. Opće shvatanje utvrđenih činjenica, kako to pokazuje sudska praksa Suda BiH¹ i praksa MKSJ², jeste da one stvaraju pravnu pretpostavku vrijednosti te pojedinačne činjenice. I odredbe ZKPBiH³, kao i odredbe Konvencije⁴, omogućavaju optuženom da osporava bilo koju utvrđenu činjenicu koju je prihvatio Sud. Na taj način je zadovoljen princip pravičnosti i jednakosti u postupanju. Ako imamo u vidu da se svi dokazi prihvaćeni kao utvrđene činjenice mogu osporavati na suđenju korištenjem svih pravnih ili činjeničnih argumenata

¹Neka od rješenja o utvrđenim činjenicama koja su donijela pretresna vijeća Suda BiH: Rješenje u predmetu protiv *Radovana Stankovića*, predmet br. X-KR-05/70 od 13.7.2006. g; Rješenje u predmetu protiv *Gćjka Jankovića*, predmet br. X-KR-05/161 od 4.8.2006. g; Rješenje u predmetu protiv *Miloša Stupara i dr. (Kravica)*, predmet br. X-KR-05/24 od 3.10.2006. g; Rješenje u predmetu protiv *Momčila Mandića*, broj X-KR-05/58 od 5.2.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Kreše Lučića*, br. X-KR-06/298 od 27.3.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Nenada Tanaskovića*, predmet br. X-KR-06/165 od 26.6.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Žejka Leleka*, predmet br. X-KR-06/202 od 3.7.2007. g; drugo Rješenje u predmetu protiv *Momčila Mandića*, predmet br. X-KR-05/58 od 5.7.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Žejka Mejakića i dr.*, predmet br. X-KR-06/200 od 22.8.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Mitra Raševića i Save Todović*, predmet br. X-KR-06/275 od 2.10.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Jadranka Palje*, predmet br. X-KR-06/290 od 14.11.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Milorada Trbića*, predmet br. X-KR-07/386 od 13.12.2007. g. , Rješenje u predmetu *Paško Ljubičić* broj X-KR-06/241 od 07.01.2008. godine, rješenje u predmetu *Zdravko Miha.jević* broj X-KR-07/330 od 07.04.2008. godine i rješenja u predmetu *Predrag Kujundžić* broj X-KR-07/442 od 07.05.2008. godine i od 08.05.2008. godine

Neke od usmenih odluka o utvrđenim činjenicama koje su kasnije uključene u prvostepenu presudu:

Prvostepena Presuda u predmetu protiv *Neđe Samardžića*, predmet br. X-KR-05/49 od 7.4.2006. g, str. 10.-13.; prvostepena Presuda u predmetu protiv *Dragcja Paunovića*, predmet br. X-KR-05/16 od 26.5.2006. g, str. 13.; prvostepena Presuda u predmetu protiv *Bobana Šimšića*, predmet br. X-KR-05/04 od 11.7.2006. g, par. 49; prvostepena Presuda u predmetu protiv *Nikole Kovačevića*, predmet br. X-KR-05/40 od 3.11.2006. g, str. 19.; prvostepena Presuda u predmetu protiv *Marka Samardžje*, predmet br. X-KR-05/07 od 3.11.2006. g, str. 15.-18.; prvostepena Presuda u predmetu protiv *Radislava Ljubinca*, predmet br. X-KR-05/154 od 8.3.2007. g, str. 15.-20.

Preispitivanje rješenja pretresnih vijeća o utvrđenim činjenicama u drugostepenim presudama:

Drugostepena Presuda u predmetu protiv *Dragcja Paunovića*, predmet br. X-KRŽ-05/16 od 27.10.2006. g, str. 5.; drugostepena Presuda u predmetu protiv *Neđe Samardžića*, predmet br. X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006. g, str. 8.-12.; drugostepena Presuda u predmetu protiv *Radovana Stankovića*, predmet br. X-KRŽ-05/70 od 28.3.2007. g, str. 10. (str. 9. verzije na engleskom jeziku); drugostepena Presuda u predmetu protiv *Nikole Kovačevića*, predmet br. X-KRŽ-05/40 od 22.6.2007. g, str. 5.-6.

² Do sada najbolje razrađen primjer koji daje pregled prakse MKSJ/MKSR: Odluku o činjenicama o kojima je presuđeno u predmetu protiv *Vljadina Popovića i dr.*, predmet br. IT-05-88-T od 26.9.2006. g, kojom se dodatno razrađuju kriteriji obrazlagani u dvjema odlukama MKSJ-a o činjenicama o kojima je presuđeno, u predmetu protiv *Momčila Krejišnika*, predmet br. IT-00-39-T od 28.2.2003. g. i 24.3.2005. g.

³ Član 6. stav 2. ZKP BiH

⁴ Član 6. stav 3. tačka d) Konvencije

ili protivdokaza⁵, slijedi zaključak da je ispoštovan i princip dokaznog postupka. Sud BiH nije obavezan da svoju presudu temelji na nekoj činjenici utvrđenoj u presudama MKSJ. Umjesto toga, utvrđene činjenice se prihvataju i razmatraju u svjetlu svih dokaza izvedenih tokom suđenja, u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKPBiH. Usvajanjem ovakvog pristupa ispoštovan je osnovni princip pretpostavke nevinosti iz člana 3. stav 1. ZKP BiH i člana 6. stav 2. Konvencije. Relevantna sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava podržava ovakav pristup, ali pod uslovom da se optuženom pruži mogućnost osporavanja prihvaćenih činjenica.⁶

39. U predmetu Suda BiH broj X-KR-05/24 protiv optuženih *Stupar Miloša i dr.*, sudeće vijeće je dana 03.10.2006. godine donijelo rješenje u kojem je navelo kriterije koje je smatralo odgovarajućim za primjenu prilikom korištenja svog diskrecionog prava iz člana 4. Navedeni kriteriji uzimaju u obzir prava optuženih, zaštićenih zakonima Bosne i Hercegovine, a koji uključuju osnovna prava zaštićena Evropskom konvencijom. U isto vrijeme, vijeće je uzelo u obzir dosadašnju praksu MKSJ u tumačenju pravila 94. Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ.

40. Što se tiče kriterija, kako je navedeno u ranijim rješenjima ovog Suda u drugim predmetima⁷, vijeće svoje zaključke bazira na odluci pretresnog vijeća MKSJ od 26.09.2006. godine u predmetu MKSJ *Tužilac protiv Vujadina Popovića i dr.* (IT-05-88-T). Naime, pomenuti kriteriji zahtijevaju da činjenica o kojoj je presuđeno može biti primljena na znanje ukoliko je jasna, konkretna i može se identifikovati, ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne karakterizacije, pobijana je na suđenju i spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili je pobijana na suđenju, a sada spada u dio presude koji je predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Dalje, ista ne smije

⁵Utvrđene činjenice su dokazi i mogu se osporavati kao i svi drugi dokazi svim sredstvima koja su procesno dopuštena. Ocjenu da li je osporavanje bilo uspješno ili ne donosi Sud u svojoj pravomoćnoj presudi. Isti zaključak je donio Sud BiH u svom Rješenju o utvrđenim činjenicama u predmetu protiv Jadranka Palije, predmet br. X-KR-06/290 od 14.11.2007. g, na str. 5.

⁶ Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Salabiaku p. Francuske*, donesena 07.10.1988. g, 13 EHRR 379, par. 28.-29. Vidi i obrazloženje u Rješenju o utvrđenim činjenicama u predmetu protiv *Milorada Trbića*, predmet br. X-KR-07/386 od 13.12.2007. g, str. 12.

⁷ Predmeti Suda *Željko Mejakić i dr.* (X-KR-06/200), *Paško Ljubičić* (X-KR-06/241), *Zdravko Mihajević* (X-KR-07/330) i *Predrag Kujundžić* (X-KR-07/442)

potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, niti biti predmet (razumnog) spora između strana u predmetu, te se ne može zasnivati na sporazumima o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje.

41. Navedeni kriteriji nadopunjuju pravilo 94. stav b (formalno primanje na znanje) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ te su već prihvaćeni i od strane Apelacionog vijeća Suda (presuda u predmetu *Samardžić Neđo*, broj X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006 godine).

42. Vijeće je prilikom donošenja odluke imalo u vidu navedene kriterije, a činjenice koje su prihvaćene kao dokazane pojedinačno zadovoljavaju te kriterije te imaju karakter uopštenih i ni na koji način ne inkriminiraju optuženog, a u daljem obrazloženju rješenja će biti navedeni razlozi zbog kojih preostale predložene činjenice nisu prihvaćene. Prihvatanjem činjenica navedenih u dispozitivu rješenja kao dokazanih postiže se balans između ekonomičnosti sudskog postupka s jedne i prava optuženog na pravično suđenje, s druge strane. S tim u vezi, vijeće je stava da i one činjenice koje su zadovoljile sve navedene kriterije, mogu biti odbijene prema diskrecionoj odluci vijeća ako one, kao cjelina, narušavaju pravo optuženog na pravično suđenje.

43. Nakon razmatranja predloženih činjenica u svjetlu utvrđenih kriterija za njihovo prihvatanje vijeće nalazi da su određene predložene činjenice iz presude protiv Momčila Krajišnika, broj IT-00-39-T (paragrafi 347., 348., 349.-djelimično, 352., 353.-djelimično, 354., 355. i 357.) i presude protiv Radovana Karadžića, broj IT-95-5/18 (paragrafi 1114.-djelimično, 1115.-djelimično, 1118.-djelimično, 1119., 1120.-djelimično, 1121.-djelimično, 1123.-djelimično, 1124.-djelimično, 1129., 1148., 1149., 1150., 1151., 1162., 1165., 1172., 1173., 1181.-djelimično, 1185., 1186.-djelimično, 1216. i 1219.,) izjave svjedoka odnosno analize iskaza saslušanih svjedoka ili se pak radi o nedovoljno određenim činjenicama, činjenicama bez konteksta odnosno činjenicama koje u odnosu na činjenični opis iz optužnice imaju značajno opširniji kontekst, a iz kojeg razloga iste nije prihvatilo kao dokazane uopšte ili pak u obimu kako je to predložilo Tužilaštvo.

44. Imajući u vidu i kriterij relevantnosti vijeće je određene činjenice ocijenilo irelevantnim za konkretni krivični postupak što je također bilo razlogom za odbijanje istih.

Radi se o paragrafima 355. i 357. iz presude protiv Momčila Krajišnika, odnosno o paragrafima 1150., 1174., 1185., 1186.-djelimično i 1219. iz presude protiv Radovana Karadžića. Navedene činjenice se ne odnose na pitanja od značaja u tekućem postupku, posebno imajući u vidu inkriminisani događaj te kao takve ne doprinose razrješenju stvari.

45. Veliki broj predloženih činjenica (paragrafi 351., 352., 354. i 358. iz presude protiv Momčila Krajišnika te paragrafi 1121.-djelimično, 1123.-djelimično, 1134., 1153., 1161., 1162., 1167., 1167., 1173., 1179., 1201., 1207., 1213. i 1216. iz presude protiv Radovana Karadžića) vijeće je odbilo iz razloga što se radi o pravnim zaključcima postupajućih vijeća u presuđenim predmetima pred MKSJ te činjenicama koje sadrže pravnu karakterizaciju odnosno suštinski sadrže elemente širokog i sistematičnog napada koji je bitan element krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, a koji će se kao takav i dokazivati odnosno osporavati tokom postupka suprotstavljenim procesnim mehanizmima optužbe i odbrane.

46. Pored navedenog, određeni broj predloženih činjenica odbijen je iz razloga što se odnosi, tačnije obuhvata status optuženog u okviru djela koje mu se stavlja na teret. Naime, optuženi se tereti da je predmetno krivično djelo počinio u statusu pripadnika rezervnog sastava MUP-a RS, odnosno SJB Vlasenica, pa su i u tom smislu odbijene sve predložene činjenice koje se odnose na radnje pripadnika policije, odnosno SJB Vlasenica ili pak pripadnika rezervnog sastava SJB Vlasenica, među kojima pojedine činjenice ne samo da sadrže pravna utvrđenja u vezi postojanja širokog i sistematičnog napada na području opštine Vlasenica nego se, iako indirektno, ipak odnose na radnje odnosno status optuženog u kontekstu širokog i sistematičnog napada.

47. Vijeće je pojedine činjenice iz presude protiv Radovana Karadžića (paragrafi 1114.-djelimično, 1185.-djelimično, 1186. i 1200.) odbilo prihvatiti obzirom da se ponavljaju odnosno da su suštinski iste kao i činjenice iz presude protiv Momčila Krajišnjika, a koje je prihvatilo kao dokazane.

48. Na kraju, vijeće je odbilo prihvatiti pojedine predložene činjenice obzirom da se odnose na konkretne krivičnopravne radnje odnosno događaje koji su predmet optuženja

u drugom krivičnom postupku koji se vodi pred ovim Sudom, odnosno činjenice koje se odnose na radnje lica protiv kojeg se pred ovim Sudom vodi krivični postupak.

Odluka o održavanju ročišta za glavni pretres bez prisustva optuženog Predraga Bastaha

49. Na ročište za glavni pretres zakazano za dan 24.08.2021. godine nije pristupio uredno pozvani⁸ optuženi Predrag Bastah niti je svoj nedolazak opravdao. Predsjednik sudećeg vijeća je obaviješten od strane Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH⁹ da je optuženi Bastah odbio da bude spoveden po naredbi Suda BiH za dovođenje od 19.07.2021. godine, navodeći kao razlog odbijanja sprovođenja, spremanje odbrane. Optuženi je, kako se navodi, odbio napisati izjavu. Branilac optuženog Bastaha, advokat Izet Baždarević, izjavio je da mu je optuženi javio kako ima visok pritisak i da se ne radi o tome da odbija ili da ne želi da pristupi na ročište. Vijeće je napravilo pauzu da bi se kontaktirao zavodski ljekar¹⁰ koji je naveo da je optuženi to jutro imao povišen pritisak, ali da je bio svjestan i orijentisan, da je popio dvije tablete, za smirenje i za pritisak i da nema razloga, sa zdravstvene strane gledano, da ne pristupi ročištu. Pregled je obavljen poslije 10,00 sati ujutro.

50. U konkretnom slučaju vijeće je razmotrilo pitanje održavanja ročišta za glavni pretres bez prisustva optuženog obzirom da sve okolnosti ukazuju da on ne želi pristupiti Sudu, da je njegov nedolazak motivisan isključivo razlozima lične, subjektivne prirode, odnosno da nije bilo pokazatelja da je optuženi objektivno spriječen da prisustvuje suđenju nego da je opredjeljenje da se ne pojavi na zakazanom ročištu rezultat njegove slobodne volje.

51. Odredbe ZKPBiH ne regulišu takve situacije, kao što ne postoje odredbe koje sprječavaju Sud da u ovoj situaciji nastavi postupak čak i bez prisustva optuženog.

⁸Poziv za glavni pretres optuženi je zaprimio dana 27.07.2021. godine

⁹Službeni izvještaj od 24.08.2021. godine

¹⁰ Službena zabilješka od 24.08.2021. godine

Međutim, ova procesna situacija nalaže razmatranje osnovnih prava i sloboda optuženog s aspekta ostalih domaćih i međunarodnih pravnih standarda i sudske prakse.

52. Tako član 247. ZKPBiH propisuje da se „*optuženom ne može suditi u odsustvu*“. Međutim, analizom ove odredbe, može se zaključiti da se izraz „*u odsustvu*“ odnosi na slučajeve potpune odsutnosti optuženog iz postupka, bilo zbog toga što je nemoguće obezbijediti njegovo prisustvo u postupku, ili je on iz nekih razloga nedostupan organima gonjenja, npr. nalazi se u bijegu ili se krije, ne zna se gdje je, ili mu nije poznato da se postupak vodi, ili postoje druge poteškoće da se obavijesti o postupku ili obezbijedi njegovo prisustvo. U konkretnom slučaju, evidentno postoje terminološke razlike između suđenja u odsustvu i suđenja bez prisustva optuženog jer suđenje u odsustvu podrazumijeva situaciju gdje je prisustvo optuženog onemogućeno iz razloga kojima on ne može upravljati ili su izvan njegove kontrole, dok suđenje bez prisustva optuženog podrazumijeva da je optuženi u mogućnosti da prisustvuje, ali on to ne želi.

53. Optuženi Bastah je, i pored pozitivnog ishoda pregleda ljekara, odbio pristupiti Sudu, dajući oprečne razloge za svoj nedolazak službenim licima i svom braniocu, zbog čega vijeće zaključuje da je očigledno njegova slobodna volja jedini razlog da se suđenje nastavi bez njegovog prisustva. Dakle, slobodna volja i izbor optuženog da ne pristupi suđenju, iako u tome nije objektivno spriječen, predstavlja jedinu prepreku čije uklanjanje je isključivo pod njegovom kontrolom.

54. S druge strane, odlaganje postupka zbog samovolje optuženog bilo bi potpuno suprotno interesima pravičnosti, efikasnosti i ekonomičnosti, ali i interesima žrtava i svjedoka koji se uredno odazivaju svim pozivima Suda i pristupaju svakom zakazanom pretresu.

55. Sud je razmotrio i sve okolnosti predmeta uključujući ponašanje optuženog prilikom odlučivanja da odsustvuje sa suđenja, a naročito da li je njegovo ponašanje bilo namjerno, dobrovoljno, čime se jasno odrekao prava da prisustvuje suđenju; da li optuženi, iako odsutan, jeste ili želi biti pravno zastupan na suđenju, ili se svojim ponašanjem odrekao prava na zastupanje; da li pravni zastupnik odsutnog optuženog može dobijati uputstva u toku suđenja od optuženog i koliko je u mogućnosti da iznese

njegovu odbranu; imajući u vidu prirodu dokaza protiv njega, opšti javni interes i posebni interes žrtava i svjedoka da se suđenje održi u razumnom vremenskom roku.

56. Sud konstatuje da je branilac Izet Baždarević pristupio zakazanom ročištu te da može istupati u ime optuženog, a imajući u vidu da u dosadašnjem toku postupka optuženi nije koristio mogućnost da prigovori na kvalitet svoje odbrane, na osnovu čega Sud zaključuje da je saglasan da navedeni advokat i dalje vrši njegovo zastupanje u ovom postupku pa su time ispoštovane procesne garancije koje uživa optuženi, dok će ga Sud i dalje redovno upoznavati s tokom krivičnog postupka koji se vodi protiv njega.

57. U vezi s navedenim valja podsjetiti da je Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) više puta jasno naglasio da se prisustvo optuženog na svom suđenju smatra suštinski važnim¹¹, ali isto tako ESLJP nikada nije ustanovio kršenje Konvencije u predmetima gdje je optuženi adekvatno obaviješten o predstojećem suđenju, svojevrijem izabrao da ne pristupi, a suđenje se nastavilo.

58. Sud naglašava da je prisustvo optuženog tokom suđenja u suštini njegovo pravo, a ne obaveza, tako da je i prema praksi ESLJP postupak bio pravičan u svim onim situacijama kada je optuženi na cjelovit način bio obaviješten o toku postupka koji se nastavio bez njegovog prisustva. U konkretnom slučaju, odlučeno je da će optuženi odmah po okončanju ročišta ili najkasnije naredni dan, dobiti audio zapis s održanog suđenja.

59. Dakle, u slučajevima kada optuženi ima sve potrebne garancije da ostvaruje svoje pravo da prisustvuje i interveniše tokom suđenja, neopravdano je smatrati suđenje u njegovom odsustvu kršenjem prava optuženog. Stoga, praktični interesi pravičnosti idu u prilog odluci o započinjanju ili nastavku krivičnog postupka bez prisustva optuženog. Takva odluka je u skladu sa zahtjevima „vladavine prava“, te sa osnovnim idejama Vijeća Evrope i Evropske konvencije o ljudskim pravima, a to su pravičnost, demokratija, poštivanje ljudskih prava i javnog interesa.

¹¹ Vidjeti npr. *Poitrinol protiv Francuske*, Presuda od 23.11.1993. god. par. 35; *Pelladoah protiv Nizozemske*, Presuda od 22.9.1994.god. par. 40; *Lala protiv Nizozemske*, Presuda od 22.09.1994. godine, par. 33;

60. Navedeno potkrjepljuje tvrdnju da niti jedan krivičnopravni sistem ne smije biti otvoren za mogućnost da optuženi samovoljno opstruira svoje suđenje, jer poštujući načelo jednakosti u postupanju Sud je dužan osigurati pravičnost ne samo odbrani, već i Tužilaštvu.

61. Iz tog razloga, Sud je stava da, ukoliko optuženi, koji je punoljetan i zdravstveno sposoban odbija pristupiti Sudu i pratiti tok postupka, svojevajno odluči da istom ne prisustvuje, u načelu ne postoji nikakav objektivan razlog da ova njegova odluka obustavi krivični postupak dok eventualno ne odluči da se pojavi.

62. S obzirom na sve navedeno, Sud zaključuje da optuženi Predrag Bastah ima pravo da prisustvuje suđenju. Međutim, iako uredno pozvan i svjestan posljedica neodazivanja, odnosno nepristupanja na Sud, on se tog prava svjesno odriče, navodeći kao razlog pripremanje odbrane. Sud je utvrdio da se u konkretnom slučaju radi o svjesnom ponašanju optuženog usmjerenom na ometanje i odugovlačenje postupka. Nedolazak optuženog na zakazano ročište ne predstavlja ništa drugo nego svojevajlan izbor optuženog da ne pristupi.

63. Shodno svemu navedenom, vijeće je odlučilo nastaviti postupak bez prisustva optuženog, odnosno održati ročište za glavni pretres u slučaju kada je optuženi neopravdano odbio pristupiti na Sud, a u kojem slučaju se neće smatrati da je došlo do suđenja u odsustvu u smislu člana 247. ZKPBiH.

Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza

64. Odredbom člana 273. stav 1. ZKPBiH propisano je: „iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom direktnog ili unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda ili u odgovoru na pobijanje, nakon čega se prilažu kao dokazni materijal...“. U stavu 2. istog člana propisano je: „izuzetno od stava 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudje, odnosno vjeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitana lica

umrla, duševno obojela, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih uzroka.“

65. Postupajući u skladu sa citiranim zakonskim odredbama vijeće je prihvatilo prijedlog da se kao dokazi Tužilaštva pročitaju i uvedu u spis izjave svjedoka Avde Tuzlića, Osmana Kurjaka i Sadije Ibišević iz razloga što su navedeni svjedoci preminuli, a što je vijeće utvrdilo uvidom u priložene izvode iz matičnih knjiga. Budući da zbog smrti ovih svjedoka njihovo neposredno saslušanje pred Sudom nije moguće, vijeće je našlo da su ispunjeni zakonski uslovi, propisani odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH, za čitanje i korištenje zapisnika iz istrage kao dokaza na glavnom pretresu. Iskazi navedenih svjedoka pročitani su na nastavku glavnog pretresa održanom dana 07.09.2021. godine te su skupa s izvodima iz matičnih knjiga uloženi u spis dokaza¹².

Odluke o dokazima

66. Na ročištu održanom dana 07.09.2021. godine Tužilaštvo BiH je obavijestilo Sud i odbranu da odustaje od preostalih predloženih svjedoka iz optužnice¹³: Nezira Borića, Avdurahmana Kurjaka, Fikreta Ferhatovića, Umihane Povlakić, Redže Hrustića, Saliha Hrustića, Smaila Durakovića, Rifeta Muminovića, Ismeta Muminovića, Amora Mašovića i Esmira Kavazovića.

67. Sud je prihvatio odustanak od saslušanja navedenih svjedoka imajući u vidu da stranke disponiraju pravom koje će dokaze predložiti i od kojih će odustati.

68. Tokom glavnog pretresa Tužilaštvo je uložilo materijalne dokaze koji su zavedeni pod oznakama od T-1 do T-19¹⁴. Odbrana je izjavila prigovor relevantnosti na dokaz T-2 i sve materijalne dokaze koji se odnose na širok i sistematičan napad jer se ne odnose na optuženog Bastaha. Vijeće je prigovore odbrane ocijenilo neosnovanima iz razloga što materijalni dokazi uloženi u prilog tezi optužbe o postojanju širokog i sistematičnog

¹² Dokazi T-5, T-6 i T-7

¹³ U spis predmeta uložena i pismena obavijest.

¹⁴ Vidjeti Aneks I

napada, iako se ne odnose direktno na optuženog, nisu irelevantni s obzirom da je za postojanje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti potrebno dokazati, odnosno utvrditi postojanje širokog i sistematičnog napada kao jednog od opštih elemenata djela. Ni dokaz T-2, odnosno skica lica mjesta koju je crtao svjedok Pero Krstić i pojasnio na glavnom pretresu kada je saslušan, također nije irelevantan dokaz jer se odnosi na okolnosti inkriminacije u osnovi krivičnog djela, prezentovan je i uložen radi ilustracije iskaza svjedoka i njegovih saznanja, iz kojeg je razloga vijeće ocijenilo prigovor neosnovanim.

69. Nakon što je Sud dana 08.11.2021. godine zaprimio prijedlog dokaza odbrane održano je ročište za glavni pretres dana 09.11.2021. godine na kojemu je branilac uopšteno obrazložio prijedlog dok je optuženi precizirao okolnosti na koje predlaže saslušanje svakog svjedoka pojedinačno, od predložena 44.

70. Već prilikom izlaganja optuženi je odustao od saslušanja pojedinih svjedoka¹⁵, a neki od predloženih svjedoka su preminuli¹⁶.

71. Vijeće je potom donijelo odluku da prihvati saslušanje 14 svjedoka predloženih na okolnosti za koje je našlo da su relevantne za predmet optužbe. Saslušanje preostalih predloženih svjedoka vijeće je odbilo iz nekoliko razloga:

72. Prije svega, predloženo je saslušanje velikog broja svjedoka na okolnosti širokog i sistematičnog napada odnosno na okolnosti planiranja i organizovanja napada te vršenja progona i uloge optuženog Predraga Bastaha, kao rezervnog policajca, u planiranju i vršenju napada¹⁷. Vijeće je odbilo saslušanje tih svjedoka s obzirom da je već bilo izvedeno dovoljno dokaza na opšte okolnosti, odnosno opšte elemente djela Zločini protiv čovječnosti. Pritom je cijenjeno i to da za odbranu postojanje širokog i sistematičnog napada na području opštine Vlasenica nije sporno, kako je i sam branilac

¹⁵ Novka Marinović, Drago Planinčić, Radojica Maksimović,

¹⁶ Pero Kostić, Drago Došić, Hamdija Karač

¹⁷ Na navedene okolnosti predloženo je saslušanje sljedećih svjedoka: Mane Đurić, Radenko Stanić, Čedo Vržina, Nijaz Hamidović, Milorad Govedarica, Radomir Pantić, Milenko Stanić, Milan Deurić, Savo Čeliković, Slavko Stanić, Božo Milić, Mujo Čatić, Dragiša Milaković, Emir Muranović, Ismet Kičić, Esmir Kavazaović, Fikret Ferhatović

naveo, te posebno da se organizovanje i planiranje napada optuženom Bastahu uopšte ne stavlja na teret.

73. Dalje, određeni broj svjedoka vijeće je odbilo prihvatiti iz razloga što su okolnosti o kojima bi svjedočili irelevantne za predmet optužbe, odnosno potpuno irelevantne u odnosu na inkriminaciju koja se optuženom stavlja na teret – progon ubistvima civila na lokalitetu Mračni dol (Mračnica), ili se pak radilo o okolnostima koje ne dovode razjašnjenju stvari i nisu od suštinskog značaja¹⁸.

74. Među predloženim svjedocima odbrane bilo je i svjedoka koji su već dali svoj iskaz na glavnom pretresu kao svjedoci Tužilaštva, a predloženi su da se saslušaju upravo na okolnosti o kojima su svjedočili, što je razlog zbog kojeg je vijeće odbilo i njihovo saslušanje, posebno imajući u vidu da su ti svjedoci bili unakrsno ispitani, odnosno da neke od njih odbrana nije unakrsno ispitala iako je to imala priliku učiniti¹⁹.

75. Izvođenje dokaza koji nisu relevantni, dokaza koji su već izvedeni i dokaza na okolnosti u odnosu na koje je već izvedeno dovoljno drugih dokaza, po stavu vijeća nije svrsishodno i ekonomično te bi dovelo do bespotrebnog odugovlačenja postupka, a bez doprinosa razjašnjenju konkretnog predmeta optužbe.

76. Nakon što je vijeće donijelo odluku o prijedlogu svjedoka odbrane, optuženi je pismenim podnescima²⁰ ponovo predložio saslušanje svjedoka Avdurahmana Kurjaka i S-1. Predsjednik vijeća je na ročištu za glavni pretres održanom dana 30.11.2021. godine saopštio optuženom da je vijeće donijelo odluku o prijedlogu svjedoka odbrane na prethodnom ročištu, koji prijedlog je obuhvatao i navedene svjedoke.

77. Nakon što su saslušani svjedoci odbrane koji su bili dostupni, odnosno kojima je bila uredna dostava poziva, na ročištu održanom 04.01.2022. godine branilac optuženog je ponovo predložio da se, kao svjedoci odbrane, saslušaju S-1 i Avdurahman Kurjak. Sud je navedeni prijedlog ponovo odbio s obzirom da je o saslušanju tih svjedoka

¹⁸ Predloženi svjedoci: Rade Klještan, Luka Bogdanović, Kurjak Avdurahman, Todor Stanić, Amor Mašović

¹⁹ Predloženi svjedoci: Muhamed Alihodžić, S-1, Hamdija Karač, Nijaz Hamidović

²⁰ Molba optuženog od 12.11.2021. godine i molba optuženog od 15.11.2021. godine

odlučeno ranije prilikom odlučivanja o cjelokupnom prijedlogu saslušanja svjedoka odbrane.

78. Međutim, nakon saslušanja optuženog Predraga Bastaha u svojstvu svjedoka na ročištu održanom dana 01.02.2022. godine, s obzirom da je odbrana i dalje bila pri prijedlogu da se pozove i sasluša svjedok S-1, vijeće je odlučilo da prihvati prijedlog i da se navedeni svjedok sasluša kao svjedok odbrane, a sve u cilju razjašnjenja navoda i okolnosti koje je optuženi iznio u svom svjedočkom iskazu.

79. Na istom ročištu, nakon što je vijeće prihvatilo prijedlog da se sasluša svjedok S-1, optuženi je ponovo predložio da se sasluša i Milenko Stanić. U prilog svom prijedlogu naveo je da je Stanić bio predsjednik Kriznog štaba i da je upoznat s izmještanjem grobnica. Imajući u vidu da je o prijedlogu saslušanja svjedoka na opšte okolnosti, uključujući i navedenog svjedoka, već odlučeno te da okolnosti koje je optuženi naveo nisu predmet ovog postupka, ponovljeni prijedlog je odbijen.

80. Svjedok S-1 je ponovo pozvan i saslušan na ročištu održanom 08.02.2022. godine. Međutim, direktno ispitivanje ovog svjedoka od strane optuženog Bastaha je prekinuto iz razloga što je optuženi svjedoku, unatoč intervencijama predsjednika vijeća, uporno postavljao pitanja na okolnosti o kojima je svjedok govorio prilikom prvog davanja iskaza pred Sudom u ovom postupku. Ovaj svjedok je ponovo pozvan radi razjašnjenja spornih okolnosti, odnosno okolnosti koje je naveo optuženi u svom svjedočkom iskazu, ali odbrana uopšte nije postavljala pitanja na te okolnosti. Sva postavljena pitanja bila su postavljena već ranije, svjedok je odgovarajući na ta pitanja zapravo ponovio iskaz. Imajući u vidu obavezu zaštite svjedoka od bespotrebnog izlaganja i svjedočenja na iste okolnosti, posebno kad su u pitanju svjedoci s mjerama zaštite (ugroženi svjedoci), što predstavlja traumatizaciju svjedoka, te činjenicu da odbrana uopšte nije pitala ništa novo, vijeće je prekinulo direktno ispitivanje svjedoka.

81. Na ročištu održanom dana 15.02.2022. godine vijeće je donijelo odluku o djelimičnom prihvatanju prijedloga materijalnih dokaza odbrane²¹, odbivši većinu prijedloga kao irelevantne za ovu krivičnopravnu stvar.

82. Vijeće je odbilo ulaganje akata i odluka iz drugih predmeta i postupaka s obzirom da su potpuno irelevantni u odnosu na konkretni krivični predmet. U tom smislu, odbijeno je da se kao dokazi ulože optužnica Tužilaštva BiH povodom koje je vođen i pravosnažno okončan raniji krivični postupak koji protiv Predraga Bastaha vodio pred ovim Sudom, presuda ..., žalba Predraga Bastaha izjavljena na navedenu presudu, dopis ..., žalba advokata Miodraga Veselinovića iz Beograda, zamolnica nadležnog organa iz Republike Srbije, krivična prijava optuženog Bastaha podnesena protiv sudije Zorana Božića i tužiteljice Sanje Jukić, rješenje Suda BiH, broj S-1 1K 013789 15 Krž.

83. Također, vijeće je odbilo ponovno ulaganje dokaza koji su već uloženi u spis kao dokazi Tužilaštva BiH (radi se o rješenju MUP RS, broj 03711-568-645/07 od 08.11.2007. godine kojim se potvrđuje da je optuženi bio pripadnik SJB Vlasenica i da je bio vojno angažovan; propusnica za kretanje na ime Hasma Efendić; skice lica mjesta koje je u istrazi crtao svjedok S-1) zatim odluka koje je Sud donio u ranijim fazama ovog postupka (rješenje o određivanju mjera zaštite svjedoku, broj S1 1 K 024549 17 Krn 2 od 06.11.2017. godine i rješenje o određivanju mjera zaštite svjedoku, broj S1 1 K 024549 17 Krn 3 od 03.07.2020. godine) te odluka koje su dostavljene na spis ovog predmeta (rješenje Tužilaštva BiH o zahtjevu optuženog za izuzeće postupajuće tužiteljice)

84. Odbijeno je ulaganje transkripta izjave optuženog Predraga Bastaha od 09.06.2008. godine u predmetu koji se ranije vodio protiv optuženog i koji je pravosnažno okončan, a iz razloga što je optuženi u ovom predmetu dao svoj svjedočki iskaz.

²¹ Prijedlog (spisak) materijalnih dokaza dostavljen Sudu 24.12.2021. godine dopunjen dodatnim prijedlozima materijalnih dokaza optuženog. Dopunjeni spisak prijedloga dokaza nije dostavljen Sudu.

85. Odbijeno je i ulaganje skice mjesta odakle su izvedeni civili i skice mjesta strijeljanja koje je crtao optuženi, s obzirom da te skice nije spominjao, crtao niti pojasnio prilikom davanja svog svjedočkog iskaza.

86. Vijeće je odbilo ulaganje predloženih zapisnika o saslušanju svjedoka s obzirom da odbrana neke od svjedoka uopšte nije unakrsno isptivala, a imala je priliku²², odnosno prilikom unakrsnog ispitivanja nije predočavala eventualne razlike između izjava²³ ili su predočene razlike razjašnjenje na pretresu²⁴, ili se pak radilo o svjedoku koji uopšte nije saslušan na glavnom pretresu²⁵, odnosno svjedoku čiji su iskazi pročitani na glavnom pretresu i uloženi kao dokaz²⁶.

87. Također, vijeće je odbilo ulaganje novinskih članaka²⁷ iz razloga što se radi o materijalima koji nisu podobni kao dokazi u krivičnom postupku, odnosno koji nemaju dokaznu snagu.

Odluke o izuzeću postupajuće tužiteljice

88. U toku postupka optuženi je u više navrata podnosio zahtjev za izuzeće postupajuće tužiteljice Sanje Jukić.

89. Prije početka glavnog pretresa, dana 03.12.2020. godine, optuženi je Tužilaštvu BiH podnio zahtjev za izuzeće postupajuće tužiteljice Sanje Jukić zbog pristrasnosti, a o kojem je odlučio glavni tužilac Tužilaštva BiH rješenjem²⁸ na način da je zahtjev odbijen kao neosnovan. Navedeno rješenje dostavljeno je Sudu na spis ovog predmeta.

²² Zapisnici svjedoka Muhameda Alihodžića i S-2

²³ Zapisnici svjedokinje Nedrete Mlačo

²⁴ Zapisnici svjedoka Vahidina Džodžaljevića, Huse Ambeškovića, Ibren Osmanovića, Hamdije Karaća, S-1, Fadile Kurbašić i Aiše Memišević

²⁵ Zapisnik svjedoka Avdurahmana Kurjaka od čijeg je saslušanja tužiteljica odustala

²⁶ Zapisnici o saslušanju svjedoka Osmana Kurjaka- uloženi kao dokaz T-6

²⁷ Dnevni avaz, članak od 07.10.2021. godine; Dnevni avaz, članak od 07.12.2017. godine; Dnevni avaz, članak od 02.10.2017. godine; Dnevni avaz, članak od 03.04.2019. godine; Dnevni avaz, članak od 30.05.2019. godine; Glas Srpske, članak od 07.12.2017. godine; Glas Srpske, članak od 21.04.2012. godine; Nezavisne novine, članak od 29.06.2021. godine

²⁸Rješenje Tužilaštva BiH, broj A-532/20 od 15.12.2020. godine

90. Dalje u toku postupka, odnosno u toku glavnog pretresa, optuženi je podnosio Tužilaštvu BiH zahtjeve za izuzeće postupajuće tužiteljice i to 16.09.2021. godine, 30.11.2021. godine, 03.12.2021. godine, 17.12.2021. godine i 27.12.2021. godine. O svim navedenim zahtjevima optuženog odlučivalo je Tužilaštvo BiH, odnosno v.d. glavnog tužioca, rješenjima kojima se zahtjev optuženog odbacuje²⁹. Sva navedena rješenja dostavljena su Sudu na spis ovog predmeta.

91. Na ročištu za glavni pretres održanom dana 16.02.2021. godine, prije saslušanja pozvanih svjedoka Selve Čehajić, Pere Krstića i Huse Kičića, optuženi se obratio vijeću navodeći da traži izuzeće tužiteljice Jukić zbog pristrasnosti, a iz razloga što je predložila saslušanje svjedoka Huse Kičića i Ibri Osmanovića. Optuženi je naveo da je svjedok Huso Kičić, čije je saslušanje planirano na navedenom ročištu, ranije svjedočio protiv njega, odnosno da je u drugom predmetu osuđen za jednu tačku u vezi s ovim svjedokom.

92. Tužiteljica je navela da je saslušanje ovog svjedoka predloženo samo na okolnosti širokog i sistematičnog napada, a ne na okolnosti na koje je svjedočio u drugom predmetu.

93. Vijeće je ovaj usmeni zahtjev optuženog odbacilo jer nije funkcionalno nadležno da odlučuje o izuzeću tužioca i nastavilo s glavnim pretresom bez prekida cijeneći da ovakav poduhvat optuženog na ročištu prije ulaska svjedoka u sudnicu, predstavlja zloupotrebu procesnih prava i da je usmjeren na odugovlačenje postupka.

94. Da se radi o zloupotrebi procesnih prava od strane optuženog, kojemu je obezbijeđena stručna odbrana, ukazuju dvije činjenice. Prva je da je optuženi u ovom procesnom trenutku bio upoznat s optužnicom i predloženim dokazima koji su mu dostavljeni uz optužnicu nakon njezinog potvrđivanja, a prema tome i s izvjesnim saslušanjem svjedoka Huse Kičića i drugih svjedoka kao i okolnostima na koje će biti

²⁹Rješenje Tužilaštva BiH, broj A-455/21 od 22.09.2021. godine; Rješenje Tužilaštva BiH, broj A-577/21 od 03.12.2021. godine; Rješenje Tužilaštva BiH, broj A-584/21 od 09.12.2021. godine; Rješenje Tužilaštva BiH, broj A-603/21 od 29.12.2021. godine i Rješenje Tužilaštva BiH, broj A-617/21 od 30.12.2021. godine

saslušani. Druga činjenica je da je prije početka glavnog pretresa optuženi tražio izuzeće postupajuće tužiteljice upravo iz razloga pristrasnosti, a o kojem zahtjevu je odlučeno.

95. Istovremeno, dužnost je Suda da otkloni svaku zloupotrebu prava, da se stara o tome da se postupak bespotrebno ne odugovlači, a što je sadržano u procesnim odredbama člana 13. stav 2. ZKPBiH: „*Sud je dužan da postupak provede bez odugovlačenja i onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju osobama koje učestvuju u postupku*“ i člana 239. stav 2. ZKPBiH: „*Dužnost sudije, odnosno predsjednika vijeća je da se stara za svestrano pretresanje predmeta i otkrivanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari*“.

Odluke o izuzeću predsjednika vijeća i sudećeg vijeća

96. U toku postupka optuženi je u više navrata tražio izuzeće predsjednika vijeća, ali i čitavog sudećeg vijeća.

97. Prije početka glavnog pretresa, zahtjevom od 30.11.2020. godine, optuženi je tražio izuzeće predsjednika vijeća, sudije Zorana Božića, iz razloga propisanog odredbom člana 29. tačka f) ZKPBiH.

98. Sudija Zoran Božić je, u skladu s odredbom člana 32. stav 2. ZKPBiH, izjašnjavajući se na navode optuženog izjavio da svoj posao obavlja strogo profesionalno, nepristrasno, bez favoriziranja ili predrasuda bilo koje vrste, poštujući temeljne principe krivičnog postupka i prava optuženog na fer i pravično suđenje zbog čega smatra da se zahtjev za njegovo izuzeće treba odbiti.

99. Opšta sjednica Suda BiH je donijela rješenje³⁰ kojim se zahtjev optuženog Bastaha odbija kao neosnovan, s detaljnim obrazloženjem takve odluke.

100. Međutim, optuženi Bastah je u daljem toku postupka, odnosno tokom glavnog pretresa, u nekoliko navrata tražio izuzeće predsjednika vijeća, odnosno cijelog

³⁰ Rješenje Suda BiH, broj Su-10-385/20 od 11.12.2020. godine

pretresnog vijeća. Tako je zahtjevom od 08.06.2021. godine tražio izuzeće pretresnog vijeća, odnosno sudija Zorana Božića, Medihe Pašić i Mire Smajlović i to zbog razloga propisanog odredbom člana 29. tačka f) ZKPBiH.

101. Imajući u vidu da je sudija, nakon što sazna da je podnesen zahtjev za njegovo izuzeće, dužan odmah obustaviti svaki rad na predmetu, shodno odredbi člana 33. ZKPBiH, odnosno da, ako se radi o izuzeću iz člana 29. tačka f) ovog Zakona, može do donošenja rješenja o zahtjevu preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja, predsjednik sudećeg vijeća uputio je predmetni zahtjev vanraspavnom vijeću na odlučivanje, kao funkcionalno nadležnom. Iz navedenih razloga odgođeno je ročište za glavni pretres zakazano za 06.07.2021. godine.

102. U skladu s odredbom člana 32. stav 2. ZKPBiH, sudeće vijeće je u svom pismenom izjašnjenju povodom zahtjeva optuženog za izuzeće iznijelo generalan stav da su navodi optuženog neosnovani i da ne ukazuju da postojanje razloga za izuzeće propisanog odredbom člana 29. tačka f) ZKPBiH, odnosno da nisu ispunjeni uslovi za izuzeće po osnovu navedenog člana.

103. Vanraspravno vijeće je navedeni zahtjev optuženog rješenjem³¹ odbacilo kao nedopušten iz razloga što je podnesen nakon početka glavnog pretresa, odnosno u fazi izvođenja dokaza optužbe, a sve u smislu odredbe člana 32. stav 4. ZKPBiH kojom je propisano: „*ako je zahtjev za izuzeće iz člana 29. tačka 1) ovog zakona podnesen poslije početka glavnog pretresa ili ako je postupjeno protivno odredbama člana 30. stav 4. i 5. ovog zakona, zahtjev će se odbaciti u cjelini ili cjelimično*“. Nakon prijema odluke zakazan je glavni pretres za 24.08.2021. godine.

104. Dana 27.12.2021. godine optuženi Bastah je ponovo tražio izuzeće predsjednika vijeća iz razloga propisanih odredbom člana 29. tačka f) ZKPBiH.

105. Izjašnjavajući se na zahtjev optuženog, u smislu odredbe člana 32. stav 2. ZKPBiH, predsjednik vijeća je naveo da se radi o istovjetnom zahtjevu o kojemu je jednom

³¹Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 024549 21 Kv od 06.07.2021. godine

odlučeno, odnosno da je zahtjev podnesen nakon što je počeo glavni pretres, s prijedlogom da se odbaci, u smislu odredbe člana 32. stav 4. ZKPBiH.

106. Vanraspravno vijeće je rješenjem³² odbacilo zahtjev optuženog kao nedopušten iz razloga što je podnesen poslije početka glavnog pretresa, a sve u smislu gore citirane odredbe člana 32. stav 4. ZKPBiH. Vanraspravno vijeće je tom prilikom istaklo da je već ranije odlučivalo o izuzeću cijelog pretresnog vijeća kojim predsjedava sudija Zoran Božić, zbog sumnje u nepristrasnost i da je zahtjev optuženog odbacilo. Vanraspravno vijeće je također napomenulo odbranu da im na raspolaganju stoji mogućnost da prigovore vezane sa sastav vijeća, eventualnu pristrasnost, kao i na odluke u vezi procesnih pitanja iznesu u žalbi na prvostepenu presudu.

107. 07.01.2022. i 10.01.2022. godine optuženi je ponovo podnio zahtjeve (suštinski identične) za izuzeće predsjednika vijeća, sudije Zorana Božića, zbog postojanja razloga propisanog odredbom člana člana 29. tačka f) ZKPBiH.

108. Predsjednik vijeća, sudija Zoran Božić, u svom izjašnjenju ponovo je naveo da se radi o istovjetnom zahtjevu optuženog za izuzeće, a o kojemu je već dva puta odlučeno, odnosno da se radi o zahtjevu koji je podnesen nakon početka glavnog pretresa. Sudija je predložio da se zahtjev odbaci.

109. Vanpretresno vijeće je rješenjem³³ ponovo odbacilo navedene zahtjeve optuženog u smislu odredbe 32. stav 4. ZKPBiH, s obzirom da se radi o zahtjevima koji su podneseni poslije početka glavnog pretresa. Vanpretresno vijeće je i u ovom rješenju napomenulo da je istih razloga odbacilo ranije zahtjeve za izuzeće i ponovo poučilo odbranu da prigovore na sastav vijeće, eventualnu pristrasnost i procesne odluke može istkanuti u žalbi na prvostepenu presudu u kojem će slučaju Sud o prigovorima odlučiti u meritumu.

110. Međutim, Sud je 12.01.2022. godine i 10.02.2022. godine ponovo zaprimio zahtjev za izuzeće predsjednika vijeća. Budući da se radilo o zahtjevima koji su istovjetni zahtjevima o kojima je odlučivano u tri navrata, odnosno o zahtjevima u kojima se kao

³²Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 024549 21 Kv 2 od 29.12.2021. godine

³³Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 024549 21 Kv 3 od 10.01.2022. godine

razlog za izuzeće ističe pristrasnost predsjednika vijeća, Sud nije pokrenuo zakonsku proceduru ponovnog dostavljanja zahtjeva vanraspravnom vijeću radi odlučivanja³⁴ imajući u vidu da je vanraspravno vijeće u rješenjima od 29.12.2021. i 10.01.2022. godine ukazalo na to da je iz istih razloga odbacilo ranije zahtjeve optuženog za izuzeće.

111. Sud je dana 15.02.2022. godine zaprimio zahtjev optuženog da mu se dostave rješenja o zahtjevu za izuzeće predsjednika vijeća i zahtjevu za izuzeće (kako optuženi navodi) branioca, advokata Izeta Baždarevića. Dopisom od 16.02.2022. godine optuženi je, između ostalog, upoznat da se o zahtjevu za izuzeće predsjednika vijeća neće ponovno odlučivati s obzirom da je podnesen iz istih razloga kao i svi raniji zahtjevi za izuzeće o kojima je u nekoliko navrata odlučivano te da se, kako je to propisano odredbom člana 30. stav 5. ZKPBiH, u zahtjevu ne mogu ponovo navoditi razlozi koji su isticali u zahtjevu za izuzeće koji je ranije odbijen.

112. O navedenom je optuženi ponovo upoznat i na nastavku glavnog pretresa održanom dana 22.02.2022. godine kojom prilikom mu je predsjednik vijeća saopštio da su zahtjevi za izuzeće postali bespredmetni s obzirom da uvijek ističe iste razloge poučivši ga pritom da ukoliko je nezadovoljan postupkom to može istaći u žalbi na presudu, ukoliko eventualno bude nezadovoljan presudom.

Odbijanje zahtjeva optuženog za razrješenje branioca

113. Na nastavku glavnog pretresa održanom 04.01.2022. godine planirano je saslušanje optuženog u svojstvu svjedoka, međutim, optuženi se obratio Sudu zahtjevom za razrješenje branioca, advokata Izeta Baždarevića, koji mu je postavljen po službenoj dužnosti.

³⁴ Službena zabilješka Suda, broj S1 1 K 024549 20 Kri od 13.01.2022. godine i Službena zabilješka Suda, broj S1 1 K 024549 20 Kri od 20.02.2022. godine

114. Kao razloge zbog kojih traži razrješenje branioca naveo je odredbu člana 42. stav 1. ZKPBiH, koju je i pročitao, a kojom je propisano: „*razlog za isključenje branitelja postoji i u pogledu osobe koja zloupotrebjava kontakt s osumnjičenim, odnosno optuženim, kcji je u pritvoru kako bi osumnjičeni, odnosno optuženi počinio krivično djelo ili ugrozio sigurnost ustanove u kcjcj se pritvor izvršava*“. Dalje je naveo da branilac nikad nije podnio zahtjev za izuzeće tužiteljice koja krši ljudska prava, zatim da nije podnio zahtjev za izuzeće predsjednika vijeća, odnosno da je branilac zaprimio rješenje o zahtjevu optuženog za izuzeće predsjednika vijeća, a ne on³⁵ kao podnosilac zahtjeva. Također je naveo da mu branilac nije rekao da ima pravo tražiti izuzeće tužioca jer mu se dva puta sudi za isto djelo, odnosno da isti tužilac zastupa optužnicu protiv njega dva puta. Obrazlažući svoj zahtjev optuženi je pročitao i odredbe članova 42. stav 5. (*isključenje branioca iz postupka*), 261. (*izvođenje dokaza*), 39. (*pravo na branioca*) i 29. tačka f) ZKPBiH (*razlozi za izuzeće*).

115. Branilac se izjasnio na zahtjev optuženog navodeći da ima korektne odnose s njim, ali da optuženi smatra da se svrstao na stranu Tužilaštva i da treba imati agresivniji stav kod izuzeća tužiteljice i predsjednika vijeća. Branilac je naveo da prihvata eventualnu odluku da se optuženom postavi drugi branilac po službenoj dužnosti.

116. Vijeće je donijelo odluku da se odbija zahtjev za razrješenje branioca po službenoj dužnosti, advokata Izeta Baždarevića, i saopštilo je na glavnom pretresu uz obrazloženje da razlozi koje je naveo optuženi nisu osnovani, odnosno ne mogu biti razlozi za razrješenje branioca.

117. Prije svega, u ranijem toku postupka je u više navrata odlučivano o zahtjevima optuženog za izuzeće postupajuće tužiteljice, predsjednika vijeća i sudećeg vijeća. Zahtjeve za izuzeće optuženi je podnosio i prije i poslije početka glavnog pretresa i sve odluke su mu dostavljene.

³⁵Rješenje Suda BiH, broj broj S1 1 K 024549 21 Kv 2 od 29.12.2021. godine otpremljeno poštom 29.12.2021. godine. Optuženom uredno dostavljeno 04.01.2022. godine

118. Dalje, vijeće je ranije odlučilo o prijedlogu dokaza dostavljenom od strane branioca i to na ročištu održanom dana 09.11.2021. godine koje prilike su i branilac i optuženi iznijeli obrazloženje prijedloga.

119. Na koncu, pozivanje odredbu člana 29. tačka f) ZKPBiH je u potpunosti neosnovano s obzirom da se radi o zakonom propisanom razlogu za izuzeće sudije, a analogno i tužioca, a ne branioca.

120. Vijeće je odbilo razrješiti postupajućeg branioca i postaviti drugog branioca po službenoj dužnosti s obzirom da sve što je naveo optuženi ne predstavlja ni osnovane niti opravdane razloge za razrješenje. Po ocjeni vijeća, ponašanje optuženog u toku postupka očigledno je usmjereno na odugovlačenje i opstrukciju postupka, posebno imajući u vidu da je optuženi u više navrata, nakon početka glavnog pretresa, podnosio zahtjev za izuzeće postupajuće tužiteljice, ali i predsjednika vijeća i čitavog sudećeg vijeća unatoč dostavljenim rješenjima kojima se zahtjevi odbacuju, a koja sadrže razloge zbog kojih su ti zahtjevi odbačeni.

121. Također, vijeće nije našlo osnovanim navode da branilac radi nešto protiv optuženog s obzirom da je u toku postupka profesionalno obavljao svoju dužnost.

122. Saslušavši odluku vijeća optuženi je odbio dati svjedočki iskaz, kako je to bilo planirano za to ročište, navodeći da je on razriješio branioca. Tom prilikom je poučen da mu Sud postavio branioca po službenoj dužnosti, i to branioca po njegovom izboru³⁶, te da o postavljanju i razrješenju branioca po službenoj dužnosti odlučuje Sud.

123. Glavni pretres je potom odložen za 11.01.2022. godine i predsjednik vijeća je uputio optuženog da razgovara sa braniocem i da se pripremi za naredno ročište za davanje svjedočkog iskaza i ulaganje materijalnih dokaza, odnosno da će se, ukoliko ponovo odbije svjedočiti i ulagati materijalne dokaze, smatrati da je odustao od tog prijedloga dokaza.

³⁶ Rješenje Suda BiH, broj S1 1 K 024549 17 Km od 27.02.2017. godine; Službena zabilješka Suda, broj S1 1 K 024549 17 Km od 27.02.2017. godine

124. Međutim, na nastavku glavnog pretresa održanom 11.01.2022. godine optuženi Bastah je ponovo odbio svjedočiti navodeći da nema branioca, odnosno da je tražio izuzeće (kako navodi) branioca Baždarevića i da će sam plaćati advokata ukoliko mu Sud ne da branioca.

125. Sud je optuženog podsjetio na odluku da je odbijen zahtjev za razrješenje njegovog branioca po službenoj dužnosti, advokata Izeta Baždarevića, i opet odložio glavni pretres ostvavivši optuženom dovoljno vremena da angažuje izabranog branioca i o tome obavijesti Sud, odnosno dostavi punomoć. Također, optuženom je saopšteno da mu advokat Baždarević i dalje ostaje branilac po službenoj dužnosti dok ne dostavi punomoć o zastupanju od strane izabranog branioca.

126. Na molbu optuženog, s obzirom da je dugo na izdržavanju kazne zatvora, Sud mu je odmah poslije ročišta dostavio listu advokata ovlaštenih za postupanje pred Sudom BiH radi lakšeg stupanja u kontakt i angažovanja izabranog branioca.

127. Optuženi nije obavijestio Sud o izabranom braniocu niti je dostavio punomoć. Na narednom zakaznom ročištu, održanom 01.02.2022. godine, nije isticao pitanje stručne odbrane nego je dao svoj svjedočki iskaz.

INTERVENCIJE U ODNOSU NA ČINJENIČNI OPIS IZ OPTUŽNICE

128. Vijeće je u odnosu na optužni akt izvršilo izmjene u činjeničnom opisu izreke presude, ne dirajući pritom u subjektivni i objektivni identitet između optužnice i presude. Vijeće je činjenično stanje opisano u predmetnoj optužnici prilagodilo dokazima izvedenim na glavnom pretresu i činjeničnom stanju koje proizlazi iz analize dokaza te odluci o krivičnog odgovornosti, odnosno presuđenoj stvari. S obzirom da inkriminaciju u osnovi djela predstavlja jedan događaj u odnosu na koji je vijeće donijelo i osuđujuću i odbijajuću presudu, moralo je intervenisati u činjenični opis i osuđujućeg i odbijajućeg dijela izreke presude da bi isti prilagodilo odluci.

129. Tako je, prije svega, činjenični opis osuđujućeg dijela izreke presude prilagođen odluci vijeća o presuđenoj stvari po broju žrtava. Dakle, prilagođen je broj lica lišenih života za čije je ubistvo utvrđena krivična odgovornost optuženog na način da je na tri mjesta u činjeničnom opisu umjesto „37 civila“ navedeno „34 civila“. Također, iz činjeničnog opisa osuđujućeg dijela izreke presude izostavljena su imena tri lica u odnosu na koje je utvrđeno postojanje presuđene stvari.

130. S druge strane, i činjenični opis odbijajućeg dijela izreke presude je prilagođen odluci vijeća po broju žrtava u odnosu na koje je utvrđeno postojanje presuđene stvari. Na tri mjesta u činjeničnom opisu odbijajućeg dijela izreke presude je umjesto „37 civila“ navedeno „3 civila“ te su izostavljena imena 34 civila za čija je ubistva utvrđena krivična odgovornost optuženog.

131. Dalje, u činjeničnom opisu osuđujućeg dijela izreke presude izvršena je intervencija na način da je umjesto „*pa je tako kao posljednji iz autobusa izašao Kavazović Sead i dvjica za sada neidentifikovana lica*“ navedeno „*pa je tako iz autobusa izašao i Kavazović Sead i dva lica*“ što je prilagođeno izvedenim dokazima, odnosno iskazima svjedoka.

132. Također, u činjeničnom opisu osuđujućeg dijela izreke presude izvršena je intervencija na način da je umjesto „*kao saučesnik*“ navedeno „*kao saizvršilac*“ čime je preciziran oblik saučesništva u smislu odredbe člana 29. KZBiH, a na koju kvalifikaciju se poziva i predmetna optužnica.

133. Prilikom intervencije u činjenični opis optužnice vijeće je posebno vodilo računa o principu akuzatornosti i neophodnosti da presudom ne dira u identitet optužbi. U izreci presude pojedine se izmjene odnose na jasnija određenja pojedinih događaja, koja pri tome nisu odlučujuća za predmet optuženja. Presudom se nije izašlo van granica opisa događaja kako ga je dala optužba, a sve u okviru dokaza izvedenih na glavnom pretresu. Izvršene korekcije nisu uticale na identitet optužnice i presude kako u obimu tako i u sadržaju. Vijeće se kretalo u okviru djela opisanog u predmetnoj optužnici, rukovodeći se samo pravno relevantnim činjenicama, čime je u cijelosti sačuvan subjektivni i objektivni identitet između optužnice i presude.

II STANDARDI DOKAZIVANJA

134. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim ZKPBiH te praksom Evropskog suda za ljudska prava.

135. Odredbom člana 3. stav 1. ZKP BiH propisano je „*svako se smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegovu krivnju*“. Na tužiocu je odgovornost dokazivanja krivice optuženog i to mora dokazati van razumne sumnje jer u slučaju da postoji bilo kakva sumnja u pogledu činjenica koje čine navodno krivično djelo, odluka mora biti u prilog optuženog (član 3. stav 2. ZKPBiH).

136. Svrha sudskog postupka je da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZBiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKPBiH)

137. Sud je dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog s jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete (član 14. ZKPBiH).

138. Prilikom ocjene dokaza vijeće se rukovalo načelom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKPBiH pažljivo cijeneći sve izvedene dokaze te će ocjenu istih, a naročito dokaza na kojima je temeljilo svoju odluku, dati u dijelu presude u kojemu je obrazložena činjenična i pravna analiza optužbe koja se optuženom stavlja na teret. Pritom je vijeće vodilo računa i o odredbi člana 290. stav 7. ZKPBiH te ističe da se u donošenju odluke nije oslanjalo na dokaze koji nisu relevantni za presuđenje u ovom krivičnom predmetu. Osim relevantnosti, vijeće je neizostavno vodilo računa o zakonitosti i vjerodostojnosti cijenenih dokaza, uz napomenu da se u njihovoj ocjeni koncentrisalo samo na bitne elemente krivičnog djela za koje se optuženom sudilo.

139. U skladu s navedenim, vijeće je prilikom ocjene dokaza provedenih na glavnom pretresu s posebnom pažnjom cijeno iskaze saslušanih svjedoka. Prilikom ocjene kredibiliteta njihovih iskaza, imalo je priliku da posmatra svjedoke, njihovo držanje, glas, stav, tjelesne i emocionalne reakcije na pitanja, neverbalno ponašanje u odnosu na

samog optuženog. Kredibilitet svjedoka zavisi ne samo od toga u kojoj mjeri poznaje događaj o kojem svjedoče, nego i od iskrenosti svjedoka, podudarnosti njegovog iskaza s ostalim provedenim dokazima, kao i svijesti da se polaganjem zakletve pred sudom obavezao da govori istinu.

140. Za iskaz svjedoka bitno je i da je pouzdan. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kojem svjedoči. Prilikom ocjene iskaza svjedoka vijeće je cijeno i njihovo držanje, ponašanje i karakter te je usporedilo činjenice o kojima je svjedok svjedočio s činjenicama o kojima su svjedočili drugi svjedoci i materijalnim dokazima, a kako bi se utvrdilo da li je iskaz potkrijepljen ili osporen drugim izvedenim dokazima u ovom predmetu.

141. Vijeće je, također, razmatralo konzistentnost svakog svjedoka prilikom svjedočenja na glavnom pretresu i njihovih ranijih izjava. Ponekad se usmeno svjedočenje svjedoka razlikovalo od izjave koju su dali u istražnoj fazi. Međutim, imajući u vidu da je prošlo skoro trideset godina od događaja o kojima svjedoci svjedoče, sasvim je opravdano očekivati da je protek vremena uticao na konzistentnost njihovog svjedočenja. Prilikom ocjene kontinuiteta iskaza svjedoka na glavnom pretresu u odnosu na iskaz iz istrage vijeće je vodilo računa, ukoliko ima odstupanja, da li se ona odnose na bitne elemente djela za koje se optuženom sudi ili su u pitanju manja, očekivana odstupanja zbog vremenske distance od predmetnog događaja.

142. Vijeće je utvrdilo da čak i svjedoci koji nisu bili uvjerljivi u pojedinim djelovima svojih iskaza, da su bili pouzdani u pogledu drugih činjenica o kojima su svjedočili, stoga nije u cijelosti odbacilo njihovo svjedočenje jer to ne bi bilo u interesu pravde, niti u skladu sa obavezom slobodne ocjene dokaza.

143. Vezano za posredne dokaze (dokaze iz druge ruke), vijeće ističe da su u praksi ovog Suda takvi dokazi prihvatljivi. Naravno, dokazna vrijednost takvih iskaza zavisi od konteksta i karaktera predmetnog iskaza, kao i od toga da li je taj iskaz potkrijepljen i

drugim dokazima. Osim toga, vijeće podsjeća, kako je to prethodno istaknuto, da je Sud slobodan u ocjeni dokaza (u skladu sa članom 15. ZKP BiH).

144. Također, vijeće je izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučilo o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrutati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje krivnje optuženog.

145. Zapisnike o saslušanju svjedoka koji su pročitani i uloženi u spis u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKPBiH, vijeće je cijenilo u vezi sa svim ostalim izvedenim dokazima.

146. U svakom slučaju, vijeće je u skladu s načelom slobodne ocjene dokaza savjesno ocijenilo sve izvedene dokaze pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti. Svoju konačnu odluku temelji prvenstveno na usmenim i neposrednim svjedočenjima na glavnom pretresu. Prihvatljivost pojedinih iskaza te ocjena njihovog kredibiliteta i osnovanosti detaljno je obrazložena u odnosu na inkriminaciju koja se optuženom stavljala na teret.

147. Pritom, vijeće je imalo u vidu i praksu Evropskog suda za ljudska prava³⁷ prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku. Ne postoji zakonska obaveza da se u presudi izlože svi dokazi pojedinačno. Zakonska obaveza je razmatranje svih iznesenih dokaza prilikom donošenja odluke. Bilo bi nesvrishodno nametati bilo kojem sudećem vijeću obavezu da svaki pojedinačni dokaz, dakle, svako svjedočenje i svaki materijalni dokaz koji su izneseni tokom glavnog pretresa, pojedinačno obrazlaže u presudi.

³⁷ *Garcia Ruiz v. Spain*, Evropski sud za ljudska prava, No. 30544/96, 21.01.1999. godine

III PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

148. Vijeće je razmotrilo pitanje primjene materijalnog zakona na konkretan slučaj imajući u vidu da iz optužnice proizilazi da se inkriminisano djelo za koje se optuženi tereti desilo u period od 21.04.1992. godine do kraja septembra iste godine, dakle u periodu u kojemu je na snazi bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZSFRJ), koji sadrži poglavlje pod nazivom „*Zločini protiv čovječnosti i međunarodno pravo*“, ali ne sadrži odredbe koje bi se odnosile direktno na zločine protiv čovječnosti, odnosno ne propisuje zločine protiv čovječnosti kao posebno djelo za razliku od Krivičnog zakona BiH (KZBiH) koji je vijeće primjenilo utvrdivši da je optuženi, radnjama opisanim u osuđujućem dijelu izreke presude, počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) navedenog zakona.

149. S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela (april-septembar 1992. godine) i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, vijeće smatra da je nužno obratiti pažnju na načelo zakonitosti i načelo vremenskog važenja zakona. Načelo zakonitosti propisano je odredbom člana 3. KZBiH: „*Krivična djela i krivičnopravne sankcije propisujuse samo zakonom. Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za cjelo kcje, pr je nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za kcje zakonom nije bila propisana kazna*“. Načelo vremenskog važenja zakona propisano je odredbom člana 4. KZBiH: „*Na počinioaca krivičnog djela primjenjuje zakon kcji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela. Ako se poslje učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon kcji je blaži za učinioca*“.

150. Načelo zakonitosti je također propisano odredbama člana 7. stav 1. EKLJP i člana 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP).

151. Odredba člana 7. stav 1. EKLJP propisuje: „*Niko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom kcji, u času počinjenja, po domaćem ili po međunarodnom pravu, nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one kcja je bila primjenjiva u času kad je krivično djelo počinjeno*“. Odredba

člana 15. stav 1. MPGPP propisuje: „*Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, kcji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one kcja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predviđi izricanje blaže kazne, to će ići na korist počinioca*“.

152. Prema tome, ove odredbe propisuju zabranu izricanja teže kazne, ne utvrđujući time obaveznu primjenu blažeg zakona (ako je zakon više puta mijenjan) za učinioca, u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

153. Nadalje, odredbom stava 2. člana 7. EKLJP propisano je „*Ovaj član ne sprječava suđenje ili kažnjavanje bilo kcje osobe za neki čin ili propust kcji je u času počinjenja predstavljao krivično djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda*“. Također, odredbom stava 2. člana 15. MPGPP propisano je „*ništa u ovom članu ne sprječava suđenje i kažnjavanje bilo kcje osobe za neki čin ili propust kcji je u vrijeme počinjenja predstavljao krivično djelo prema općim pravnim načelima kcja priznaje međunarodna zajednica*“.

154. Dakle, član 7. stav 2. EKLJP i član 15. stav 2. MPGPP, sadrže odredbe koje su izuzeci u odnosu na pravilo utvrđeno članom 7. stav 1. EKLJP i članom 15. stav 1 MPGPP.

155. Konačno, isti izuzetak je sadržan i u članu 4a) KZ BiH kojim je propisano: „*članovi 3. i 4. ovog zakona je sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kcjeg lica za bilo kcje činjenje ili nečinjenje kcje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava*“. Time su faktički preuzete odredbe člana 7. stav 2. EKLJP i člana 15. stav 2. MPGPP i omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZBiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu. To je upravo slučaj u ovom postupku protiv optuženog jer se radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava.

156. Država Bosna i Hercegovina je kao nasljednica bivše Jugoslavije ratificirala EKLJP i MPGPP pa su ovi sporazumi za nju obavezujući i vlasti Bosne i Hercegovine, uključujući i sudove, moraju ih primjenjivati. Stoga je član 4a) KZ BiH samo domaći pravni podsjetnik jer on nije neophodan da bi se primjenjivali ovi sporazumi s obzirom da su ovi sporazumi obavezujući za sve sudove u BiH.

157. Zločini protiv čovječnosti u vrijeme izvršenja inkriminiranih radnji nisu bili propisani kao krivično djelo u KZSFRJ, ali čine imperativni princip međunarodnog prava i nesporno je da su 1992. godine bili sastavni dio međunarodnog običajnog prava. Zločini protiv čovječnosti su zločini po međunarodnom pravu u univerzalnom smislu nadležnosti za procesuiranje tako da i osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio ovo djelo kao krivično djelo i propisao posebnu krivičnu sankciju nije suprotna članu 7. stav (1) EKLJP.

158. Prema principu univerzalne nadležnosti, običajno međunarodno humanitarno pravo obavezuje svaku državu u svijetu, bez obzira da li je ratifikovala odgovarajuće međunarodne pravne instrumente, da krivično goni ili izruči sve osobe za koje se sumnja da su izvršile povredu običajnog međunarodnog humanitarnog prava. Bilo kakvo ograničenje koje nametne država u vezi s izručenjem osobe koja se tereti da je prekršila međunarodno običajno humanitarno pravo, predstavlja kršenje međunarodnih obaveza te države.

159. Stoga, bez obzira da li se posmatra s aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili „principa međunarodnog prava”, nesporno je da su ratni zločini, uključujući zločine protiv čovječnosti, predstavljali krivično djelo u kritičnom periodu, čime je načelo zakonitosti zadovoljeno.

160. Slijedom navedenog, vijeće nalazi da je u konkretnom slučaju potrebno i opravdano primijeniti KZBiH.

IV NALAZI SUDA - OSUĐUJUĆI DIO

161. Optužnicom Tužilaštva BiH optuženi Predrag Bastah tereti se da je u periodu od 21.04.1992. godine do kraja septembra 1992.godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike BiH, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog i ostalog nesrpskog stanovništva opštine Vlasenica, znajući za takav napad te da njegove radnje čine dio tog napada, kao pripadnik rezervnog sastava MUP-a RS, SJB Vlasenica, vršio progon civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi, učestvujući u zajedničkom planu i njegovom doprinošenju ostvarenju zajedničkog cilja lišavanja drugih osoba života (ubistvima), i to na način da je radnjama bliže opisanim u činjeničnom supstratu optužnice učestvovao u ubistvima 37 civila, odnosno da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZBiH, a sve u vezi s članovima 29. i 180. stav 1. istog zakona.

162. Prema navedenoj kvalifikaciji, relevantni dio odredbe člana 172. KZ BiH glasi:

Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

- a) lišenje druge osobe života (ubistvo);
- h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

163. Optuženi se tereti za individualnu krivičnu odgovornost po odredbi člana 180. stav 1. KZ BiH koja je jedno od temeljnih načela i međunarodnog krivičnog prava, predviđena posebno za počinjenje najtežih krivičnih djela iz glave XVII KZ BiH. Navedena odredba glasi: „Osoba kcja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju,

pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, individualno je odgovorna za to krivično djelo.“

164. Jedna od značajnih odrednica navedene odredbe je to što službeni položaj bilo kojeg okrivljenog, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu krivične odgovornosti niti utječe na ublažavanje kazne.

165. Stav 1. citirane odredbe KZBiH predviđa različite oblike saučesništva u širem smislu pri izvršenju navedene kategorije krivičnih djela. Prije svega, radi se o oblicima počinjenja krivičnih djela, ali i većem broju radnji saizvršilaštva koje karakterizira bitno drugačiji način određenja nego je to slučaj kod tzv. „opštih krivičnih djela“.

166. Analizirajući sve elemente citirane odredbe, vijeće je ustanovilo postojanje individualne krivične odgovornosti optuženog u odnosu na inkriminaciju u osnovi djela.

167. Optuženom se stavlja na teret i da je u počinjenju inkriminisane radnje djelovao u svojstvu saizvršioca, što je obučeno odredbom člana 29. KZ BiH, koja glasi: „*Ako više lica, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.*“

168. Prema odredbi člana 29. KZ BiH, saizvršilaštvo postoji kada više lica zajednički izvrše krivično djelo učestvovanjem u izvršenju krivičnog djela ili preduzimajući nešto drugo čime se na odlučujući način doprinosi izvršenju krivičnog djela.

169. Preciznije, saizvršilaštvo je oblik izvršilaštva koji postoji kada više lica, koja ispunjavaju sve uslove koji se zahtijevaju za izvršioca, na osnovu zajedničke odluke, svjesno i voljno, učine određeno krivično djelo, tako da svaki od saizvršilaca u tome daje svoj doprinos koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljen način. Prema tome, pored zajedničkog djelovanja više lica u

ostvarenju datog djela, potrebno je da kod njih postoji i svijest o tome da izvršeno djelo predstavlja zajednički rezultat njihovih radnji.

170. Za razliku od saučesnika u užem smislu, saizvršoci ne učestvuju u djelu koje ostvaruje neko drugo lice (tuđem djelu), već svi zajednički ostvaruju (svoje) zajedničko djelo, pri čemu svaki od njih u tome daje svoj prilog koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi bilo ostvareno ili ne bi bilo ostvareno na zamišljeni način.

171. Vijeće je ustanovilo da je optuženi u svojstvu saizvršioca svojim radnjama dao odlučujući doprinos izvršenju djela.

172. Analizom i ocjenom izvedenih dokaza vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi radnjama bliže opisanim u osuđujućem dijelu izreke presude, kao saizvršilac dao odlučujući doprinos progonu ubistvima 34 civila bošnjačke nacionalnosti zbog čega ga je oglasilo krivim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi s tačkom a) KZBiH.

173. Vijeće će najprije iznijeti analizu i ocjenu, odnosno utvrđenja o postojanju opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH, a potom i inkriminacije u osnovi djela, odnosno progon ubistvima.

OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BIH

174. Da bi se u skladu s odredbom iz člana 172. KZ BiH, radnje optuženog mogle okarakterisati kao „zločini protiv čovječnosti“, vijeće je moralo utvrditi da su ispunjeni opšti elementi ovog krivičnog djela koji proizilaze iz zakonske definicije djela:

- *postojanje širokog ili sistematičnog napada*
- *usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva*
- *da je optuženi znao za takav napad i da su njegove radnje dio tog napada (nexus)*

Postojanje širokog ili sistematičnog napada

175. Za postojanje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti bilo je potrebno utvrditi da je napad bio širok ili sistematičan jer zakon navedene elemente postavlja alternativno. Međutim, nerijetka je situacija u praksi, a po ocjeni vijeća i u konkretnom slučaju, je da je napad ispunjavao obje karakteristike, dakle i širinu i sistematičnost.

176. Vijeće će, prije daljeg obrazloženja svojih utvrđenja, objasniti karakteristike širine i sistematičnosti napada, ali i šta se podrazumijeva pod pojmom napad.

177. Napad, u smislu člana 5. Statuta MKSJ-a, definisan je kao „*sljed ponašanja koje uključuje izvršenje djela nasilja*“. U kontekstu krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, „*napad nije ograničen samo na upotrebu oružane sile, nego obuhvata i svako zlostavljanje civilnog stanovništva...Napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba ili se odvijati tokom sukoba, no ne mora nužno biti njegov dio.*“³⁸

178. Kad se utvrđuje da li je napad postojao, irelevantno je da li je i druga strana izvršila zvjerstva nad civilnim stanovništvom protivničke strane.³⁹ Svaki napad na civilno stanovništvo protivničke strane jednako je protivpravan i zločini počinjeni u okviru jednog takvog napada mogu se, ako su ispunjeni i svi drugi uslovi, okvalifikovati kao zločini protiv čovječnosti.⁴⁰

³⁸*Brđanin*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-99-36-T od 01.09.2004. godine, par.131.

³⁹*Brđanin*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-99-36-T od 01.09.2004. godine, par. 131.; *Kunarac i drugi*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-96-23-T i IT-96-23/1-T od 22.02.2001. godine, par. 580.; *Kunarac i drugi*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj , IT-96-23&IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine, par. 87.

⁴⁰*Brđanin*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-99-36-T od 01.09.2004. godine, par.131.; *Kunarac i drugi*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-96-23&IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine, par. 87.

179. Pojmovi napada i oružanog sukoba nisu identični. Prema međunarodnom običajnom pravu, napad može prethoditi oružanom sukobu, može trajati duže od tog sukoba, ali ne mora nužno biti njegov dio. Nadalje, termin napad u kontekstu zločina protiv čovječnosti ima nešto drugačije značenje od onog koje nosi u ratnom pravu. U kontekstu zločina protiv čovječnosti, napad nije ograničen na vođenje neprijateljstava. On može obuhvatiti situacije zlostavljanja osoba koje ne sudjeluju aktivno u neprijateljstvima, međutim, oba termina zasnivaju se na sličnoj pretpostavci, a to je da se rat treba voditi između oružanih snaga i oružanih grupa, a da civilno stanovništvo ne može biti legitiman cilj.

180. Djela optuženog ne moraju biti izvršena u samom napadu, pod uslovom da su u dovoljnoj mjeri povezana s tim napadom. Na primjer, pretresno vijeće MKSJ u predmetu *Kunarac i drugi* konstatovalo je da zločin počinjen nekoliko mjeseci poslije napada ili nekoliko kilometara dalje od mjesta napada ipak može predstavljati dio napada, pod uslovom da je s njim u dovoljnoj mjeri povezan na drugi način.⁴¹

181. Kako je već navedeno, napad nije definisan samo objektom (civilno stanovništvo) nego i jačinom – rasprostranjenošću napada ili njegovom sistematičnošću.

182. Kako bi utvrdilo karakter napada na civilno stanovništvo, vijeće je imalo u vidu i stavove izražene u presudama Međunarodnog Krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) kojima su definisani faktori pri ocjenjivanju rasprostranjenosti ili sistematičnosti napada, pa tako *"U procjenjivanju što napad čini rasprostranjenim ili sistematičnim sudsko Vijeće mora prvo identifikovati stanovništvo koje je objekt napada a zatim, u svjetlu metoda, sredstava, resursa i rezultata napada na to stanovništvo ustanoviti da li je napad doista bio rasprostranjen ili sistematski. Posjedice napada po cijano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela, eventualno suočavanje zvaničnika ili predstavnika vlasti ili bilo koje prepoznatljivi obrazac zločina mogu se uzeti u obzir kako bi*

⁴¹*Kunarac i drugi*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-96-23-T i IT-96-23/1-T od 22.02.2001. godine, par. 568.; Brđanin, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-99-36-T od 01.09.2004. godine, par.132.

se utvrdilo da li taj napad na civilno stanovništvo ispunjava jedan od uslova, odnosno da li je rasprostranjen ili sistematski ili pak ispunjava oba uslova⁴².

183. Pojam širine ili rasprostranjenosti odnosi se na opsežnost napada, njegove velike razmjere i broj žrtava koje su mu predmet.⁴³ Također, zločin može biti rasprostranjen ili počinjen u širokim razmjerima zbog kumulativnog efekta niza nečovječnih djela ili zbog jedinstvenog efekta jednog jedinog djela izuzetno velikih razmjera.

184. Sistematičnost napada se odnosi na organizovanu prirodu djela nasilja i na malu vjerovatnoću da je do tih djela došlo nasumice, dakle, kako je to navedeno u presudi žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kordić i Čerkez*⁴⁴, obrasci zločina - to jest redovito ponavljanje, koje nije slučajno, sličnog kriminalnog ponašanja – uobičajen su izraz takvog sistematičnog događanja.

185. Na temelju izvedenih dokaza, vijeće je van svake razumne sumnje zaključilo da se u inkriminisanom periodu, odnosno u periodu od 21.04.1992. do kraja septembra 1992. godine, na području opštine Vlasenica odvijao širok i sistematičan napad vojnih, paravojnih i policijskih snaga Srpske Republike BiH, koji je bio usmjeren isključivo protiv civilnog nesrpskog stanovništva te opštine.

186. Takav zaključak vijeće je izvelo analizom materijalnih dokaza, iskaza svjedoka te činjenica utvrđenih u postupcima pred MKSJ, a koje su prihvaćene kao dokazane u ovom postupku s napomenom da nema smetnje da se utvrđene činjenice u ovom segmentu cijene kao relevantan dokaz s obzirom da se iste odnose na opšti kontekst koji je izvan *mens rea* optuženog. Također, vijeće napominje da je glavni cilj prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim osiguranje efikasnosti i ekonomičnost postupka s jedne strane, uz istovremenu zaštitu prava optuženog na pravično suđenje, s druge strane. Na ovaj način spriječava se ponavljanje svjedočenja na iste okolnosti što u konačnici predstavlja određenu traumatizaciju svjedoka. Na koncu, ovakvim postupanjem se također osigurava pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, kako je to zagantovano članom 13.

⁴² *Kunarac i drugi*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-96-23&IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine, par. 95

⁴³ *Kordić i Čerkez*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2-A od 17.12.2004. godine, par. 94.

⁴⁴ *ibid.*

ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (ESLJP).

187. Napad na području opštine Vlasenica ogledao se u preuzimanju vlasti od strane srpske TO i policije uz pomoć Novosadskog korpusa JNA koji je učestvovao u „oslobođenju“ Vlasenice i okolnih sela u kojima je živjelo pretežno ili isključivo nesrpsko stanovništvo, mobilizaciji, zatim u pozivanju na predaju naoružanja s ciljem onemogućavanja pružanja otpora nesrpskog stanovništva, pretresima muslimanskih kuća, otpuštanju Muslimana s radnih mjesta, ograničenju kretanja, postavljanju punktova na ulazima i izlazima iz Vlasenice na kojima su kontrolisana lica nesrpske nacionalnosti, hapšenjima i protivpravnim zatvaranjima stanovništva u zatočeničke objekte poput zatvora iza zgrade suda i logora Sušica, raznim oblicima psihičkog i fizičkog terora kojima je bilo izloženo nesrpsko stanovništvo, ubistvima civila i masovnim iseljavanjem nesrpskog stanovništva na područja koja su bila pod kontrolom Armije BiH, i to sve u periodu od 21.04.1992. do kraja septembra 1992. godine.

188. Napad u opštini Vlasenica odraz je politike višeg nivoa i treba se posmatrati u širem kontekstu dešavanja tadašnjeg vremena. Kao i u većini opština u BiH, tako i u opštini Vlasenica, odmah nakon proglašenja neposredne ratne opasnosti uočljiva je nacionalna netrepeljivost, zategnutost međusobnih odnosa između etničkih grupa i podjele. Mnogi svjedoci su svojim iskazima dali širu sliku dešavanja u Vlasenici u tom periodu, saglasno navodeći da do promjena u svakodnevnom životu dolazi u aprilu 1992. godine kada nastupa stanje nemira i nesigurnosti, a koje je otpočelo 21.04.1992. godine ulaskom Novosadskog korpusa u Vlasenicu i zauzimanjem Vlasenice.

189. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj 08.04.1992. godine donijelo je Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti⁴⁵, a 20.06.1992. godine Odluku o proglašenju ratnog stanja⁴⁶ na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine.

⁴⁵Dokaz T-9

⁴⁶Dokaz T-10

190. Skupština srpskog narodna u BiH je na sjednici održanoj 12.05.1992. godine donijela Odluku o formiranju Vojske Srpske Republike BiH⁴⁷, a Predsjedništvo Republike BiH je donijelo Uredbu sa zakonskom snagom o Oružanim snagama BiH od 20.05.1992. godine⁴⁸.

191. Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu opštine Vlasenica bilo je 18.727 (55%) Muslimana, 14.359 (42%) Srba, 39 Hrvata, 340 Jugoslovena i 477 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.⁴⁹

192. Dana 23. aprila 1992. ili približno tog datuma, vojnici JNA zauzeli su mjesto Vlasenicu uz pomoć naoružanih lokalnih Srba, preuzevši kontrolu nad opštinom, policijskom stanicom, poštom i bankom.⁵⁰ „Oslobađanjem” grada Vlasenice 21. aprila 1992. krenula su borbena dejstva s tog područja i brojna sela na teritoriji opštine takođe su "oslobođena".⁵¹

193. Poslije preuzimanja vlasti u Vlasenici, predstavnici srpskih vlasti su se vozili od sela do sela i preko megafona pozivali sve bosanske Muslimane da predaju svoje naoružanje.⁵² Krizni štab Vlasenica je izdao ultimatum za predaju oružja do 21. aprila 1992. i garantovao je bezbjednost građanima koji to budu učinili do tog roka. Bosanskim Muslimanima je naređeno da svoje oružje predaju srpskim vlastima, inače će biti uhapšeni.⁵³

194. Iako je Krizni štab Vlasenica obavijestio bosanske Muslimane da mogu nastaviti da rade, u praksi su bosanski Muslimani otpušteni s posla u opštinskim organima i policiji. Poslije tih otpuštanja, policija je postala "čisto srpska", a policajci su na uniformama nosili bijeli amblem s orlom i bijelu traku na rukavima. Zajednička policija ili zajednički organi bezbjednosti više nisu bili organizovani.⁵⁴ Muslimani koji su radili u državnim preduzećima

⁴⁷Dokaz T-13

⁴⁸Dokaz T-12

⁴⁹Utvrđena činjenica broj 1 iz dispozitiva rješenja Suda BiH, broj S1 1 K 024549 20 Kri od 29.03.2022. godine (u daljem tekstu utvrđena činjenica)

⁵⁰Utvrđena činjenica broj 2

⁵¹Utvrđena činjenica broj 6

⁵²Utvrđena činjenica broj 12.

⁵³Utvrđena činjenica broj 9.

⁵⁴Utvrđena činjenica broj 11.

i drugim javnim službama u opštini Vlasenica otpušteni su s posla. Dana 14. maja 1992., lokalni rudnik boksita saopštio je da "nijedan Musliman više ne treba da dolazi na posao".⁵⁵

195. Krizni štab Vlasenica izdavao je propusnice za kretanje ljudi po gradu i uveo je policijski sat. Da bi bosanski Muslimani prešli preko kontrolnih punktova, kretali se ili napustili opštinu, morali su od opštinskih organa vlasti bosanskih Srba dobiti putnu propusnicu. Čak i kada su imali te propusnice, često su hapšeni i pritvarani. S druge strane, građani srpske nacionalnosti nisu morali da pribave propusnice za kretanje.⁵⁶

196. Sredinom maja 1992. JNA se povukla, ali je za sobom ostavila opremu, oklopna vozila, tenkove i naoružanje, koji su dati lokalnim bosanskim Srbima.⁵⁷ Krizni štab Vlasenica učestvovao je u koordiniranju preuzimanja vlasti s JNA i nastavio je da rukovodi i komanduje jedinicama na terenu sve do 28. juna 1992., kada su te jedinice postale dio 1. birčanske brigade koja je kasnije ušla u sastav Vlaseničke brigade.⁵⁸

197. O mobilizaciji i rasporedu na čuvanje važnih objekata govorili su svjedoci optužbe S-1, Pero Krstić, Goran Reljić, ali i svjedoci odbrane Žarko Trifunović i Miliwoje Milić. Svjedoci S-1, Pero Krstić, Goran Reljić su mobilisani u TO Vlasenica odmah po dolasku Novosadskog korpusa u aprilu 1992. godine, a bili su raspoređeni na obezbjeđenju repetitora u Zalukovlju. Svjedok Žarko Trifunović naveo je da je od početka maja 1992. godine bio u rezervnom sastavu policije s rasporedom na obezbjeđenju radnika Birča, dok je svjedok Miliwoje Milić do 18.05.1992. godine bio pripadnik vojnih formacija, a potom u rezervnog sastava policije također s rasporedom na obezbjeđenju radnika Birča, a kasnije na punktovima.

198. S druge strane, mnogi su svjedoci⁵⁹ posvjedočili da je od aprila u Vlasenici zavladao atmosfera nesigurnosti i straha koja se ogledala u ograničenju kretanja, privođenjima i zatvaranjima nesrpskog stanovništva, pretresima kuća, napadima na sela,

⁵⁵Utvrđena činjenica broj 8.

⁵⁶Utvrđena činjenica broj 7.

⁵⁷Utvrđena činjenica broj 10.

⁵⁸Utvrđena činjenica broj 5.

⁵⁹Vidjeti iskaze svjedoka Huse Ambeškovića, Muhameda Alihodžića, Nedžada Džodžaljevića, Nevzete Nakičević

maltretiranjima i ubistvima civila, a što je prema provedenim dokazima trajalo do kraja septembra 1992. godine. Uslijed takvog stanja došlo je do masovnog napuštanja opštine Vlasenica od strane lica nesrpske nacionalnosti. Mnogi su Bošnjaci napustili Vlasenicu u konvojima organizovanim od strane srpske vlasti, a oni koji su ostali u Vlasenici nisu smjeli napuštati svoje domove zbog straha i nesigurnosti, mnogi od njih su uhapšeni, zatvoreni, protjerani, mnogi su se skrivali po šumama u nastojanju da prijeđu na slobodnu teritoriju u kojoj namjeri mnogi nisu uspjeli.

199. Početkom rata u Vlasenici svjedok Huso Kičić je imao 16 godina i išao je u prvi razred gimnazije do polovine aprila 1992. godine kada je prestala nastava, ali se još uvijek moglo normalno kretati i nije bilo problema. Dobro se sjeća ulaska Novosadskog korpusa u Vlasenicu navodeći daje to bilo 21.04.1992. godine i da taj dan nikad neće zaboraviti. Vidio vojnike JNA s oznakama armije, ušli su u Vlasenicu iz pravca Milića, odnosno Zvornika. Korpus se kratko zadržao u Vlasenici, predali su oružje i sve što su dovezli srpskoj policiji, a kad je otišao počele su dolaziti paravojne formacije i vojska s raznim oznakama poput kokardi, dvoglavih orlova i četiri S. Od 02.06. do 18.07.1992. godine svjedok nije smio izlaziti iz kuće zbog straha, a 18.07.1992. godine s majkom je izašao iz Vlasenice uz potvrdu za nesrbe koju su im pomogli pribaviti prijatelji Srbi. Svjedok navodi da su s tom potvrdom iz Vlasenice mogli izaći žene i djeca bez maltretiranja na barikadama prema Kladnju na kojima su bili tenkovi, transporter i mitraljeska gnijezda. U Kladnju su se svjedok i majka našli s ocem i bratom koji su iz Vlasenice izašli preko šuma.

200. *“April ko april, uvijek me podsjeća i on mi je najteži od svih mjeseci”* riječi su kojima je svjedokinja Hasma Efendić počela svoje svjedočenje, prisjećajući se početka rata u Vlasenici. Živjela je sa suprugom i djecom u mješovitom naselju Piskavice. I prije aprila su se neke Muslimane, po kazivanju svjedokinje, odvodili na ispitivanje u MUP. 21.04.1992. godine u Vlasenicu je ušao Novosadski korpus, a ispod njezine kuće na raskrsnici bili transporter i tenkovi. S tim vojnicima su bili i domaći i počeli su pretresati kuće jer su oni znali gdje ko živi, pa su tako pretresli i njezinu. Opisujući tu situaciju svjedokinja je navela da je od tih vojnika saznala da se radi o Novosadskom korpusu, da su došli jer su Srbi ugroženi i ima ubijenih. Jedan od vojnika joj je te prilike rekao *„sve je ovo dobro, ali mi kad odemo, onda će vam biti loše“* i savjetovao joj da ode iz Vlasenice

ako može. U to vrijeme se megafonima pozivalo stanovništvo da preda oružje. Njezin otac je predao lovačko naoružanje, tako da niko nije imao oružje niti se naoružavao. Svjedokinja je, također, navela da su zapaljeni Drum, Džamdžići, Bare i Piskavice, da su ubijani ljudi, a neki su čak izgorjeli u svojim kućama. Tako su 10.07.1992. godine u naselju Piskavice ubijeni svjedokinjin suprug Hilmo Efendić, djeverovi Haso i Ahmo Efendić te Rašid Džamdžić, Sija Džabić i njezin suprug Omer. Svjedokinja je vidjela kada su ih pokopali mašinom. Također je navela da je mnogo ljudi ubijeno na Drumu i da su leševi sedam dana ležali na putu što je vidjela kad je išla iz Vlasenice prema Piskavici. Među ubijenima je prepoznala mnoge komšije. Po kazivanju svjedokinje nije se moglo slobodno kretati, a Vlasenica se mogla napustiti samo s potvrdom Kriznog štaba⁶⁰ uz koju je i svjedokinja, zajedno s djecom, napustila Vlasenicu 18.07.1992. godine.

201. I svjedok Vahidin Džodžaljević je svom iskazu naveo da je Novosadski korpus u Vlasenicu ušao u aprilu 1992. godine i okupirao stanicu policije zbog čega se u Vlasenici nije osjećao bezbjedno pa je par dana boravio u selu Pustoše gdje je čuo da se megafonom poziva na predaju oružja i da se garantuje bezbjednost zbog čega se opet vratio u Vlasenicu. Međutim, vidio je da se ljudi navečer odvoze samo zato što su Bošnjaci i nije se osjećao sigurno. Svjedok se sjeća da mu je jedan od komšija Srba, koji je bio raspoređen na punktu, rekao da mu ne preporučuje da hoda jer nije bezbjedno za njega. Potom je čuo da se izdaju potvrde za Muslimane za slobodno kretanje po gradu i otišao u opštinu da preda zahtjev za sebe i brata, a onda je čuo i da voze dva autobusa za Kladanj. Nekad oko sredine maja 1992. godine je s bratom otišao na autobusku stanicu gdje je zatekao mnogo Bošnjaka, došla su i dva autobusa u koje su se ukrcali uz pratnju specijalaca i napustili Vlasenicu.

202. Svjedok S-2 je 02.06.1992. godine ujutro vidio dvije kolone naoružanih ljudi, jedna se kretala u pravcu Gradine, a druga u pravcu Druma. Bili su to pripadnici Užičkog korpusa i komšije Srbi koji su bili u rezervnom sastavu, bila su dva ili tri oklopna vozila. Kasnije tog dana su se čule detonacije i pucnjava iz pravca Gradine i Druma. Svjedokinja Hadžira Bećirović navela je da je selo Pomol napadnuto 01.05.1992. godine, a

⁶⁰ Dokaz T-3

03.05.1992. godine su zapaljane kuće. Stanovništvo koje je ostalo u selu krilo po šumama, uključujući i njezinog supruga Mujagu Bećirovića koji 05.05.1992. godine zarobljen i odveden u Vlasenicu, a njegovi posmrtni ostaci pronađeni su i ekshumirani na lokalitetu Mračni dol (Mračnica). Po kazivanju svjedoka Huse Kičića u Vlasenici u gradu su većinom živjeli Muslimani, a okolo je bilo sela gdje je živjelo mješovito stanovništvo, dok su sela nastanjena većinski muslimanskim stanovništvom bila Pijuci, Džamdžići, Piskavice i Zaklopača. U tim selima Muslimani nisu ostali u svojim domovima, Vlasenica i okruženje Vlasenice, po kazivanju svjedoka, pali su bez ispaljenog metka osim sela Cerska gdje je jedino pružen otpor. Svjedok Nijaz Hamidović je do 16.05.1992. godine živio u selu Zaklopača koje je tog dana napadnuto. Tada mu je poginuo otac, mnogo rođaka i komšija. Svjedok navodi da su bili nenaoružani jer su u ranijim dogovorima sa srpskom vlasti predali naoružanje.

203. Od maja do oktobra 1992. godine, nesrbi su se iseljavali iz Vlasenice i to iseljavanje se odnosilo pretežno na grad Vlasenicu i na centralne i centralno-sjeverne dijelove opštine u kojima su bosanski Muslimani bili većinsko stanovništvo.⁶¹ U oktobru 1992., vrlo mali broj nesrba, i to onih koji su bili u braku s licima srpske nacionalnosti, ostao je u gradu Vlasenici, a krajem 1992. u Vlasenici je ostalo oko 150 bosanskih Muslimana koji nisu odvedeni u zatočeništvo.⁶²

204. Svjedokinja Edina Babić je napustila Vlasenicu 11.04.1992. godine kada je zadnji put vidjela oca Avdu Sarajlića. U to se vrijeme Avdo, kako navodi svjedokinja, najviše držao s komšijama Muharemom Telalovićem i njegovim sinovima. Zadnji put se čula s njim 02.05.1992. godine kada ga je molila da izađe iz Vlasenice na što joj je rekao „*nisam ptica, ne mogu*“. Njegovi posmrtni ostaci pronađeni su i ekshumirani na lokalitetu Mračni dol (Mračnica).

205. Srpske vlasti su 1992. godine civile uglavnom muslimanske nacionalnosti držale zatočene u jedanaest zatočeničkih centara u opštini Vlasenica, i to: u SUP-u u srednjoj školi u Vlasenici, u pilani u Milićima, u osnovnoj školi, u štalama zadruga u Piskavicama,

⁶¹Utvrđena činjenica broj 15.

⁶²Utvrđena činjenica broj 16

u srednjoj školi, u hotelu "Panorama", u vojnoj sportskoj dvorani, u Domu kulture u Milićima, u logoru Luka i na peradarskoj farmi Šošari.⁶³

206. Logor Sušica osnovan je 31. maja 1992. po naređenju⁶⁴ Svetozara Andrića, komandanta Birčanske brigade, i u skladu s odlukom SAO Birač kojom je regulisano iseljavanje muslimanskog stanovništva s birčanske teritorije. Kroz logor Sušica prošlo je oko 2.000 do 2.500 Muslimana oba pola i svih godišta. Logor je radio četiri mjeseca, od juna do septembra 1992. godine. Uslovi života u logoru bili su krajnje teški. Zatočenici nisu dobijali dovoljno hrane, vode je bilo veoma malo, higijenski uslovi su bili loši i nije bilo medicinske njege.⁶⁵ Logor Sušica je bio blizu grada Vlasenice, i sastojao se od baraka koje su prije rata bile vlasništvo jednog šumarskog preduzeća. Taj objekt je preuzeo TO i koristio ga za skladištenje svog naoružanja, a hangar je kasnije korišten za zatočenje ljudi koji su bili dovedeni u logor.⁶⁶ Ogromnu većinu zatočenika činili su civili. Žene, djecu i starije ljude su odvojili od muškaraca i prebacili u pravcu Kladnja, dok su muškarce najprije pretresli, a zatim zatočili u hangaru.⁶⁷

207. O privođenju i zatvaranju nesrpskog civilnog stanovništva pred vijećem su govorili svjedoci Selva Čehajić, Huso Kičić, Ibro Osmanović, Hasma Efendić, Nedreta Mlačo, Fadila Kurbašić, S-2, Tenzila Koljović, Hamdija Karač, Nevzeta Nakičević, Hadžira Bećirović, Nedžad Džodžaljević, Muhamed Alihodžić, Bejda Ahmetović, Begija Telalović, Enver Bećirović, Nijaz Hamidović, Huso Ambrešković, Fadila Smajić, Sead Hadžić, Esma Mehanović i Vahidin Džodžaljević. Prema neposrednim i posrednim saznanjima ovih svjedoka, zatvaralo se na nekoliko lokacija i to u policijskoj stanici, zatvoru iza zgrade suda i logoru Sušica, a mnogi od navedenih svjedoka su i sami bili zatvoreni u zatočeničkim objektima u kojima su proživjeli maltretiranja i traume.

⁶³Utvrđena činjenica broj 4.

⁶⁴Dokaz T-14

⁶⁵Utvrđena činjenica broj 3.

⁶⁶Utvrđena činjenica broj 13.

⁶⁷Utvrđena činjenica broj 14.

208. Da se radilo o zatvaranju nesrpskog stanovništva vidljivo je i iz dokumenta pod nazivom *Spisak do sada identifikovanih zatvorenika u zatvoru iza zgrade suda u Vlasenici na osnovu izjava svjedoka*⁶⁸ koji sadrži imena 19 Bošnjaka.

209. Svjedokinja Tenzila Koljović, koja je u inkriminisanom periodu živjela u Sušici, navodi da su nekad oko 20.05.1992. godine predvečer naišli vojnici među kojima je bilo i komšija Srba koje je znala, polupali su prozore, izveli sve muškarce napolje i odveli ih prema gradu. Među odvedenim muškarcima bili su njezin otac, dvojica braće i muž Sadik Koljović. Idućeg dana su se otac i braća vratili pretučeni, a muž je ostao zatvoren u zatvoru iza suda u Vlasenici. Otišla je drugi ili treći dan da ga obiđe, bio je pretučen. Još jedne prilike joj je stražar dozvolio da ga vidi, bio je to posljednji put jer joj naredne prilike nisu dozvolili da uđe. Njegovi posmrtni ostaci pronađeni su u na lokalitetu Mračni dol (Mračnica). 30. ili 31.05.1992. godine su svi Muslimani iz komšiluka, uključujući i žene i djecu odvedeni u logor Sušica gdje je, po kazivanju svjedokinje, bilo 700 muškaraca, žena i djece.

210. Saglasno kazivanju svjedokinje Tenzile Koljović, i svjedok Muhamed Alihodžić koji je živio u naselju Sušica, navodi da su krajem maja 1992. godine vojnici pokupili sve Muslimane iz mahale, pa tako i njega, i odveli u zatvor iza zgrade suda. Bili su zatvoreni jedan dan i jednu noć i ujutro pušteni. Svjedok navodi da ne zna zašto je bio zatvoren, da nije počinio nikakvo krivično djelo. Svjedok je 02.06.1992. godine otišao na posao, međutim sve je bilo zatvoreno pa se vratio kući, ali kod kuće zatiče sve porazbijano, a majku, suprugu i petomjesečno dijete su odveli u logor Sušica dok mu je otac bio odveden u Sušicu deset dana ranije. Svjedok se s bratom skrivao po šumama u nastojanju da ode u Kladanj, ali bezuspješno. Obojica su zarobljeni, odvedeni u logor Sušica gdje ostaju do 30.06.1992. godine nakon čega su prebačeni u logor Batković kod Bijeljine.

211. I svjedokinja Selva Čehajić je živjela u Sušici. Njezinog su supruga Mehu Čehajića jedan dan odvela dvojica mladića koje nije poznavala. Odveli su ga, navodi svjedokinja, zato što je Musliman, oružje nije imao. Tada ga vidjela zadnji put, a po njezinim saznanjima odveden je u SUP u Vlasenicu. Kasnije su neki vojnici odveli svjedokinju i

⁶⁸Dokaz T-19

njezinu kćer Melihu u logor Sušica, s njima je, kako navodi svjedokinja, pošla i Seka od komšije Čede, ali vojnik joj je rekao „*nećeš ti ići s njima, one idu same*“. U Sušici je bilo puno zatvorenih ljudi, bilo je i žena i djece. Tu su bile četiri ili pet dana i onda su autobusom prebačene u Luke. Posmrtni ostaci njezinog supruga Mehe Čehajića pronađeni su i ekshumirani na lokalitetu Mračni dol (Mračnica).

212. U logoru Sušica bila je zatočena i svjedokinja Esma Mehanović skupa sa suprugom Aljom, sinovima i snahom. Po kazivanju svjedokinje, 13.08.1992. godine odvedeni su iz svoje kuće u logor. Nakon pet dana pustili su svjedokinju i snahu i to odvojeno, snahu je odveo neki specijalac, a svjedokinja je puštena sa starijim ženama iz komšiluka. Rečeno im je da ne govore da su bile zatvorene u logor nego da su išle nekome u posjetu. Nakon mjesec dana, u pola noći su istjerane iz kuće i ponovo odvedene u logor Sušica gdje ostaju do narednog jutra kada im je rečeno da idu u razmjenu. Muškarci su odvojeni od žena koje su ušle u autobus pred logorom.

213. U periodu od aprila do decembra 1992. godine u Vlasenici je ubijen i nestao veliki broj ljudi nesrpske nacionalnosti. Prema podacima Instituta za nestala lica BiH, na području opštine Vlasenica u navedenom periodu nestalo je 901 lice, od toga je ekshumirano 507 lica, a njih 304 i dalje se vode kao nestali⁶⁹. Posmrtni ostatci žrtava nestalih u navedenom periodu ekshumirani su iz 28 masovnih i 139 pojedinačnih i zajedničkih grobnica⁷⁰. Kako to po proizilazi iz podataka Instituta za nestala lica BiH, ekshumirana lica su bila različite spolne i dobne strukture, najstarija ekshumirana žrtva bila je ženskog pola, 92 godine i 7 mjeseci starosti, dok je najmlađa žrtva bila je muškog pola, 3 mjeseca i 26 dana starosti⁷¹. Od ukupnog broja nestalih i identifikovanih lica bilo je 79 lica mlađih od 18 godina, odnosno 9%, dok je ukupnog broja nestalih i identifikovanih lica bilo je 168 žena, odnosno 19%⁷². Zajedničko svim nestalim i ekshumiranim licima na području opštine Vlasenica u navedenom periodu je da su to lica nesrpske, odnosno bošnjačke nacionalnosti.

⁶⁹Dokaz T-8b), T-8c) i T-8d)

⁷⁰Dokaz T-8a)

⁷¹Dokaz T-8d)

⁷²Dokaz T-8c)

214. Osim oštećenih koji su svjedočili o gubitku članova porodice koji su pronađeni i ekshumirani u Mračnici, oštećeni, ali i drugi svjedoci⁷³ su izgubili i druge članove porodice u inkriminisanom periodu, a mnogi od njih nikada nisu ni pronađeni.

215. Sve prethodno navedene sadržaje iskaza svjedoka vijeće prihvata kao vjerodostojne i istinite. Vijeće cijeni da su svjedoci, svaki od njih u domenu svojih saznanja o onome što se dešavalo u kritičnom periodu u opštini Vlasenica, govorili o onome što su vidjeli, čuli ili pak lično doživjeli, dajući tako sliku ratnih dešavanja u Vlasenici 1992. godine.

216. Svjedočenja svjedoka, čiji su iskazi dijelom i interpretirani, ukazuju na ustaljen obrazac počinjenja zločina u inkriminisanom periodu zbog čega se sa sigurnošću može zaključiti da su djela nasilja bila organizovane i sistematične prirode, odnosno da je napad na civilno nesrpsko stanovništvo imao karakter sistematičnosti. Civilno nesrpsko stanovništvo bilo je podvrgnuto utvrđenom obrascu nasilničkog ponašanja koji se manifestovao kroz ograničenje njihovog kretanja, pretrese kuća, iseljavanje, protivpravno zatvaranje u zatočeničke objekte, premlaćivanja i drugo.

217. Provođenje ovakve kampanje terora i straha, usmjerene isključivo protiv nesrpskog civilnog stanovništva opštine Vlasenica, samo dodatno ukazuje na postojanje višeg stepena organizovanosti, odnosno sistematičnosti u realizaciji samog napada, čime se očigledno nastojalo stvoriti neprijateljsko i nepodnošljivo okruženje, potpuno neuslovno za ostanak muslimanskog stanovništva u opštini Vlasenica.

218. Naprijed analizirani dokazi ukazuju da je napad bio širok, odnosno rasprostranjen. Rasprostranjenost napada proizilazi iz činjenice da su cilj napada bili stanovnici Vlasenice nesrpske, odnosno isključivo bošnjačke nacionalnosti, i to ne samo oni koji su naseljavali uže jezgro grada nego i okolna sela naseljena pretežno ili isključivo muslimanskim stanovništvom (Gradina, Drum, Bare, Piskavice, Pijuci, Džamdžići, Zaklopača, Pomol),

⁷³Vidjeti iskaze Huse Kičića, Ibri Osmanovića, Hasme Efendić, Nedrete Mlačo, Tenzile Koljević, Hamdije Karača, Nedžada Džodžaljevića, Huse Ambeškovića, Aiše Memišević i Esme Mehanović.

što je za posljedicu imalo masovno iseljavanje bošnjačkog stanovništva, ali također i veliki broj žrtava.

219. Na temelju svega navedenog, vijeće je van razumne sumnje utvrdilo postojanje širokog i sistematičnog napada u inkriminisanom periodu na području opštine Vlasenica, čime je ispunjen prvi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH.

Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva

220. Kada je u pitanju status lica prema kojima su počinjene radnje, vijeće ukazuje na opštu odredbu zajedničkog člana 3. Ženevske konvencije prema kojoj se civilima imaju smatrati „osobe koje ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumjevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe onesposobljene za borbu usljed bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili iz kojeg bilo drugog uzroka⁷⁴. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se civilom.

221. Napad je usmjeren protiv civilnog stanovništva ako je ono primarni cilj napada. Sintagma „usmjeren protiv“ zahtijeva da civilno stanovništvo mora biti primarni cilj napada, a ne samo sporedan cilj.⁷⁵ Stoga, primarni cilj napada mora biti „neko civilno stanovništvo. „Bilo koje“ naglašava činjenicu da zločini protiv čovječnosti mogu biti počinjeni i u odnosu na stanovnike koji pripadaju neprijateljskoj strani i nad sopstvenim stanovnicima.“⁷⁶

222. Pojam „civilno“ se odnosi na osobe koje nisu borci. „Stanovništvo“ označava veliku grupu žrtava i krivična djela u kojima su žrtve pripadnici jedne skupine. Nije neophodno da cjelokupno stanovništvo određenog područja bude cilj napada. Dovoljno je pokazati

⁷⁴Ženevska konvencija o zaštiti civilnih osoba (član 3. stav 1. tačka a). Ovim članom propisano je da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, spolu, rođenju, imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu.

⁷⁵Blaškić, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14-A od 29.07.2004. godine, par. 106.

⁷⁶Kunarac i drugi, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-96-23 ili IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine, par. 91.

da je napad bio usmjeren protiv dovoljnog broja pojedinaca, odnosno da je bio usmjeren protiv njih na takav način da je napad za cilj doista imao civilno „stanovništvo“, a ne ograničeni i nasumice odabrani broj pojedinaca.⁷⁷

223. Neki od osnovnih faktora na osnovu kojih se utvrđuje da li je napad bio usmjeren protiv civilnog stanovništva su sredstva i metode korištene u toku napada, broj žrtava, status žrtava, diskriminatorni karakter napada, priroda krivičnih djela počinjenih u toku napada, otpor pružen napadačima u trenutku napada i u kojoj mjeri se napadačka sila pridržavala ili pokušala pridržavati zahtjeva o preduzimanju mjera predostrožnosti propisanih ratnim pravom.⁷⁸

224. Dodatno, napad ne mora biti usmjeren prema neprijatelju, on može također biti usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva, uključujući bilo koji dio stanovništva napadnute države. Pojam civila u strogom smislu obuhvata sva ona lica koja su bila van borbenog stroja kada je krivično djelo počinjeno⁷⁹. Također, definicija civilnog stanovništva obuhvata pojedince koji su možda u nekom određenom trenutku pružili otpor i osobe izvan borbenog stroja⁸⁰. Stanovništvo se može smatrati civilnim čak i ako su prisutni i neki necivili – ono jednostavno treba da bude pretežno civilnog karaktera.⁸¹

225. Na osnovu činjenica koje su detaljno obrazložene prilikom ocjene postojanja i karaktera napada, vijeće nalazi da nema nikakve sumnje da su lica prema kojima je bio usmjeren napad, bili civili. Svi svjedoci Tužilaštva su potvrdili da se napad odvijao isključivo prema civilnom stanovništvu koje nije imalo oružje ni uniformu, niti su djelovali unutar borbenog konteksta.

226. Također, vijeće je utvrdilo i da su žrtve stradanja u Mračnici, u momentu kad su lišene života, imale status civila. Naime, radi se o licima koja su prethodno izvedena iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici i logora Sušica gdje su bili zatočeni. U te su zatočeničke objekte dovedeni pretežno iz svojih domova, nenaoružani i u civilnoj odjeći.

⁷⁷ *Tadić*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-94-1-T od 07.05.1997. godine, par. 644.

⁷⁸ *Blaškić*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14-A od 29.07.2004. godine, par. 106.; *Kunarac i drugi*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-96-23 i IT-96-23/1-A od 12.06.2002. godine, par. 90.

⁷⁹ *Jelisić*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj T-95-10-A od 05.07.2001. godine, par. 54

⁸⁰ *Naletilić i Martinović*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-34-T od 31.03.2003. godine, par. 235.

⁸¹ *Kordić i Čerkez*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2-T od 26.02.2001. godine, par. 180.

Sve to proizilazi iz iskaza svjedoka i oštećenih, kao i jedinog preživjelog svjedoka strijeljanja, Hamdije Karača, koji je naveo da su tog dana svi izvedeni iz zatvora bili civili Muslimani.

227. Pored toga, iz foto-dokumentacije i izvještaja o sudsko-medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka⁸² pronađenih i ekshumiranih na lokalitetu Mračni dol (Mračnica), proizilazi da su žrtve u momentu smrti bile u civilnoj odjeći. Neki su od svjedoka oštećenih⁸³, odnosno srodnika žrtava ubijenih u Mračnici, bili na identifikaciji posmrtnih ostataka koje su prilike, između ostalog, prepoznali odjeću i lične stvari. Mnogi od njih su prepoznali odjeću u kojoj su ih posljednji put vidjeli.

228. Također, iz zapisnika o utvrđivanju identiteta i potvrda o smrti⁸⁴ proizilazi da je među žrtvama bilo i onih koji su u momentu smrti bili maloljetni, i to Edin (Senahid) Hamidović, rođen 16.10.1977. godine i Fadil (Adil) Habibović, rođen 10.10.1974. godine.

229. Slijedom navedenog, vijeće nesumjivo nalazi dokazanim da je cilj napada, koji je bio širok i sistematičan, bilo civilno nesrpsko stanovništvo opštine Vlasenica.

Optuženi je znao za napad i da su njegove radnje dio tog napada

230. Vijeće je na temelju činjenica i okolnosti koje su prezentovane tokom predmetnog postupka utvrdilo postojanje veze između djela optuženog i napada, na način da su njegovi postupci i činjenja bili u direktnoj vezi sa izvršenim napadom.

231. Iz člana 172. KZBiH slijedi da veza između djela za koje se optuženi terete i napada ima objektivni i subjektivni element. Objektivni element bi se odnosio na dovoljnu povezanost djela optuženog s napadom, odnosno da se djela optuženog mogu u dovoljnoj mjeri odnositi na napad. Međutim, djela optuženog sama po sebi ne moraju biti

⁸²Dokaz T-4 (vidjeti priloge sudsko-medicinskog vještačenja odnosno nalaza i mišljenja doktora Vede Tuće)

⁸³Vidjeti iskaze svjedoka Tenzile Koljović, Nevzete Nakičević, Nedžada Džodžaljevića, Bejde Ahmetović, Begije Telalović, Samire Berbić i Envera Bećirovića

⁸⁴Dokaz T-4.22 i T-4.20

rasprostranjena ili sistematična da bi predstavljala dio napada, pošto se taj uslov odnosi samo na napad⁸⁵. Djela koja su geografski i vremenski izdvojena iz središta napada mogu se i dalje smatrati dijelom napada ukoliko su bez obzira na to povezana s napadom (npr. po načinu na koji su djela izvršena ili identitetu žrtava ili u slučajevima kada su djela nastavljena nakon vrhunca napada).⁸⁶

232. U pogledu utvrđivanja nužne *mens rea* kod krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, počinitelj mora, ne samo imati namjeru da počini krivično djelo, nego mora i znati da njegova djela ulaze u okvir niza rasprostranjenih ili sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva, te da se njegova djela uklapaju u taj obrazac. Počinitelj ne mora biti upoznat sa pojedinostima napada, niti mora odobravati kontest u kojem se čine njegova djela⁸⁷. Dovoljno je da optuženi razumije opšti kontekst u kojemu je djelovao⁸⁸.

233. Vijeće zaključuje da je ova veza (kako objektivna tako i subjektivna) između djela optuženog i napada dokazana van razumne sumnje. Razmatrajući sve provedene dokaze, vijeće je zaključilo da su radnje za koje je optuženi oglašen krivim po svojoj prirodi i posljedicama bile upravo dio širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo koji je već opisan, te da se radnje optuženog ne mogu posmatrati van konteksta takvog napada.

234. Prema međunarodnom običajnom pravu i odredbama člana 172. KZBiH nužno je da optuženi zna za napad protiv civilnog stanovništva i da njegove radnje predstavljaju dio tog napada. Nije neophodno da tužilac dokaže direktnim dokazima da je optuženi znao za dati kontekst i vezu. Takav dokaz može se utvrditi posrednim dokazima kao što su položaj optuženog u civilnoj ili vojnoj hijerarhiji, njegova pripadnost grupi ili organizaciji umiješanoj u izvršenje zločina; razmjer nasilja, prisustvo na mjestu zločina.

⁸⁵ *Kordić*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2-A od 17.12.2004. godine, par. 94.

⁸⁶ *Brđanin*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-99-36-T od 01.09.2004. godinc, par. 132.;

Kunarac i drugi, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-96-23/1-T-presuda od 22.02.2001. godine, paragraf 581-592.

⁸⁷ *Limaj i drugi*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-03-66-T od 30.11.2005. godine, par. 190

⁸⁸ *Kordić i Čerkez*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2-T od 26.02.2001. godine, par. 185.

235. Zaključak o postojanju veze između konkretnog djela za koje je optuženi oglašen krivim i prethodno opisanog i utvrđenog napada na civilno stanovništvo, vijeće je donijelo razmatranjem upravo navedenih okolnosti.

236. Kao odlučnu činjenicu vijeće je cijenilo svojstvo optuženog, odnosno činjenicu da je u inkriminisanom periodu bio pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica, što proizilazi iz materijalnih dokaza, iskaza svjedoka, a što ni odbrana nije osporavala.

237. Da je optuženi u relevantnom periodu bio pripadnik SJB Vlasenica proizilazi iz matičnog kartona optuženog, obrazac VOB-2⁸⁹, jediničnog kartona optuženog, obrazac VOB-1⁹⁰, matične knjige zaposlenih PS Vlasenica u kojoj je zaveden pod brojem 15⁹¹ te elektronske evidencije MUP RS⁹². Prema navedenim evidencijama, optuženi je stupio u rad u SJB Vlasenica 27.04.1992. godine, a prestao s radom 20.01.1996. godine.

238. Za odbranu nije sporno postojanje širokog i sistematičnog napada na području opštine Vlasenica u inkriminisanom periodu niti status žrtava ubijenih u Mračnici. Međutim, kako je to i branilac naglasio u završnoj riječi, sporna je uloga optuženog u širokom i sistematičnom napadu, kao običnog rezervnog policajca-pozadinca. Istaknuto je da optuženi nije imao nikakva ovlaštenja niti je kao rezervni policajac učestvovao u napadu koji su provodile vojne, policijske i paravojne formacije počinivši razna djela na području Vlasenice. Branilac smatra da su pogrešne tvrdnje optužnice da je optuženi učestvovao u planiranju napada i progona, odnosno u zajedničkom planu doprinoseći mu ubistvima civila.

239. S obzirom na hijerarhijski položaj optuženog u strukturama vlasti, odnosno na činjenicu da bio rezervni policajac, jasno je i nesporno da nije učestvovao u organizovanju i planiranju širokog i sistematičnog napada kao takvog niti mu je to stavljeno na teret. Međutim, utvrđeno je da bio pripadnik policijskih struktura koje su također vršile napad, što samo po sebi ne znači da pripadnost određenoj strukturi vlasti podrazumijeva odgovornost za napad na što je odbrana neosnovano ukazala. Razliku čine radnje

⁸⁹Dokaz T-16a)

⁹⁰Dokaz T-16a)

⁹¹Dokaz T-17

⁹²Dokaz T-16b)

optuženog, odnosno njegova upoznatost s nizom sistematskih i rasprostanjenih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva te da se radnje koje on preduzima uklapaju u taj obrazac.

240. Da je optuženi Predrag Bastah bio svjestan kontekstualne osnove u koju se uklapa djelo koje je počinio u osnovi zločina i da je bio svjestan veze između svog djela i tog konteksta, govore konkretne aktivnosti koje je preduzimao i ono što mu je nesumnjivo bilo poznato.

241. Opisujući optuženog u ulozi rezervnog policajca SJB Vlasenica, brojni su svjedoci posvjedočili da ga poznaju još od prije rata, a neki su mu poznavali i članove porodice. Neki od svjedoka⁹³ su, dajući svoj iskaz, naveli da je upravo optuženi Bastah taj koji ih je priveo u stanicu policije ili pak imaju saznanja da je on taj koji je privodio Muslimane.

242. U završnoj riječi, ali i tokom postupka, branilac je poentirao da je optuženi, između ostalih zadataka koje obavljao kao rezervni policajac, također privodio ljude u stanicu policije izvršavajući tako naloge svojih nadređenih.

243. Vijeće napominje da okolnosti privođenja civila nisu ni stavljene optuženom na teret nego se radi dokazivanju opštih elemenata djela. Iskaze svjedoka u tom dijelu vijeće je razmotrilo i cijenilo u kontekstu upoznatosti i svijesti optuženog o aktuelnim dešavanjima u tom periodu, odnosno u kontekstu njegovog znanja za široki i sistematični napad. Optuženi je s obzirom na svoj status i aktivnost u policiji te prisutnost na području Vlasenice, sasvim sigurno bio upućen u to šta se dešava i kako se pripadnici vojske i policije ophode prema civilima nesrpske nacionalnosti. A i sam je svojim iskazom ukazao na to.

244. Pa tako svjedok Goran Reljić navodi da je poznavao optuženog Bastaha, da ga ne zna kao borca na liniji nego kao čovjeka koji privodio nedužne ljude, odnosno kao lošeg čovjeka.

⁹³Vidjeti iskaze svjedoka Huse Kičića, S-2, Ibri Osmanovića, Esme Mehanović, Aiše Memišević

245. Svjedokinja Hasma Efendić navodi da je u inkriminisanom periodu vidala optuženog Bastaha, navodi da je dolazio pred kafanu, tražio ljude i žene, da je jedne prilike popisivao muslimansko stanovništvo. Po riječima ove svjedokinje optuženi je *“bio pri policiji čovjek, bio za sve”*.

246. Iz izjave svjedokinje Sadije Ibišević koja je pročitana na glavnom pretresu⁹⁴, čiji je suprug Bećir Ibišević odveden u inkriminisanom periodu, a kasnije pronađen i ekshumiran u Mračnici, prozilazi da je razgovarala s optuženim Bastahom koji joj je bio komšija te da joj je on rekao ako Bećir nije u zatvoru da je Sušici, a ako nije ni tamo da je odveden u razmjenu.

247. Ako se navedeno sagleda u kontekstu masovnosti samoga napada te sveobuhvatnosti djelovanja srpskih snaga prema civilnom bošnjačkom stanovništvu, opravdano je zaključiti da je optuženi kao pripadnik jedne od strana u sukobu, odnosno kao osoba koja je u inkriminisanom periodu boravila na području opštine Vlasenica te posebno kao pripadnik rezervnog sastava policije, kao formacije koja je također vršila napad, sasvim sigurno bio upoznat sa svakodnevnim dešavanjima na području ove opštine, odnosno s nizom rasprostranjenih i sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva koje je bilo druge nacionalnosti u odnosu na onu kojoj je pripadao optuženi.

248. Vijeće je utvrdilo da se radnja za koje je optuženi oglašen krivim (progon ubistvima civila u Mračnici) nije izolovana pojava odvojena od sveukupnih dešavanja na području opštine Vlasenica u datom periodu, nego je dio širokog i sistematičnog napada s kojim je povezana i u vremenskom i u geografskom kontekstu djela s obzirom da je napad početkom juna 1922. godine u Vlasenici poprimio karakter širine i sistematičnosti.

249. Radnje optuženog po svojoj prirodi i posljedicama bile su objektivni dio napada, dogodile su se u isto vrijeme kad se odvijao napad i u istom mjestu u kojemu se odvijao i to sve protiv lica nesrpske nacionalnosti. Pored toga, optuženi je djelo počinio zajedno s drugim pripadnicima srpskih snaga koje su učestvovala u napadu na civilno

⁹⁴Dokaz T-7

stanovništvo, što nesumnjivo ukazuje da je bio u potpunosti upućen u napad i da je znao i htio da i njegove radnje (progon ubistvima civila) budu dio tog napada, odnosno da svojim radnjama doprinese tom napadu.

DJELO U OSNOVI ZLOČINA – PROGON

250. Optužnicom se optuženi tereti da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH stav 1. tačka h) u vezi s tačkom a), a sve u vezi s odredbama članova 180. stav 1. i 29. KZBiH na način da je, kako je to bliže opisano u dispozitivu optužnice, učestvovao u progonu lišavanjem života (ubistvima) 37 civila bošnjačke nacionalnosti.

251. Nakon što je utvrdilo postojanje opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH, vijeće je, kako je to navedeno u osuđujućem dijelu izreke presude, našlo dokazanim da je optuženi Predrag Bastah svojim radnjama, kao saizvršilac, ostvario obilježja djela progon-ubistvom u okviru krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti. Vijeće je utvrdilo njegovu krivičnu odgovornost za progon ubistvima 34 civila bošnjačke nacionalnosti.

252. Vijeće će prije analize i ocjene izvedenih dokaza dati osvrt na inkriminaciju progona ubistvima, odnosno na elemente djela.

253. Odredba člana 172. stav 2. KZ BiH u tački g) definiše progon kao „*namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini, judi ili zajednici*“. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su opšteprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu⁹⁵.

⁹⁵ Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, knjga I, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 565

254. Prema stavu vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, zauzetom u presudi u predmetu *Bundalo i drugi*, obilježja djela, odnosno radnje izvršenja naznačene pod tačkom h) odnose se na progon bilo koje grupe ljudi ili zajednice na političkom, rasnom, nacionalnom, etničkom, kulturnom, vjerskom, spolnom ili drugom temelju, koji je opšteprihvaćen kao nedozvoljen po međunarodnom pravu u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim KZBiH ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda BiH⁹⁶.

255. Prema zakonskoj definiciji elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;
- suprotno međunarodnom pravu;
- zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;
- protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu;
- u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda BiH.

256. Prema odredbi člana 172. stav 1. tačka h) KZBiH djelo progona može se učiniti svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

257. Sudska praksa MKSJ o radnji u izvršenja (*actus reus*) progona zauzela je sljedeće zaključke:

- Međunarodno običajno pravo ne podržava usku definiciju progona.

⁹⁶ *Bundalo i drugi*, Presuda apelacionog vijeća Suda BiH, broj X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011. godine

- U svojoj interpretaciji progona sudovi uključuju djela kao što su ubistvo, istrebljenje, mučenje i druga teška djela protiv fizičkog integriteta kao što su ona sada navedena u članu 5. Statuta MKSJ.
- Progon može obuhvatati i razna druga djela diskriminacije koja uključuje atake na politička, društvena i ekonomska prava.
- Progon se obično koristi kako bi se opisalo niz djela, a ne jedno zasebno djelo. Djela progona obično tvore dio politike ili barem prakse koja slijedi određeni obrazac i moraju se posmatrati u svom kontekstu. U stvarnosti se djela progona često vrše u skladu sa politikom diskriminacije ili rasprostranjenom diskriminirajućom praksom.
- Diskriminirajuća djela za koja se tereti kao za progon ne smiju se posmatrati izolirano. Neka od pomenutih djela mogu sama po sebi ne biti tako teška da predstavljaju zločine protiv čovječnosti.⁹⁷

258. Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja s namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca.⁹⁸ Nije nužno postojanje zasebnog djela nečovječne prirode da bi postojao progon, već i sama diskriminacija čini djelo nečovječnim. Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući između ostalog djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca. Diskriminacija predstavlja jedan od navedenih elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

259. Imajući u vidu navedeno, vijeće Apelacionog odjeljenja ovog Suda je u predmetu *Bundalo i drugi*, zauzelo stanovište da krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinjeno progonom predstavlja samostalno, alternativno postavljeno djelo, koje može biti učinjeno na jedan od načina pobrojanim u tačkama 172. stav 1. a) do k) KZBiH, ali i radnjama koje su sadržane u drugim odredbama KZ BiH, a koje radnje zajedno predstavljaju grubo i flagrantno uskraćivanje na diskriminatornoj osnovi nekog temeljnog prava koje je

⁹⁷ *Kupreškić i drugi*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-95-16-T od 14.01.2000. godinc, par. 615.

⁹⁸ *Tadić*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-94-1-T od 07.05.1997. godine, par. 697. i 710. prvostepena presuda 697, 710

utvrđeno međunarodnim ili konvencionim pravom, a koje doseže isti stepen težine kao i druga djela zabranjena članom 172. KZ BiH⁹⁹.

260. Nekoliko pretresnih vijeća MKSJ iznijelo je stav da progon, zbog svog diskriminativnog karaktera, predstavlja naročito težak zločin koji zbog toga povlači posebno strogu kaznu.¹⁰⁰

261. Iako se presude za progon uglavnom zasnivaju na nizu djela koja su optuženi počinili, bitno je napomenuti da i jedno djelo može biti dovoljno za postojanje progona, ako to djelo stvarno diskriminiše i ako je izvršeno s namjerom da se diskriminiše po jednom od zabranjenih osnova.¹⁰¹

262. *Mens rea* za djelo progona sastoji se od tri elementa: znanja da postoji rasprostranjen ili sistematski napad na civilno stanovništvo i da djelo optuženog ulazi u okvir napad, namjere da se izvrši djelo u osnovi progona i diskriminativne namjere, odnosno namjere da se žrtve progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi.¹⁰² Ovim posljednjim elementom progon se razlikuje od drugih zločina protiv čovječnosti na kojima se najčešće bazira. O postojanju diskriminativne namjere može se, u nedostatku direktnih dokaza, zaključiti iz okolnosti.¹⁰³

263. Slijedom navedenog, diskriminacija, odnosno diskriminatorni osnov predstavlja jedan od osnovnih elemenata koji je potrebno dokazati za utvrđivanje počinjenja krivičnog djela progona.

264. Dakle progon je djelo koje se može izvršiti različitim radnjama izvršenja koje inače predstavljaju samostalna krivična djela u osnovi Zločina protiv čovječnosti, kao u konkretnom slučaju, ili bilo kojeg drugog djela propisanog KZ BiH i kao takvo može se smatrati jednim djelom pod nazivom progon kao zločin protiv čovječnosti. Pri razmatranju

⁹⁹ *Bundalo i drugi*, Presuda Apelacionog vijeća Suda BiH, broj X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011. godine

¹⁰⁰ *Blaškić*, Presuda pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-95-14-T od 03.03.200. godine, par. 785.

¹⁰¹ Prvi put je navedeni stav iznesen u predmetu MKSJ *Kupreškić i drugi* (par. 624), a kasnije ga je potvrdilo i Žalbeno vijeće MKSJ u predmetima *Vasićević* (par. 113), *Blaškić* (par. 131) i *Kordić i Čerkez* (par. 102)

¹⁰² *Stakić*, Presuda žalbenog vijeća u MKSJ, broj IT-97-24-A od 22.03.2006. godine, par. 328.

¹⁰³ *Kordić i Čerkez*, Presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2-A od 17.12.2004. godine, par. 675.

krivnje potrebno je sagledati da li je u utvrđenoj inkriminaciji kao radnji izvršenja djela progona optuženi postupao s diskriminatornom namjerom.

265. U konkretnom slučaju, vijeće je zaključilo da je optuženi Predrag Bastah izvršio progon i to ubistvima na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi što ukazuje na diskriminatornu namjeru, neophodnu za dokazivanje ovog djela.

PROGON UBISTVIMA

266. Odredba člana 172. stav. 1. tačka a) KZBiH propisuje radnju „*lišenje drugog lica života (ubistvo)*“ koju karakterišu sljedeći elementi:

- smrt žrtve
- smrt koja je posljedica činjenja ili nečinjenja optuženog ili njegovog podređenog
- pri čemu je optuženi ili njegov podređeni imao namjeru da žrtvu liši života ili da nanese tešku povredu njenom fizičkom integritetu, a za koju je razumno mogao pretpostaviti da će izazvati smrt.

267. Vijeće je na temelju provedenih dokaza zaključilo da je optuženi Predrag Bastah radnjama opisanim u osuđujućem dijelu izreke presude ostvario sva obilježja djela progona - ubistvom u okviru krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH i to na način da je navedenu inkriminaciju u osnovi zločina počinio direktnim umišljajem.

268. U pogledu elemenata krivičnog djela ubistva vijeće se rukovalo utvrđenom praksom MKSJ-a.

269. Tako u predmetu *Mitar Vasićević* Pretresno vijeće MKSJ u svojoj presudi navodi: „*Elementi definicije „ubistva“ po međunarodnom običajnom pravu su sljedeći: smrt žrtve, smrt je uzrokovana radnjom ili propustom optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost. Radnja ili propust optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje ili propuste on snosi krivičnu odgovornost, počinjeni su s namjerom: „lišavanje života, ili nanošenje teške tjelesne povrede, ili*

nanošenja teške ozjede sa razumnom mogućom sviješću o tome da će takav čin ili propust vjerovatno uzrokovati smrt”.

270. *Mens rea* (subjektivni element) za ubistvo iz člana 172. KZ BiH zadovoljen je kada je počinitelj imao namjeru da se prouzrokuje smrt ili teška tjelesna povreda za koju postoji razumna pretpostavka da je on morao znati da će vjerovatno prouzrokovati smrt.

271. Također, *mens rea* ili stanje svijesti kod počinitelja podrazumijeva postojanje umišljaja da ubije ili da nanese teške tjelesne povrede koje će vjerovatno rezultirati smrću, ili je bezobziran u pogledu toga da li će doći do smrtnog ishoda ili ne.

272. Namjera izvršioca u vrijeme izvršenja radnje ili propusta mora biti lišavanje života žrtve ili u odsustvu tako specifične namjere, počinitelj mora djelovati ili propustiti da djeluje uz razumnu pretpostavku da je smrt vjerovatna posljedica.

273. Zaključak o postojanju *mens rea* može se izvesti iz dokaza predočenih u predmetu, neposredno ili na osnovu indicija. Predumišljaj nije potreban.

274. Vijeće je na osnovu izvedenih dokaza, koji su analizirani i detaljno opisani u nastavku obrazloženja, utvrdilo činjenično stanje kao u osuđujućem dijelu izreke presude te je tako utvrđeno činjenično stanje posmatralo u svjetlu navedenih elemenata radnji izvršenja krivičnog djela progona i to ubistvom i van razumne sumnje zaključilo da su se u radnjama optuženog stekli svi elementi bića krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) KZ BiH.

ČINJENIČNA UTVRĐENJA

275. Provedeni dokazi i sve okolnosti pod kojima je djelo učinjeno nesumnjivo upućuju na zaključak da je optuženi Predrag Bastah izvršio progon civilnog bošnjačkog stanovništva i to ubistvima na političkoj, nacionalnoj i vjerskoj osnovi, odnosno da je kriterij odabira žrtava lišenih života na lokalitetu Mračni dol (Mračnica), njihova nacionalna i vjerska pripadnost.

276. Nesporno je da lišavanje druge osobe života, naročito na način kako je to opisano u osuđujućem dijelu izreke presude, predstavlja namjerno i teško uskraćivanje prava na život, temeljnog ljudskog prava svakog pojedinca, kao što je nesporno da je takvo činjenje suprotno i nacionalnom i međunarodnom pravu, te da su žrtve ubijene u Mračnici bili pripadnici etničke i vjerske zajednice Bošnjaka i da su upravo i samo zbog te činjenice izgubili život, odnosno da su njihovi egzekutori svoje protipravne radnje lišavanja drugih osoba života preduzeli isključivo zbog toga što su te osobe bile pripadnici određene etničke i vjerske skupine ljudi.

277. Diskriminatorna osnova koju je utvrdio MKSJ, odnosno rasna, vjerska i politička osnova, predstavlja isključivu osnovu koju priznaje međunarodno običajno pravo u inkriminisanom vremenskom periodu, pa je tako to isključiva osnova koju je i ovo vijeće uzelo u razmatranje. Ovakav stav je do sada prihvaćen u praksi Suda BiH.¹⁰⁴

278. Da se radnja izvršenja krivičnog djela optuženog temelji na diskriminatornoj osnovi proizilazi iz toga da je djelo počinjeno prema civilima nesrpske nacionalnosti u okviru širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv nesprskog stanovništva opštine Vlasenica u datom periodu upravo zbog njihove pripadnosti drugom narodu i vjeri.

279. Da je diskriminacija izvršena prema pripadnicima bošnjačkog stanovništva vijeće je zaključilo na osnovu iskaza svjedoka, ali i uvidom u imena žrtava.

280. Naime, optuženi je oglašen krivim za ubistvo 34 civila, od kojih su identifikovani: Ševko Povlakić, Salko Muminović, Suad Heljo, Sead Telalović, Meho Čehajić, Hamza Hrustić, Nusret Hadžić, Muharem Telalović, Avdo Sarajlić, Ibro Muminović, Sadik Koljović, Rahman Veselji, Nijaz Telalović, Fikret Hadžiomeroć, Nusret Zekić, Omer Ahmetović, Bećir Ibišević, Fadil Habibović, Sakib Hadžić, Edin Hamidović, Muharem Osmanlić, Mevludin Berbić, Salk Šahmanović, Mujaga Bećirović, Pašan Selimović, Hazim Bećirović, Hašid Aličević, Husnija Turković, Amir Tuzlić, Dževad Džodžaljević,

¹⁰⁴ *Rašević i Todović*, presuda pretresnog vijeća Suda BiH, broj X-KR/06/27 od 28.02.2008. godine, *Rašević i Todović*, presuda apelacionog vijeća Suda BiH, broj X-KR/06/275 od 06.11.2008. godine, *Bundalo i drugi*, presuda apelacionog vijeća Suda BiH, broj X-KRŽ-07/419 od 28.01.2011. godine

Sead Kavazović, Mustafa Telalović te dva lica kojima još uvijek nije utvrđen identitet (NN lica)

281. Njihovi posmrtni ostaci, uključujući i posmrtne ostatke Fadila Ferhatovića, Fehima Ferhatovića i Ibrahima Džodžaljevića u odnosu na koja lica je optužba odbijena, pronađeni su i ekshumirani iz primarne masovne grobnice na lokalitetu Mračni dol (Mračnica), opština Vlasenica.

282. Provedeni dokazi ukazuju da se radi o navedenim licima, što je vijeće utvrdilo uvidom u nalaz i mišljenje sudsko-medicinskog vještačenja i popratnu dokumentaciju, odnosno zapisnike o utvrđivanju identiteta¹⁰⁵.

283. Kao što je to utvrđeno i analizirano u opštim elemenata djela, meta širokog i sistematičnog napada u opštini Vlasenica bilo je nesrpsko, uglavnom bošnjačko civilno stanovništvo, s čim je optuženi, s obzirom da je bio pripadnik formacije koja je vršila napad, nesumnjivo bio upoznat. Prema ocjeni vijeća, optuženom je sasvim sigurno bila poznata politička, nacionalna i vjerska pripadnost lica ubijenih u Mračnici s obzirom da se radi o licima s područja opštine Vlasenica u kojoj je i on živio i boravio, što znači da su bili sugrađani. A i sam je naveo da je neke od njih poznao.

284. Upravo ponašanje optuženog, odnosno njegov stav, a što proizilazi iz provedenih dokaza, nesumnjivo ukazuje na diskriminatornu namjeru. Naime, optuženi se, nakon što je strijeljanje civila završeno, obratio svjedoku S-1 riječima „*to je zbog ubistva Mićinog brata, to su i zaslužili*“. Svjedok Goran Reljić je naveo da je optuženi dolazio kod repetitora koji se nalazio Zalukovlju, iznad mjesta gdje su strijeljani civili, napadao ih na straži jer su negodovali zbog mrtvih tijela, govoreći im „*vi spavate, a bal je vam prolaze*“. Prema tome, vijeće nalazi dokazanim da je u osnovi djela bila diskriminacija po političkoj, etničkoj i vjerskoj osnovi.

285. Uvjerenje da je optuženi na način, u mjesto i vrijeme kako je to navedeno u osuđujućem dijelu izreke presude učestvovao u ubistvima civila Bošnjaka vijeće je steklo

¹⁰⁵ Dokaz T-4

na osnovu provedenih dokaza, odnosno iskaza svjedoka, vještaka i materijalnih dokaza, ali i na osnovu svjedočkog iskaza optuženog Bastaha.

286. Prije analize konkretne radnje izvršenja i krivične odgovornosti optuženog vijeće će dati analizu i ocjenu iskaza svjedoka koji su svjedočili o slijedu događaja koji se odvio kritičnog dana, odnosno radnjama koje su prethodile strijeljanju civila na lokalitetu Mračni dol (Mračnica), a koje potvrđuju navode optužnice da su civili prethodno dovezeni autobusom iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici i logora Sušica.

Izvođenje civila iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici

287. Na okolnosti izvođenja civila iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici svjedočili su svjedoci S-2, Ibro Osmanović, Hamdija Karać, Esma Mehanović te je pročitana izjava svjedoka Osmana Kurjaka.

288. Svjedok S-2 je u svom iskazu opisao kako je 02.06.1992. godine u popodnevnim satima zatvoren u zatvor iza zgrade suda gdje u prvoj prostoriji, u kojoj je bilo 25 do 30 ljudi, zatiče brata, Batu Saračevića, Sakiba Hadžića, braću stolare Irfu i Seada Kavazovića i još mnoge koje je poznao, ali im se nije mogao sjetiti imena. U roku sat vremena po zatvaranju čuo je da stražari pred vratima međusobno govore o razmjeni i da li da idu redom ili po spisku i nakon 15 do 20 minuta dolaze ponovo i čitaju imena ljudi koji izlaze iz prostorije, rečeno im je da idu u razmjenu. Svjedok se sjeća da su prozvani Meho Čehajić, Sead i Irfu Kavazaović, Sakib Hadžić, Bato Saračević, Miki Telalović, Nezir Borić, Mevludin Hatunić, Salko Muminović, Hadžan Juraldžić, a iz druge prostorije Rahman Veselji, Dževad Džodžaljević i mnogi drugi kojih se nije mogao sjetiti. Kasnije je u logoru Sušica čuo da su ti ljudi ubijeni.

289. I svjedok Ibro Osmanović u svom iskazu navodi da je 02.06.1992. godine odveden najprije u stanicu policije, potom u zatvor iza zgrade suda, u ćeliju broj jedan, gdje zatiče Ibru i Seada Kavazovića, Salku Malčinovića i druge. Opisuje da su ga odmah po dolasku izveli iz ćelije i tukli, a u ćeliju su u međuvremenu dovedeni Mujo Zubović, Safet Selimović i Mujo Maljišević. Dalje navodi da je taj isti dan predvečer ušao Prodanović zvan Cile,

nosio je papir i olovku i popisivao redom imena i prezimena zatvorenika. Kasnije, nakon što je završeno popisivanje, otvorila su se vrata i počelo je izvođenje ljudi u hodnik. Svjedok navodi da je njega Ljubiša Vukotić vratio u ćeliju, a da su iz njegove ćelije izvedena i dva maloljetnika Fadil Habibović i Hajrudin Džodžaljević. Svjedok je vidio uniformisana lica naoružana automatskim puškama kod te grupe izvedenih ljudi u hodniku i to Ravnjaka stražara u zatvoru, Đurića, braću Sekulić, Ljubišu Vukotića, Slađana Pajića i Bastaha Cara koji je imao maskirnu šarenu uniformu, bio je naoružan automatskom puškom s preklopnim kundakom i pištoljem za pojasom. Potom su ljudi iz hodnika, po kazivanju svjedoka, negdje odvedeni.

290. U pogledu broja ljudi svjedok je u direktnom ispitivanju naveo da je odvedeno 32 ljudi. U unakrsnom ispitivanju, suočen s izjavom iz istrage u kojoj je naveo da je odvedeno 20 ljudi, objasnio je da se nakon toliko godina i svega što je preživio, ne može sjetiti svih pojedinosti osim da je 02.06. prebačen iz stanice policije u zatvor gdje ostaje do 18.06. kad je prebačen u logor Sušica, a 02.07. u logor Batković, te da je te prilike iz zatvora izvedeno 32 ljudi.

291. Kad je u pitanju identitet optuženog Bastaha, svjedok je naveo da ga poznaje, da su ga neki zvali Dragan, a neki Car, da zna gdje živi i ko mu je brat.

292. I svjedok Hamdija Karać je svjedočio o svom zatvaranju u zatvor iza zgrade suda u Vlasenici. Po kazivanju svjedoka zatvoren je 05.05.1992. godine, a u zatvoru zatiče Osmanovića, Avdu Sarajlića, Muharema Telalovića i sinove, Kavazovića i još ljudi koji su bili pretežno Muslimani. Dalje navodi da su bili zatvoreni neko vrijeme i da je jedan dan, ne sjeća se tačno kada, bila prozivka. Prvo je prozvan on, izašao je u hodnik, a osim njega prozvani su i Muharem Telalović i sinovi, Avdo Sarajlić, Rahman Veselji i još puno drugih ljudi kojih nije mogao da se sjeti. Svi prozvani su izašli u hodnik, a osim civila svjedok je tu vidio jednog vojnika koji je u hodniku naređivao da se veže te Dragana Bastaha koji je bio uniformisan i imao je neku pušku. Te prilike je Bastah, navodi svjedok, pitao da li ima neko da je mehaničar da pregleda gume i javio se sin Emina Hadžića, otišao je, a potom se čuo pucanj i više ga nisu vidjeli, kako navodi svjedok, nema ga nigdje. Potom su svi prozvani zatvorenici izašli i ušli u autobus.

293. I svjedok Karać poznaje optuženog Bastaha od ranije, naveo je da mu je poznavao i djeda.

294. Iskazi navedenih svjedoka na okolnosti izvođenja civila iz zatvora potkrijepljeni su izjavom svjedoka Osmana Kurjaka koja je pročitana na glavnom pretresu. Iz izjave ovog svjedoka proizilazi da je bio zatvoren u zatvoru iza zgrade suda u Vlasenici oko 25 dana, a tokom boravka u zatvoru vidio je da su u drugim ćelijama bili zatvoreni Suad Mahmutović, Mujo Maljišević, braća Irfan i Sead Kavazović, Muharem Telalović i njegova dva sina, Avdo Sarajlić, Sevdalija Kobaš, Meho Čeliković i drugi. Svjedok je dalje naveo: *„Sjećam se da je jedne noći naređeno da svi izađemo na hodnik zatvora. Tada je upravnik zatvora pročitao imena nekih od nas zatvorenika, kcji su nakon prozivanja, po nalogu upravnika, vraćeni u ćelju. Oni kcji nisu pročitani su odvedeni iz zatvora. To su bili Muharem Telalović i njegova dva sina Jasmin i Deba, Sarajlić Avdo, braća Kavazović Sead i Irfo, Džodža,jević Ibrahim i još neki momci iz Žutice kod Milića kcje ne znam. Znam da su ih odveli po noći, tada je odvedeno oko 30. Odvedeni su u nepoznatom pravcu, njihova sudbina ni do dan danas nije poznata. Pored upravnika u zatvoru stajao je i Mane Đurić, kcji je radio u SUP-u u Vlasenici. Nakon izlaska iz logora Batkovići, saznao sam da su gore navedeni ljudi pobijeni¹⁰⁶.“*

295. Da su civili izvedeni iz zatvora proizilazi i iz iskaza svjedokinje Esme Mehanović koja je na te okolnosti iznijela svoja posredna saznanja. Naime, ova je svjedokinja je navela da je suprug njezine sestre Sejde, Muharem Telalović, bio u zatvoru skupa sa sinovima Nijazom i Seadom. Svjedokinja navodi da je bio 02.06.1992. godine kad joj je došla komšinica koja je tražila svog sina i rekla da je oko pola 6 došao neki autobus pred zatvor i da je izvedeno 33 ili 37 ljudi te da je vidjela Muharema i sinove da su izašli, odnosno da su Muharema iznijeli i samo su ga ubacili u autobus.

296. Iskazi saslušanih svjedoka, međusobno saglasni u odlučnim činjenicama i dodatno potkrijepljeni pročitanim izjavom svjedoka Osmana Kurjaka te posrednim saznanjima svjedokinje Esme Mehanović, potvrđuju navode optužnice da su civili koji su kritičnog dana strijeljani u Mračnici prethodno izvedeni iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici.

¹⁰⁶ Dokaz T-6

Iskazi svih navedenih svjedoka saglasni su u vezi činjenice da su neki od zatvorenika kritične prilike izvedeni iz zatvora, saglasni su i u pogledu identiteta pojedinih izvedenih civila, dok su iskazi svjedoka Ibri Osmanovića i Hamdije Karaća saglasni i u vezi činjenice da je te prilike u zatvoru bio prisutan i optuženi Bastah, uniformisan i naoružan. Oba svjedoka su jasno određena u pogledu identiteta optuženog kojeg su poznavali od ranije, i to ne samo njega nego i članove njegove porodice, kao i u pogledu činjenice da je bio uniformisan i naoružan.

297. Odbrana je ukazivala na razlike u iskazima svjedoka u pogledu načina odabira civila koji su izvedeni iz zatvora, ističući da su neki svjedoci naveli da su zatvorenici čija su imena pročitana vraćeni u ćelije, a ostali odvedeni, dok su drugi svjedoci naveli da su odvedeni oni zatvorenici koji su prozvani. Ukazano je i na razlike oko lica koja su popisivala zatvorenike. Oспорavano je da je svjedok Hamdija Karač te prilike izveden iz zatvora jer svjedok Ibri Osmanović, kako odbrana navodi, u svojoj izjavi iz istrage nije mogao potvrditi da je Karač te prilike prozvan, što po stavu odbrane upućuje na to da Karač uopšte nije bio u autobusu niti u Mračnici kad su strijeljani civili. Pored toga, istaknuto je da je svjedok Osmanović naveo da ih je u zatvoru popisivao Zoran Prodanović zvan Cile, dok je Hamdija Karač u svojoj izjavi iz istrage naveo da ih je popisivao Zoran Jovanović.

298. Po ocjeni vijeća u pitanju su razlike u činjenicama koje nisu odlučne i koje vijeće pripisuje prirodi ljudskoj sjećanja, sopstvenom doživljaju traumatičnih događaja svakog svjedoka ponaosob i vremenskoj distanci od predmetnog događaja. Jednako je tako i kad su u pitanju razlike u iskazima u pogledu broja izvedenih civila. Iskazi svjedoka su saglasni u činjenici da su civili kritične prilike izvedeni, saglasni su i u pogledu identiteta pojedinih izvedenih civila, ali i u činjenici da se nijedan svjedok nije mogao sjetiti imena svih izvedenih civila s obzirom da je zatvorenika, po njihovom kazivanju, bilo mnogo, odnosno da je mnogo njih odvedeno te prilike.

299. Pored navedenih, mnogi drugi svjedoci su potvrdili da su civili koji su pronađeni i ekshumirani na lokalitetu Mračni dol (Mračnica), bili zatvoreni u zatvor iza zgrade suda¹⁰⁷.

300. Također, uvidom u materijalni dokaz *Spisak do sada identifikovanih zatvorenika u zatvoru iza zgrade suda u Vlasenici na osnovu izjava svjedoka*¹⁰⁸ vijeće je utvrdilo da pojedina lica s navedenog spiska zapravo lica čiji su posmrtni ostaci pronađeni su i ekshumirani na lokalitetu Mračni dol (Mračnica).

Izvođenje civila iz logora Sušica

301. Dalji tok dešavanja opisuje svjedok Hamdija Karać navodeći da zatvorenici izlaze iz zatvora i ulaze u autobus, da nije znao gdje idu, mislio je da idu u razmjenu. Međutim, Avdo Sarajlić mu je rekao da će dobiti metak i pokazao prstom u čelo. Po sjećanju svjedoka, u autobusu je bilo 28 ili 29 ljudi i svi su bili Muslimani. Voze se u pravcu Han Pijeska pa skreću prema Lukama i Sušici gdje su bile zgrade TO u kojima su zatvarani Muslimani i autobus je tu stao. Po kazivanju svjedoka „*neko je izaš'o, da li jedan, da li dvcje, ne znam iz autobusa i neko je doš'o otuda kasnije, ne znam ko je došao*“. I onda idu gore uz Luke prema Mračnici. Svjedok opisuje da je sjedio sagnut blizu zadnjih vrata autobusa pošto je prvi prozvan, a oni koji su zadnji prozvani prvi su ulazili.

302. Da se autobus zaustavio kod logora Sušica osim iz iskaza svjedoka Hamdije Karaća, proizilazi i iz iskaza svjedokinje Tenzile Koljović koja je s djecom bila zatvorena u logoru. Opisuje da je to bilo 02.06.1992. godine, bila je vani na česmi gdje je prala pelenu kad je vidjela autobus pun muškaraca koji je išao iz pravca grada. Vidjela je trojicu ljudi kako izlaze iz autobusa, od kojih je poznavala Hadžana kojemu je prišla i pitala za supruga Sadika jer je znala da je on bio u zatvoru. Hadžan joj je rekao da je Sadik u autobusu, da su svi morali sagnuti glavu i koga su prstom dotakli on je morao da izađe.

¹⁰⁷ Vidjeti iskaze svjedoka Fadile Smajić, Envera Bećirovića, Nedrete Mlačo, Nijaza Hamidovića, Selve Čehajić, Tenzile Koljović, Begije Telalović, Nevzete Nakičević, Nedžada Džodžaljevića, Envera Bećirovića, Vahidina Džodžaljevića, Hasme Efendić i Avde Tuzlića

¹⁰⁸Dokaz T-19

Autobus se, po kazivanju svjedokinje, dalje uputio prema Mračnici. Kasnije, kad je trebalo da se ide za Cersku i Kladanj, svjedokinja nije htjela da ide jer nije znala šta se dešava s njezinom braćom i suprugom, međutim od Gordane i Krune je saznala da je Sadik gore ubijen.

303. Iskaz svjedokinje Koljović potkrijepljen je iskazima svjedoka Ibre Osmanovića i S-2 koji su iz zatvora iza zgrade suda kasnije prebačeni u logor Sušica.

304. Svjedok Ibro Osmanović navodi da je 18.06.1992. godine prebačen u logor Sušica gdje je zatekao Nezira Borića, Hadžana Juraldžića i Mevludina Hatunića zvanog Mufna. S obzirom da su Hadžan Juraldžić i Nezir Borić bili sa svjedokom u ćeliji pitao ih je odakle oni tu i gdje su ostali izvedeni ljudi, a oni su mu rekli da ih je iz autobusa koji je došao pred logor, pustio Car, a da je autobus nastavio u Zalukovlje. I svjedok S-2 je prebačen u logor Sušica, prema njegovom kazivanju to je bilo 10.06.1992. godine, i tamo je zatekao Hadžana Juraldžića i Nezira Borića koji su iz zatvora izvedeni kritične noći, a u logoru je čuo da su ostali ljudi koji su tada izvedeni iz zatvora, ubijeni.

305. Svjedokinja Hasma Efendić je više puta išla u zatvor iza zgrade suda u kojemu je bilo zatvoreno puno ljudi, po kazivanju svjedokinje, a među njima i dosta njezinih komšija i amidžić. Po sjećanju svjedokinje zadnji put je išla 03.06.1992. godine da vidi Siju Žepčan koja je bila zatvorena, ali joj je rečeno da tu nema više nikoga. Potom se zaputila u logor Sušica misleći da su ljudi iz zatvora prebačeni tamo. Pred logorom je vidjela Siju i Hadžana Juraldžića koji su joj rekli da više ne hoda i da se spašava ako može te da su ljudi koji su bili u zatvoru pokupljeni i odvedeni u Mračnicu gdje su ubijeni, da ih je pokupio i odvezao Dragan Bastah. Svjedokinja je navela da joj Hadžan nije rekao ko ga je doveo u Sušicu i spasio.

306. Navodi svjedoka Hamdije Karaća i Tenzile Koljović o zaustavljanju autobusa kod logora Sušica dodatno su potkrijepljeni i izjavom svjedokinje Sadije Ibišević koja je pročitana na glavnom pretresu. U izjavi svjedokinja iznosi posredna saznanja o stradanju svog supruga Bećira Ibiševića koji je ubijen u Mračnici, a do kojih je došla nakon što je napustila Vlasenicu, te, između ostalog, navodi: „*Tada sam saznala da su ti muškarci, među kojima je bio i moj suprug Bećir, dovedeni u autobus, a da su prethodno pokupljeni*

iz zatvora iza zgrade suda i da se autobus zaustavio ispred logora Sušica gdje su trčjicu muškaraca izveli iz autobusa, a trčjicu uveli iz logora Sušica u autobus, kcji će kasnije biti strjevani. Ono što sam čula jeste da je među tim muškarcima kcji su izvedeni iz autobusa i uvedeni u logor bio i Juraldžić Hadžan, kcji po mojim saznanjima sada živi u Americi, ali mi nije poznato ko je još osim Hadžana izveden iz autobusa i uveden u logor. To sam čula iz priče i tada smo prvi put i saznala da se nešto desilo s mojim suprugom Bećinom...“¹⁰⁹

307. Odbrana je sporila navode svjedoka da se autobus zaustavio kod logora Sušica. Optuženi Bastah je u svom svjedočkom iskazu naveo da se autobus nije zaustavio kod logora te da su to potvrdili neki svjedoci.

308. Međutim, jedini svjedok koji je rekao da se autobus nije zaustavio kod logora Sušica je Muhamed Alihodžić koji se s bratom 02.06.1992. godine zaputio u šumu Viselac iznad Luka, kako bi se sakrili i pobjegli na slobodnu teritoriju pošto je prethodno saznao od komšija da ga traže. Svjedok je naveo da je vidio autobus koji je išao iz Vlasenice, bio je plave boje, od šumarstva iz Birča. U autobusu su vidjeli ljude i procijenili su, navodi svjedok, da su to ljudi iz zatvora koji su bili zatvoreni s njim, a ostali su u zatvoru nakon što je on pušten. Dalje pojašnjava da su prošli naprijed kroz šumu da vide hoće li ih ostaviti u logoru, međutim, autobus nije stao pred logor nego došao gore u šumu i onda se čula pucnjava.

309. Unatoč navodima svjedoka Alihodžića da autobus nije stajao kod logora i tvrdnji odbrane da nije bilo zaustavljanja, vijeće nije imalo razloga ne pokloniti vjeru svjedocima koji su naveli suprotno s obzirom da su njihovi iskazi međusobno saglasni i podudarni u pogledu te činjenice. Iskaz svjedoka Hamdije Karača u vezi te činjenice potkrijepljen je iskazom svjedokinje Tenzile Koljović koja je, za razliku od svjedoka Alihodžića koji je vidio autobus iz šume, bila ispred logora i iz blizine vidjela da je autobus stao i da su neki ljudi izašli iz njega, među kojima je poznavala Hadžana. A njezin je iskaz potkrijepljen iskazima svjedoka Ibre Osmanovića i S-2 koji kasnije u logoru zatiču upravo Hadžana Juraldžića (ali i druge kako je prethodno navedeno) te neposrednim saznanjima svjedokinje Hasme

¹⁰⁹ Dokaz T-7

Efendić koja je u logoru razgovarala s Hadžanom Juraldžićem, a dodatno i neposrednim saznanjima svjedokinje Sadije Ibišević.

310. Po ocjeni vijeća, iskaz svjedoka Alihodžića u vezi ove činjenice nije potkrijepljen iskazima drugih svjedoka zbog čega njegovom iskazu u tom dijelu nije poklonilo vjeru posebno imajući u vidu da je svjedok, krijući se, promatrao autobus iz daljine, i to iz šume s vrha brda kroz boriće, kako je i sam naveo.

311. Prethodno navedeni iskazi svjedoka potvrđuju navode optužnice da su civili koji su lišeni života u Mračnici, prethodno dovezeni ne samo iz zatvora iza zgrade suda u Vlasenici nego i iz logora Sušica.

312. Činjenica je da iskazi svjedoka u pogledu broja lica koja su te prilike izašla iz autobusa u logor i koja su iz logora uvedena u autobus nisu saglasni. Tako svjedokinja Koljović navodi da je vidjela tri čovjeka kako izlaze iz autobusa što je u pogledu broja lica potkrijepljeno iskazom svjedoka Ibri Osmanovića i Sadije Ibišević. Svjedokinja Koljović nije navela da je bilo ko te prilike uveden iz logora u autobus, dok se svjedok Hamdija Karać nije mogao odrediti u pogledu broja izvedenih lica navodeći da je neko izašao iz autobusa, jedno ili dvoje, a neko ušao u autobus kasnije, a svjedokinja Sadija Ibišević ima posredna saznanja da su tri čovjeka uvedena iz logora u autobus. Navedene nepoduarnosti iskaza svjedoka u vezi broja lica ne umanjuju pouzdanost njihovih iskaza, posebno imajući u vidu da su njihovi iskazi međusobno saglasni oko činjenice da se autobus zaustavio i da je bilo izvođenja ljudi iz autobusa u logor i uvođenja ljudi iz logora u autobus.

313. Dodatno, svjedokinja oštećena Fadila Kurbašić je pred vijećem iznijela svoja posredna saznanja o stradanju braće Fadila i Fehima Ferhatovića navodeći da su joj oba brata i roditelji odvedeni u logor i da je od majke saznala da je Bastah zvani Car izveo iz logora oba brata i komšiju kojemu se nije mogla sjetiti imena, ali je navela da je radio u vatrogasnom društvu. Posmrtni ostaci njezine braće su također pronađeni i ekshumirani u Mračnici.

314. Iako je vijeće odbilo optužbu za ubistva braće Fehima i Fadila Ferhatovića, cijeneći da se radi o presuđenoj stvari, iskaz ove svjedokinje cijenilo je u odnosu na okolnosti i radnje koje su prethodile strijeljanju civila. Iako se radi o posrednim saznanjima svjedokinje, ta saznanja potvrđuju navode drugih svjedoka da da je kritične prilike bilo izvođenja i iz logora Sušica.

315. Na koncu, ni optužnicom nije preciziran identitet ni tačan broj civila koji su kritičnog dana izvedeni iz zatvora iza zgrade suda, kao ni identitet niti tačan broj civila koji su izvedeni iz logora Sušica, posebno s obzirom da je među ekshumiranim licima i dvoje neidentifikovanih, nego je optužba provodila dokaze da su civili koji su strijeljani u Mračnici prethodno dovezeni iz zatvora i logora.

316. Bez obzira što nema pouzdanih dokaza o tome koliko je civila izvedeno iz zatvora, a koliko iz logora, kao ni podataka koji su tačno civili izvedeni iz zatvora, a koji logora, vijeće nalazi da provedeni dokazi sagledani i cijenjeni u međusobnoj povezanosti nesumnjivo ukazuju da je tog dana bilo izvođenja iz oba zatočenička objekta.

Ubistva civila u Mračnici

317. Na okolnosti ubistava civila na lokalitetu Mračni dol (Mračnica) iskaze su dali svjedoci S-1, Huso Ambešković, Hamdija Karać, Goran Reljić, Pero Krstić, Muhamed Ambešković, optuženi Bastah u svojstvu svjedoka, pročitana je izjava svjedokinje Sadije Ibišević, izvedeni su materijalni dokazi i saslušan je vještak.

318. Kao očevici strijeljanja civila u Mračnici pred vijećem su saslušani svjedoci S-1 i Huso Ambešković koji su kritičnog dana bili u blizini mjesta strijeljanja i koji su čuvši pucnjavu prišli bliže da vide šta se događa. Oba svjedoka su iz blizine posmatrala likvidaciju jednog dijela civila.

319. Svjedok S-1 u svom iskazu navodi da je u tom periodu kao vojni obveznik bio raspoređen na čuvanje releja na brdu Viselac u Zalukovlju i da je na tom mjestu bilo raspoređeno njih desetak. Jednog dana početkom juna 1992. godine, nakon završene

smjene, svjedok je s Goranom Reljićem, Ljubom Reljićem, Anđelkom Maksimovićem bio kod kuća Krstića. Od tih kuća krenuli su gore prema Zalukovlju kad su čuli pucnjavu zbog čega su krenuli u pravcu odakle se čula pucnjava da vide šta se dešava. Svjedok navodi da su on i poštar Anđelko prišli najbliže i da je vidio autobus sa udaljenosti od 20 do 30 metara. Prišli su autobusu s gornje strane, a autobus je bio okrenut uzbrdo prema njima odnosno prema Zalukovlju.

320. Svjedok opisuje da je u momentu njegovog dolaska pored prednjih vrata autobusa stajao optuženi Bastah u policijskom odijelu s automatskom puškom u rukama, bio je udaljen metar ili dva od ulaznih vrata autobusa. Vidio je i Kostića u policijskom odijelu. U tom momentu iz autobusa izlaze stolar Kavazović i još dvojica kojima nije naveo imena, misli da je jedan bio šofer, a drugi konobar. Njih trojica prolaze duž autobusa dolje na mjesto iza autobusa koje nije bilo baš pregledno s mjesta odakle je gledao svjedok, ali se vidjelo da je iza autobusa. Kad su ta trojica došla iza autobusa čula se pucnjava. U momentu pucnjave optuženi Bastah stoji pored prvih vrata na koja su izašla ova trojica civila. Cijelo je vrijeme optuženi stajao pored prvih vrata, po kazivanju svjedoka. Svjedok je vidio da su Kostić i ženska osoba pucali, ali od autobusa nije vidio ko je od njih dvoje direktno pucao u civile.

321. Zatim svjedok vidi da iz autobusa, nakon što je Bastah digao ruku da se otvore vrata, izlaze posljednja trojica, otac i sinovi Telalović, jedan za drugim. Prvo izlaze sinovi, a onda otac koji se držao za jednog od njih. Sagnutih glava ćutke prolaze pored Bastaha i odlaze iza autobusa i opet se čula pucnjava, ali Bastah nije prilazio dolje niti je pucao.

322. Svjedok pojašnjava da se s mjesta gdje je stajao vidjela gomila tijela, odnosno da je na toj gomili vidio posljednje ubijene jer se nakupilo tijela, a ovi posljednji su bili gotovo u razini ceste.

323. Po kazivanju svjedoka sve to brzo odvijalo, u nekoliko minuta, a optuženi Bastah mu je, nakon što je završeno, rekao „*to je zbog ubistva Mićinog brata, to su i zaslužili*“.

324. Svjedok je decidno pojasnio da je kod autobusa vidio tri lica, i to Kostića, žensku osobu koja je stajala kod zadnjeg ulaza u autobus, Bastaha koji je stajao kod prednjih

vrata te vozača u autobusu. Osim njih tu su bili svjedok, a s njim poštar Anđelko te Goran i Ljubo Reljić koji su bili iznad njega. Put je šumski, strmovit. Nakon toga kreću gore prema mjestu straže u Zalukovlje. I autobus je krenuo gore na mjesto gdje se mogao okrenuti i tada u autobusu vidi njih četvero, odnosno žensku osobu, Kostića, Bastaha i vozača kojemu se nije mogao sjetiti imena, ali poznaje i njega i njegovu porodicu.

325. Svjedok odlazi na relej, a tek sutra oko 7 ili 8 sati ujutro je prošao tim putem jer je imao slobodno i vidio je „*kamaru mrtvaca*“ jedno na drugom, a za dva dana kad se ponovo vratio na relej, tijela nije bilo. Nije mu poznato gdje su završila.

326. Po pitanju identiteta optuženog Bastaha svjedok je bio decidan, naveo je da optuženog poznaje iz viđenja, da se nisu družili, da mu bolje poznaje brata, da je optuženi prije rata bio vozač, a za vrijeme rata vozio u policiji. Prepoznao je optuženog u sudnici.

327. Svjedoku S-1 su prezentovana dva crteža¹¹⁰ koja je crtao u toku istrage. Radi približavanja svog iskaza, crtežima je svjedok pojasnio gdje se nalazi put kojim su krenuli prema releju u momentu kad se čula pucnjava, zatim mjesto gdje je stajao autobus, mjesto gdje je stajao optuženi Bastah, vrata na koja su izlazili civili, kuda su se kretali do mjesta gdje su ubijeni te mjesto gdje je stajao on.

328. Svjedok Huso Ambešković u svom iskazu navodi da se u tom periodu krio u šumi iznad svog imanja pa tako je i 02.06.1992. godine kad su s njim bili brat i sin. Iz šume su imali dobar pogled na put koji vodi od logora Sušica prema releju. Tog je dana, po kazivanju svjedoka, tim putem naišao Birčev autobus Dubrava kapaciteta 50 putnika. Svjedok je vidio da je pun ljudi koji su sjedili i držali se rukama za sjedišta. Pratio je pogledom autobus dok nije otišao u dio šume koji se zove Mračnica. Nakon 10-15 minuta začula se pucnjava, sve po dva ili tri metka pa stane. Odlučio je da ode do mjesta odakle se čula pucnjava da vidi šta se dešava, približio se kroz šumu na udaljenost od 50 metara od autobusa.

329. Svjedok je vidio pored prvih vrata autobusa optuženog Predraga Bastaha u maskinom odijelu, vidio je i žensku osobu nekoliko metara udaljenu od njega. Opisao je

¹¹⁰ Dokaz T-1

da su ljudi izlazili na prva vrata autobusa pored kojih je stajao Bastah, prolazili pored njega i išli do ženske osobe i onda se čuo rafal.

330. Tako opisuje da je pored optuženog Bastaha je prošao Avdo Sarajlić koji je bio vozač Centrotransa, i da je pošao prema toj ženskoj osobi i prošao pored nje. Od guste šume više nije mogao vidjeti, ali se čuo rafal. Također je vidio dolje i ljude koji leže jedni na drugima i kako navodi, tada je shvatio da je to likvidiranje ljudi. Dalje opisuje da je poslije Avde Sarajlića iz autobusa izašao Muharem Telalović sa dvojicom sinova. Kad su izlazili iz autobusa otac je držao sinu ruku na ramenu i jedan za drugim su išli dolje do ženske osobe i opet se čuo rafal. Potom izlazi Muharem Osmanlić, na isti način odlazi do ženske osobe i opet se čuo rafal. Nakon toga izlazi Meho Čehajić, i s njim se, po kazivanju svjedoka, desilo isto. Onda je, navodi svjedok, izašao mladić, malen, ime mu ne zna, ali mu poznaje majku Hanuku, rođena je u Vlasenici, a udala se na Kosovo pa su se vratili u Vlasenicu.

331. Svjedok opisuje da su tijela ubijenih udaljena 5-6 metara od autobusa, na mjestu na kojemu se izvlačila šumska građa, odnosno gdje se trupci lageruju- lager ili planka. Ta je planka, navodi svjedok, bila u strani.

332. Svjedok opisuje da je optuženi Bastah bio u maksimalnom odijelu pored vrata, ženska osoba nekoliko metara udaljena od njega, a gore iznad autobusa je vidio dva čovjeka, jednog naprijed, a jednog pozadi i komšiju Krstića iznad puta, čučnuo je i sakrio se. Svjedok je tu bio 10 – 15 minuta i vratio se na mjesto gdje je ostavio brata i za dva dana, 04.06.1992. godine napušta Vlasenicu.

333. Po pitanju identiteta optuženog Bastaha svjedok je vrlo decidan. Optuženog je upoznao 15 godina ranije, opisao je njegov izgled, naveo da je nekad vozario s njim s posla te da mu poznaje brata i snahu.

334. Međutim, odbrana optuženog osporavala je iskaz svjedoka Ambeškovića zbog razlika u primjercima zapisnika Tužilaštva i odbrane (zapisnici istog broja i datuma). Razlike u sadržaju zapisnika vijeće je utvrdilo uvidom u iste na glavnom pretresu održanom 08.06.2021. godine kada je i saslušan svjedok Ambešković.

335. Naime, tokom direktnog ispitivanja svjedoka Ambeškovića na glavnom pretresu prezentovan mu je zapisnik iz istrage iz 2011. godine. Nakon što je potvrdio potpise na zapisniku svjedok je od strane postupajuće tužiteljice pitan zašto tada kad je govorio o događaju u Mračnici, nije rekao da je prepoznao Predraga Bastaha. Svjedok je objasnio da to nije učinio jer tada još uvijek nije bilo sigurno za njegov život i njegovu porodicu i da je zato prešutio.

336. Potom mu je prezentovan zapisnik iz 2012. godine u predmetu protiv Višnje Kraljević na kojemu je također potvrdio svoje potpise. Upitan zašto ni u toj izjavi nije rekao da je vidio Predraga Bastaha kod autobusa naveo je da nije ni pitan ko je taj čovjek koji je stajao pored vrata.

337. Međutim, tokom unakrsnog ispitivanja branilac je prezentovao izjavu svjedoka datu u Tužilaštvu BiH 06.09.2017. godine. Branilac je pročitao dio navedene izjave: *„ispred autobusa, kod vrata autobusa, ja vidim jednog vojnika koji stoji pored vrata, ali nisam prepoznao ko je“* i pitao svjedoka ko je taj vojnik na što mu svjedok odgovorio da je to Predrag Bastah. Istovremeno tužiteljica je prigovorila da se svjedok zbunjuje i da se rečenica pročita do kraja, pa je sama pročitala rečenicu: *„ispred autobusa, kod vrata autobusa, ja vidim jednog vojnika, koji stoji pored vrata“ zarez „to je Predrag Bastah.“*

338. Nakon toga vijeće je usporedilo primjerke zapisnika koje posjeduju tužiteljica i branilac i utvrdio da se radi o istim zapisnicima, isti broj i datum, koji se sadržajno razlikuju u navedenom dijelu.

339. Svjedok je potom naveo da do treće izjave nije izjavio da ikoga prepoznao, odnosno da u prve dvije izjave nije navodio koga je prepoznao, sve do treće izjave.

340. U završnoj riječi tužiteljica je objasnila da je do navedene situacije došlo njezinom greškom. Pojasnila je da je svjedok Ambešković prilikom saslušanja u Tužilaštvu BiH, dana 06.09.2017. godine, najprije rekao da nije prepoznao ko je bio kod autobusa što je konstatovano u zapisniku koji je svjedok i potpisao. Ubrzo nakon toga, nakon što je ponovo pročitao zapisnik, svjedok je izjavio kako nije tačno da nije prepoznao lice koje je stajalo kod autobusa i naveo je da je to bio Predrag Bastah što je uneseno u zapisnik,

potom je svjedoku rečeno da će razlike u ranijim izjavama u odnosu na tu okolnost objasniti pred Sudom. Međutim, umjesto da se uništi taj prvi primjerak zapisnika o saslušanju svjedoka koji je isprintan i potpisan prije nego što je svjedok dodao da je vidio optuženog i prije nego što je to konstatovano u zapisnik, greškom je taj primjerak zapisnika sačuvan i dostavljen odbrani u sklopu materijala uz optužnicu, dok je tužiteljici ostao drugi, dopunjeni primjerak istog zapisnika.

341. Vijeće je prihvatilo objašnjenje tužiteljice u vezi utvrđenih razlika u primjercima zapisnika kao i iskaz svjedoka imajući u vidu da je svjedok pred vijećem u direktnom ispitivanju naveo da je kod vrata autobusa vidio optuženog i da je u direktnom ispitivanju, prije nego što su utvrđene sadržajne razlike u primjercima zapisnika, objasnio zašto u ranijim izjavama iz 2011. i 2012. godine nije naveo da ga je prepoznao, cijeneći da su opravdani razlozi zbog kojih je to prešutio, strahujući za svoju sigurnost i sigurnost svoje porodice, s obzirom da se radi o svjedoku očevicu ubistava. Pored toga, i sam je, nakon što su konstatovane sadržajne razlike primjercima zapisnika odbrane i Tužilaštva, pojasnio da do treće izjave nije izjavljivao da je ikoga prepoznao.

342. Svjedok Ambešković je strijeljanje civila posmatrao iz blizine i za vijeće nema dileme da je sa preciznošću mogao prepoznati optuženog jednako kao što je prepoznao i ubijene civile. Unatoč utvrđenim razlikama u primjercima zapisnika odbrane i optužbe, vijeće cijeni da taj proceduralni propust ne umanjuje vjerodostojnost iskaza ovog svjedoka koji je dao na glavnom pretresu pred vijećem, dajući pritom i sasvim opravdane razloge zbog kojih u ranijim izjavama nije otkrio identitet optuženog, stoga mu je poklonilo vjeru u cijelosti.

343. Pored toga, iskazi svjedoka S-1 i Huse Ambeškovića su međusobno saglasni u odlučnim činjenicama. Oba svjedoka su na gotovo identičan način opisala slijed događaja koji se odvijao kritične prilike te decidno identifikovala optuženog Predraga Bastaha kojega su poznavali od ranije. Vijeće je poklonilo vjeru iskazima ovih svjedoka cijeneći da su konzistentni, pouzdani, nepristrasni i međusobno podudarni u odlučujućem dijelu.

344. Osim svjedoka S-1 i Huse Ambeškovića o ubistvima u Mračnici posvjedočio je i Hamdija Karać, jedini civil koji je preživio strijeljanje, koji je svojim iskazom potkrijepio iskaze svjedoka očevidaca.

345. Tako svjedok Karać opisuje da je autobus nakon stajanja kod logora Sušica krenuo uz Luke prema Mračnici i zaustavio se negdje u strani pod brdom, bio je tu i neki jarak koji nije bio toliko dubok. Opisuje da mu je bio mrak pred očima, da skoro ništa nije vidio, razmišljao je o tome da se spasi, ne zna ni na koja je vrata izašao iz autobusa. Naveo je: *„jedva sam ujamio na ta vrata.. ja sam se hitio na onu kamaru, pucalo je, bogami je pucalo.. i po meni je još padalo ljudi, ne znam koliko, da li pet, da li šest, da li 10“*. U autobusu je vidio neke vojničke čizme, a na pitanje zna li koliko je ispred autobusa bilo drugih ljudi odgovara da misli da nije bilo više od tri, da je jedan kod zadnjih vrata, a dva na prednjim vratima i da je čuo ženski glas koji *„više ožeži ožeži i ono puca“*. Međutim, na pitanje predsjednika vijeća koga je vidio u Mračnici pored autobusa, postavljeno u toku unakrsnog ispitivanja radi razjašnjenja, odgovara *„tu je bilo i Bastah i bio je još ovaj jedan vojnik, dva, i ona žena što je bila. Ne znam ja je li žena ili cjevcjka, šta je, kcja je rekla ožeži“*.

346. Svjedok dalje navodi da je na hrpi tijela ostao možda sat vremena ili više, a onda se iskopao i krenuo u Sušicu pa ga je neko od vojnika vratio u zatvor kod suda i rekao mu da ga više niko neće dirati jer ga je Bog ostavio. Navodi da nije znao ko je taj vojnik i da je jedno vrijeme mislio da je Mićo Vojvoda, ali da to ipak nije bio on.

347. Odbrana je osporavala kredibilitet ovog svjedoka tvrdeći da ne govori istinu, da uopšte nije bio u autobusu niti na mjestu strijeljanja. U prilog svojim tvrdnjama branilac je naveo da način izlaska iz autobusa u Mračnici kako je to opisao svjedok Karać, odnosno da je iz autobusa izašao među zadnjima i da se četiri do pet sekundi po izlasku bacio na hrpu ubijenih ljudi, odnosno da su prema tome ljudi strijeljani odmah po izlasku iz autobusa, nije saglasan činjeničnom opisu optužnice niti iskazu svjedoka S-1 koji je skicirao lice mjesta. Pored toga, branilac se pozvao se na izjave ovog svjedoka iz istrage u kojima je naveo da su svi koji su lišeni života u Mračnici bili vezani žicom i da se zbog toga teško izvukao iz gomile mrtvih ljudi te da ga je nakon što se izvukao iz gomile tijela,

primjetio Mićo Gojgolović i odveo u stanicu policije. Po stavu branioca, svjedok je iznio niz netačnih navoda iz kojih se može zaključiti da on uopšte nije bio prisutan kad se kritični događaj desio. Također, i optuženi Bastah je sporio iskaz ovog svjedoka navodeći da nije bio u autobusu jer je on sjedio kod zadnjih vrata.

348. Suprotno navodima odbrane, vijeće smatra da je iskaz svjedoka kredibilan. Svjedok se nije mogao sjetiti svih detalja tog događaja, što je pojasnio prilikom saslušanja navodeći da mu je već u zatvoru prilikom prozivanja pao mrak na oči, a da je i inače po prirodi strašljiv čovjek zbog čega, u tom stahu, nije znao da li je bio dan ili noć kad su izvedeni. I sam je naveo: *„A kako kad ideš na, u smrt, ko, ko bi to vidio. Onaj ko nije to, ovaj, osjetio, ovaj, on ne mere ni znati.“*

349. Također i u momentu strijeljanja u Mračnici svjedok je opisao da mu je bio mrak pred očima, da je razmišljao kako da se spasi, da i ne zna na koja je vrata izašao. Tvrdnja odbrane da ne govori istinu jer je naveo da su ljudi strijeljani odmah po izlasku iz autobusa, a ne na način kako je to navedeno u činjeničnom opisu optužnice i kako je to opisao svjedok S-1, po ocjeni vijeća također ne umanjuje pouzdanost i iskrenost ovog svjedoka. Svjedok je iznio svoj lični doživljaj i sjećanje na izuzetno traumatičnu situaciju i lični doživljaj susreta sa smrću i za vijeće je sasvim razumljivo i prirodno da se ne sjeća svih detalja, da u tim momentima, čekajući svoj red za strijeljanje nije vidio više ništa zbog čega je sasvim prihvatljiv njegov iskaz da se odmah po izlasku bacio na gomilu tijela. Uostalom, prema utvrđenom činjeničnom stanju strijeljanje se vršilo kod autobusa i tijela ubijenih nisu bila mnogo udaljena od autobusa.

350. Kad je u pitanju prigovor odbrane da je svjedok Karać izjavio da su svi koji su lišeni života u Mračnici bili vezani žicom i da se zbog toga teško izvukao iz gomile mrtvih ljudi, vijeće nalazi da je svjedok izjavio da je u zatvoru bilo naređeno da se vežu žicom, ali nije tvrdio da su svi bili vezani žicom. Iz iskaza drugih svjedoka, načina egzekucije te nalaza i mišljenja vještaka ne proizilazi da su ubijeni civili bili vezani žicom. To potvrđuju i svjedoci očevici S-1 i Huso Ambešković koji su vidjeli da se Muharem Telalović držao za jednog od sinova, odnosno da mu je držao ruku na ramenu prilikom izlaska iz autobusa u

momentu kada idu na strijeljanje. U svakom slučaju, to po ocjeni vijeća nije odlučna činjenica zbog čega cijeni da ne umanjuje pouzdanost iskaza ovog svjedoka.

351. Odbrana je nastojala osporiti kredibilitet ovog svjedoka i saslušanjem svjedoka Miće Gojgolovića na okolnosti odvođenja svjedoka Karaća u zatvor nakon što je preživio strijeljanje, ukazujući da svjedok ne govori istinu jer ga Mićo Gojgolović nije odveo u zatvor.

352. Svjedok Gojgolović je naveo da poznaje Hamdiju Karaća, da su radili skupa, a na pitanje da li ga je negdje pronašao i odveo u policijsku stanicu naveo je da nije, da je Karać bio fin čovjek koji je volio da popriča tako da bi se sigurno sjetio da ga je u ratu sreo, a kamoli takvog nekog događaja. Međutim, i sam je svjedok u direktnom ispitivanju naveo da ne zna ko je vojnik koji ga je nakon strijeljanja u Mračnici odveo u stanicu policije, da je jedno vrijeme samo mislio da je to Mićo.

353. Po ocjeni vijeća iskaz ovog svjedoka je pouzdan, istinit i iskren iako se ne sjeća svih detalja događaja u Mračnici i ne zna ko je pucao, što je za vijeće savim razumljivo s obzirom na traumu koju je svjedok doživio i strah koji je osjećao tada, kako je i sam opisao. Njegov iskaz je saglasan iskazima svjedoka očevidaca S-1 i Huse Ambeškovića u pogledu činjenice da je kritične prilike u Mračnici bilo strijeljanje civila, kao i u pogledu činjenice da su na mjestu strijeljanja bili optuženi Bastah i ženska osoba.

354. Pored navedenog, na iskrenost i nepristrasnost svjedoka ukazuje i to da je posvjedočio da je u zatvoru prilikom prozivanja optuženi Bastah pitao ima li neko da je mehaničar da pregleda gume, nakon čega se javio sin Emira Hadžića koji je bio mehaničar, otišao je, potom se čuo pucanj i tog čovjeka više nisu vidjeli, decidno navodeći da pucanj samo čuo, odnosno da nije vidio i da ne tvrdi da je optuženi Bastah pucao.

355. Kritične prilike na području Zalukovlja su bili i svjedoci Goran Reljić, Pero Krstić zvani Bato i Muhamed Alihodžić. Svi su čuli pucnjavu i kasnije su vidjeli tijela ubijenih civila na gomili.

356. Svjedok Goran Reljić je tog dana bio na području Zalukovlja gdje je bio raspoređen na stražu kod repetitora. Opisuje da je bio kod kuća Krstića kad se čula pucnjava, bilo je

možda oko podne i bilo je vruće. Pucnjava je bila pojedinačna pa rafalna pa opet pojedinačna pa rafalna. Krenuo je do mjesta odakle se čula pucnjava, ali nije smio da priđe jer se bojao da ga ne pogodi metak. U momentu kad čuje zadnje pucnje stajao je na mjestu prije krivine koja vodi prema Zalukovlju, a s njim je bio rođak Ljubo i onda je ugledao svjedoka S-1, navodi da je bio dolje niže ispod autobusa, a autobus je vidio u momentu kad se okretao u Mračnici, na jedinom mjestu gdje se mogao okrenuti. Opisuje da je to bio veliki Birčev autobus. U autobusu je svjedok vidio tri ili četiri osobe, misli da su bile četiri, ali nije siguran. Vidio je Slavu Trifuna da vozi autobus, njega zna jer je radio s njegovim ocem, zatim Peru Kostića da sjedi pored prozora i Predraga Bastaha sa sunčanim naočalama u plavom kombinezonu, stajao je i držao se za šipku autobusa. Opisuje da s tog mjesta više ništa nije vidio.

357. Potom je otišao na relej da o tome obavijesti komandira Radu i onda opet odlazi na Metalište kod Bate Krstića. Tu kod Krstića je došao Huso Čehajić, sin jednog od ubijenih civila, i pitao ih da mu pomognu da sahrani oca, ali svjedok nije smio to da učini. Onda je otišao dolje da vidi šta se desilo i sa udaljenosti od deset metara vidio je tijela jedno na drugom, nalazila su se u planci, mjestu odakle se izvlače drva. Prepoznao je dva mladića koje je znao iz viđenja, prepoznao je komšiju Sadika i Mehu Čehajića koji je još uvijek bio živ i rekao je „*pomozi mi*“, ali se svjedok prepao, nije smio ništa da učini i pobjegao je. Optuženog Bastaha ponovo je vidio sutradan i to kod tih mrtvih tijela. Svjedok je naišao pješke, vidio je iskopanu rupu, navodi da je bilo i obezbjeđenje i četiri Muslimana koja su dovedena da ukopaju mrtve ljude.

358. Ni svjedok Reljić nije imao nedoumica po pitanju identiteta optuženog Predraga Bastaha. Navodi da ga je upoznao u toku rata. Prepoznao ga je i u sudnici. Još je naveo i da je Bastah dolazio u Zalukovlje kod repetitora i napadao ih govoreći im „*vi spavate, a bal je vam prolaze*“ jer su se žalili, tražili su da se sklone mrtva tijela jer je bilo ljeto, bilo je vruće i počelo je da smrdi, naveo je „*ne možeš proći tuda...a tuda jedna jedina cesta ide...nisi mog'o živit od smrada*“.

359. Saglasno iskazu svjedoka Gorana Reljića i svjedok Pero Krstić navodi da su nekad u ljeto 1992. godine kod njega kući sjedili Goran i Ljubo Reljić, Anđelko poštar i S-1 i onda

se čula rafalna pucnjava koja je dopirala s mjesta koje je bilo udaljeno nekih 500 do 600 metara od svjedokove kuće. Krenuli su da vide šta se dešava, međutim svjedok se vratio s pola puta zbog svoje bezbjednosti. Kasnije odlazi da vidi šta se desilo. Vidio je mrtva tijela na jednoj planci, bilo ih je preko dvadeset. Približio im se, prepoznao je komšiju Sadika iz Sušice, Mehu Čehajića koji je ležao na leđima i još neke kojima se nije mogao sjetiti imena. Poslije je otišao do Selve i Melihe Čehajić, supruge i kćeri Mehe Čehajića, da im kaže da je Meho ubijen. Dalje navodi da je kasnije kod njega došao Mehin sin i tražio pomoć da se izvuče Mehino tijelo, ali svjedok je odbio, nije mu smio pomoći. Misli da su mrtva tijela bila tri ili četiri dana na tom mjestu, počela su da se osjete. Vraćajući se sa straže, u prolazu je vidio mašinu da kopa jamu.

360. Svjedoku Krstiću je prezentovana skica¹¹¹ mjesta gdje su se nalazila mrtva tijela koju je crtao u istrazi. Svjedok je na skici pokazao glavni put koji ide u Zalukovlje, mjesto odakle je on došao i mjesto gdje su bila mrtva tijela.

361. Svjedokinja oštećena Selva Čehajić, supuga Mehe Čehajića je u svom iskazu potvrdila da je od komšije Pere Krstića zvanog Bato saznala da joj je suprug ubijen u Mračnici. Navodi da je Pero zovnuo njezinu kćer Melihu da izađe napolje i rekao joj da je Meho ubijen i da one bježe.

362. I svjedok Muhamed Alihodžić je kritične prilike, krijući se s bratom u šumi u Zalukovlju, vidio autobus koji je došao u šumu i onda se čula pucnjava koja je trajala petnaest do dvadeset minuta, potom se autobus vratio. Svjedok navodi da su pričekali da se smrači i onda su otišli u Mračnicu gdje su vidjeli grupu ljudi u planci kako leže potrbuške, bilo ih je oko trideset. Prepoznao je Mehu Čehajića. Onda odlaze kući u Luke gdje kasnije dolazi Mehin sin Huso i skupa s njim su ponovo otišli do mrtvih tijela. Svjedok navodi da je Huso prevrnuo Mehu i htio je da ga ukopaju, ali oni nisu smjeli da diraju. Svjedok je sutradan vidio da je gore prošla mašina.

363. I svjedoci Huso Ambešković i Tenzila Koljović su vidjeli da je u Mračnicu prošao rovokopač. Tako svjedok Ambešković navodi da je narednog dana nakon strijeljanja, rano

¹¹¹ Dokaz T-2

ujutro, vidio da je prošao rovokopač, a vratio se nakon dva-tri sata, vidio je da je prošao i crni Audi koji je kratko bio gore pa se vratio. Svjedok nije vidio ko je bio u autu. Svjedokinja Tenzila Koljović je sutradan, nakon što je vidjela autobus koji je otišao u Mračnicu, vidjela da se iz pravca Mračnice vraća rovokopač. Opisuje da je u tom momentu prelazila most i da je bila blizu pa je vidjela da je kašika rovokopača krvava i tada joj je, kako navodi, sve bilo jasno.

364. Navodi svjedoka o ubistvima civila u Mračnici potvrđena su i posrednjima saznanjima svjedokinje Sadije Ibišević do kojih je došla nakon što je napustila Vlasenicu, a čija je izjava pročitana na glavnom pretresu. Na te okolnosti svjedokinja navodi: *„Tek kada sam došla u Živinice, čula sam priču od Čehajića, tačn je od Mehinog sina, za kcjeg ne znam gcje se sada nalazi, i on mi je tada ispričao da je gledao s nekog drveta kako su grupu Muslimana dovezli u autobusu do lokaliteta Mračni Dol u blizini Sušice i tu su ih izveli, a potom ispalili u njihova tjela iz automatske puške metke, tu su ih ubili. Ispričao mi je da je tu bilo preko 30 muškaraca među kcjima je bio i njegov otac Meho jer je kasn je, kad su se ti srpski vcjnici kcji su tu doveli i izvodili muškarce iz autobusa, povukli, on sišao s drveta i prepoznao mrtvo tjelo svoga oca Mehe, i tad je ispričao da je vidio i mrtvo tjelo moga supruga Ibišević Bećira, a on je poznavao Bećira jer su Bećir i njegov otac Meho zajedno radili u istcj firmi. Također mi je ispričao da je on to gledao sa udajenosti sa kcje se n je baš najbo je moglo vicjeti lica ubijenih, ali da je str je jar je vršeno na način da su im pucali u leđa i u glavu i da je neko išao nakon str je jar ja sa pišto jem i pucao u glavu i potijak u već str je jar je muškarce kcji su ležali na zemji. Tada sam saznala da su ti muškarc, među kcjima je bio mcj suprug Bećir, dovedeni u autobusu..¹¹².“*

365. Svi navedeni svjedoci govorili su što su vidjeli ili čuli o ubistvima civila u Mračnici, svako u domenu svojih saznanja o tom događaju. Njihovi su iskazi konzistenti, međusobno sagasni i poudarni i uz to potkrjepljuju iskaze svjedoka koji su očevici ubistava. Zbog svega navedenog vijeće im je poklonilo vjeru.

366. Kad se sagledaju iskazi svih svjedoka koji su govorili o toku događaja koji se odvio kritičnog dana, počevši od izvođenja civila iz zatvora, vijeće utvrđuje da se međusobno

¹¹² Dokaz T-7

dopunjuju i podudaraju i tako daju zaokruženu cjelinu te potvrđuju činjenične navode iz optužnice.

367. Kad je u pitanju vrijeme izvršenja djela, vijeće je utvrdilo da su se ubistva u Mračnici desila početkom juna, najvjerojatnije 02.06.1992. godine, oslanjajući se na iskaze svjedoka koji su se po pitanju vremena mogli preciznije odrediti, a posebno onih koji taj datum vežu uz događaje iz prošlosti koji su im na određeni način obilježili život.

368. Odbrana optuženog Predraga Bastaha tokom cijelog postupka nije sporila da je optuženi kritičnog dana bio u autobusu s izvedenim civilima i da je bio prisutan za vrijeme strijeljanja civila u Mračnici, što je optuženi i sam naveo u svom svjedočkom iskazu na ročištu za glavni pretres održanom dana 01.02.2022. godine.

369. Opisujući tok kritičnog događaja za koji optuženi tvrdi da se desio 07.06.1992. godine i da je bila nedjelja, naveo je da je nakon završene smjene s kolegama sjedio u bašti kafića kod policijske stanice odakle je promatrao dolazak crnog BMW-a kojeg je vozio Miroslav Kraljević, a s njim je bila i plava ženska osoba, a potom i dolazak autobusa kojeg je vozio Slavko Trifunović, a u kojemu je bilo desetak ljudi u crnim odijelima. Bilo je 18,30 sati i optuženi navodi da je gledao izvođenje ljudi iz male zgrade iza zgrade suda. Osim Kraljevića, tu su od njemu poznatih lica bili i Zoran Koprivica i Luka Jokić. Izvedeni ljudi su pognutih glava ulazili u autobus. U tom momentu nikoga nije prepoznao među njima jer su ovi u crnim uniformama su bili raspoređeni oko autobusa, a potom su i oni ušli u autobus.

370. Onda, po kazivanju optuženog, njegovom stolu prilazi Kraljević i repetirajući puškom natjerao je njih četvoricu rezervnih policajaca da uđu u autobus što su i učinili. Sjeli su nazad dok su ostali momci stajali jer nisu svi mogli da sjednu jer je autobus bio pun. Potom je Kraljević rekao vozaču da ga prati i krenuli su putem prema Han Pijesku te skrenuli u Sušicu. U autobusu je bilo između 30 i 40 civila, deset specijalaca iz jedinice kojom je komandovao Kraljević odnosno Interventnog voda, među kojima je znao Zorana Stupara, Zorana Koprivicu i Luku Jokića, zatim optuženi, tri rezervna policajca, i to Ljubiša Lošić, Lazar Kević i Radoje Rončević te vozač. Svi su bili naoružani, optuženi je imao automatsku pušku i pištolj.

371. Krenuli su putem prema Han Pijesku, skrenuli u Sušicu i krenuli uzbrdo u šumu. Na poseban upit branioca da li se autobus negdje zaustavljao, optuženi je naveo „*nigdje autobus nije stao, ma nigdje do gori, do lica mjesta nije stao. Nije, jer jer imaju svjedoci kcji su rekli da su gledali, da nije stao autobus...*“.

372. U šumi ih je, kako dalje navodi, dočekaio BMW u kojemu su bili ženska plava osoba i Mićo Kraljević. Gore je već bilo najmanje petnaest naoružanih uniformisanih pripadnika Interventnog voda među kojima su bili i Žarko Trifunović i Milivoje Milić koji su pripadnici policije. Od pripadnika Interventnog voda koji su bili tu, po kazivanju optuženog, znao je Elvisa Đurića, Zorana Stupara i Obrenovića, dok ostale nije poznavao. Svi su bili u crnim uniformamam osim Žarka Trifunovića i Milivoja Milića koji su bili u policijskim.

373. Autobus je stao uzbno da samo pored njega može proći jedno auto. Iz BMW-a izlazi Miroslav Kraljević i naređuje da svi specijalci izađu iz autobusa, osim vozača Trifunovića i Zorana Koprivice. Specijalcima je naredio da stanu ukруг i opkole autobus, a njima rezervnim policajcima je također naredio da izađu iz autobusa. Zatim je zovnuo žensku osobu „*sestro Bebo...evo ti, dovezao sam da osvetiš brata i rođaka*“, pa je naredio zatvorenicima da izlaze jedan po jedan iza autobusa. Optuženi navodi da je stajao na sredini autobusa između dvojih vrata, udaljen 4 metra od autobusa, a do njega da su stajali Ljubiša Lošić, Lazar Kević, jedan njemu nepoznat momak i Radomir Rončević.

374. Optuženi dalje navodi da je prvi izašao Ibrahim Džodžaljević i da su gledali kako je ženska osoba, obučena u crno odijelo, automatskom puškom ubila tog čovjeka, potom izlaze ostali ljudi i svi izlaze na zadnja vrata autobusa, a strijeljanje se vrši pozadi, 5 metara od autobusa u nagibu nasutom šljunkom. Navodi da je ženska osoba pojedinačno pucala, a ljudi su padali, jedan po jedan. Dok je ženska osoba ubijala, Kraljević je stajao kod vrata. Nakon što je ubila tri ili četiri čovjeka, prišao je Pero Kostić koji je bio u Interventnom vodu i u plavom odijelu i počeo je pucati, kad čovjek padne on je „*ovjeravao*“ s još jednim ili dva metka, dok niko od ostalih prisutnih nije ni skinuo pušku. Opisuje da je nastala gomila leševa prečnika 6-7 metara, ljudi su padali jedni na druge, svi na prsa. Po kazivanju optuženog nema šanse da je iko mogao preživjeti strijeljanje jer su „*ovjereni*“ s još 10 okvirova.

375. Strijeljanie traje nekih 10 do 15 minuta, a kad je u autobusu ostalo 7-8 ljudi Kraljević je sjeo u BMW i rekao Elvisu Đuriću da mora da ide u Vlasenicu i da kad se završi svi sjednu u autobus i dođu u hotel Panorama. Kad se sve završilo, svi koji su bili na licu mjesta sjeli su u autobus, niko nije ostao. A prije nego što je završeno, prišla su dva vojnika, i to S-1 i Anđelko Maksimović, išli su sa straže i oni su ušli u autobus. Autobus odlazi u Vlasenicu. Tijela ubijenih su ostala na licu mjesta.

376. Narednog jutra optuženi je, po naređenju, odvezao komandira Radenka Stanića na lice mjesta, a njima je bio i Ljubisav Lošić koji je radio na bageru. Opisuje da je gore tekao potok krvi u dužini od 10 metara. Došao je i bager, Stanić je naredio Lošiću da zakopa tijela. A optuženi je po zadatku otišao u Beograd i više ništa ne zna o tom događaju.

377. Konstrukcija događaja koju je iznio optuženi, po ocjeni vijeća, nije podržana iskazom nijednog saslušanog svjedoka. Niko od svjedoka kritične prilike nije vidio tolike uniformisane ljude na licu mjesta, niko nije vidio crni BMW tog dana u rejonu Zalukovlja, a ni saslušani svjedoci odbrane nisu potvrdili navode optuženog da su pripadnici Interventnog voda obezbjeđivali strijeljanje civila.

378. Kao svjedoci odbrane, između ostalih, na glavom pretresu su saslušani Žarko Trifunović, Milivoje Mićević koji su, prema svjedočkom iskazu optuženog, prisustvovali strijeljanju civila.

379. Oba svjedoka su u svom iskazu navela da su u inkriminisanom periodu bila u rezervnom sastavu policije, da bili raspoređeni na obezbjeđenju radnika. Tako svjedok Trifunović navodi da je bio na spisku kao i optuženi Bastah, ali ga nije viđao jer je dolazio samo jednom sedmično u stanicu jer je bio na obezbjeđenju radnika. Njegov iskaz potkrijepljen je iskazom svjedoka Milivoja Mićevića koji je naveo da je od 20.05.1992. do polovine augusta 1992. godine bio s kolegama raspoređen na obezbjeđenju radnika šumskog gazdinstva Birač koje je udaljeno od Vlasenice 10 do 15 kilometara. Upitan s kim je bio raspoređen, naveo je dvojicu kolega, i to Žarka Trifunovića i Radenka Mijatovića.

380. Svjedok Trifunović je, po svom kazivanju, za ubistva u Mračnici prvi put čuo kad je bio pozvan u Tužilaštvo BiH, do tada nije ni znao da se to mjesto tako zove. Išao je tamo nakon saslušanja u Tužilaštvu da vidi gdje se nalazi to mjesto. Svjedok Milićević je za ubistva u Mračnici čuo kasnije iz priča u gradu.

381. Na okolnosti ubistava civila odbrana je predložila i saslušanje svjedoka Ignjata Kraljevića za kojega je optuženi, obrazlažući prijedlog svjedoka odbrane, tvrdio da je bio u obezbjeđenju strijeljanja, da je bio u autobusu, ali da nije pucao. Ovaj svjedok je saslušan na glavnom pretresu kojom prilikom je naveo da je kratko bio u rezervnom sastavu policije i to u kontroli saobraćaja, a onda je pobjegao u Srbiju gdje su ga uhapsili i vratili nazad. Svjedoku ništa o ubistvima civila u Mračnici nije poznato.

382. Svjedok S-1 ponovo je saslušan na ročištu za glavni pretres održanom 01.02.2022. godine, ali u svojstvu svjedoka odbrane. Tom prilikom svjedok je ponovio ono što je ranije rekao kad je prvi put saslušan pred Sudom. Upitan od strane predsjednika vijeća da li je kritične prilike u Mračnici bilo lica u crnim uniformama, rekao je da nije bilo nikog osim njih četverice koji su čuvali relej te optuženog Bastaha, Pere Kostića, ženske osobe i vozača. Svjedok je na pitanje koliko ljudi vidi u autobusu u momentu kad autobus kreće s lica mjesta, opet odgovorio da vidi njih četvero, kao i prilikom prvog svjedočenja pred vijećem. Na upit da li je ušao u autobus s njima, svjedok odgovara „*ne bi nas pustili i da smo pitali*“ te da svakako nije mogao napustiti repetitor jer je morao biti na dežurstvu.

383. I prilikom prvog saslušanja ovog svjedoka pred Sudom, kao svjedoka optužbe, na ročištu za glavni pretres održanom dana 02.02.2021. godine, branilac je u unakrsom ispitivanju pitao svjedoka da li je u neposrednoj blizini bilo specijalaca, na što je svjedok odgovorio da ih tu nije bilo. A na tvrdnju optuženog Bastaha da je bilo 20 specijalaca na obezbjeđenju strijeljanja, svjedok je rekao da je možda u pravu, da su možda, kad su njih vidjeli, legli na pod i gore kad se autobus okretao, da su legli na pod, ali da ih on nije vidio.

384. Da svjedok S-1 nije ušao u autobus te prilike potvrđuje i iskaz svjedoka Gorana Reljića koji ga je vidio ispod autobusa u momentu kad je autobus krenuo na mjesto gdje se jedino mogao okrenuti, a u njemu je svjedok vidio Peru Kostića, vozača Slavu Trifuna i optuženog Bastaha.

385. Navodi optuženog da su specijalci obezbjeđivali strijeljanje, nisu saglasni ni navodima svjedoka očevica Huse Ambeškovića, a ni navodima svjedoka Hamdije Karaća, jedinog koji je preživio strijeljanje.

386. Pored toga, svjedok Huso Ambešković je tog dana vidio da u Mračnicu ide samo autobus pun ljudi koji su sjedili i držali se rukama za sjedišta, a narednog jutra je vidio da su u Mračnicu prošli crni Audi i rovokopač. I svjedok Muhamed Alihodžić je tog dana vidio da je u šumu došao samo autobus koji se vratio nakon dvadeset minuta.

387. Prema tome, vijeće nema razloga da ne vjeruje u objektivnost iskaza navedenih svjedoka i u pogledu prisustva pripadnika Interventnog voda na licu mjesta. Njihovi su iskazi saglasni i međusobno poudarni i u pogledu te okolnosti.

388. Također, tvrdnje optuženog Bastaha da je natjeran pod prijetnjom oružja od strane Miroslava Kraljevića da uđe u autobus i to iz kafića u kojemu je sjedio nisu saglasne provedenim dokazima, imajući u vidu da su ga svjedoci Ibro Osmanović i Hamdija Karać vidjeli u zatvoru u momentu prozivanja i odvođenja civila.

389. Vijeće cijeni da je konstrukcija događaja koju je iznio optuženi u svom svjedočkom iskazu, pravdajući svoj ulazak u autobus i prisustvo na licu mjesta navodom da je to učinio pod prijetnjom oružjem, nije podržana nijednim drugim izvedenim dokazom i očigledno je usmjerena na izbjegavanje, odnosno umanjeње krivične odgovornosti.

390. Nadalje, navode svjedoka o strijeljanju civila u Mračnici potvrdili su i rezultati sudsko-medicinskog vještačenja. Na glavnom pretresu je saslušan stalni sudski vještak, doktor Vedo Tuco, koji je iznio svoj nalaz i mišljenje¹¹³.

391. Iz nalaza proizilazi da su posmrtni ostaci civila ekshumirani iz primarne masovne grobnice na lokalitetu Mračni dol, Sušica, opština Vlasenica, tokom septembra i oktobra 2000. godine¹¹⁴. Iz navedene masovne grobnice ekshumirani su posmrtni 37 lica koji su

¹¹³ Dokaz T-4

¹¹⁴ Vidjeti zapisnik o ekshumaciji, skicu lica mjesta i fotofokumentaciju-dokazi T-4 a), T-4 b) i T-4 c)

potom podvrgnuti sudsko-medicinskoj obradi radi utvrđivanja neposrednog uzroka smrti, a potom i utvrđivanja identiteta.

392. Od 37 ekshumiranih utvrđen je identitet 35 lica, a dva lica su još uvijek neutvrđenog identiteta i vode se kao NN lica. Sva identifikovana lica su muškog spola, a u trenutku smrti bila su životne dobi od 15 do 65 godina starosti.

393. Sudsko medicinskom obradom posmrtnih ostataka utvrđeno je da je uzrok smrti kod pet lica bio strijelno ozljeđivanje lobanje, kod četrnaest lica strijelno ozljeđivanje grudnog koša, kod sedam lica strijelno ozljeđivanje glave i nekog drugog dijela tijela, kod šest lica uzrok smrti su višestruke strijelne ozljede tijela, kod dva lica strijelno ozljeđivanje predjela karlice, dok za tri lica (V.Suš-3/4, V.Suš-3/21 i V.Suš-3/28) uzrok smrti nije bilo moguće sa sigurnošću utvrditi. Vještak je objasnio da je jedan od pokazatelja uzroka smrti oštećenje skeletnih ostataka, a da kod navedena tri lica nisu bila detektovana oštećenja bilo kojeg dijela skeleta, odnosno kostiju. Međutim, vještak je pojasnio da projektil može da prođe kroz meka tkiva i da ošteti vitalne organe i uzrokuje smrt, a meka tkiva nisu bila na raspolaganju da se analiziraju.¹¹⁵

394. Vijeće je poklonilo vjeru nalazu i mišljenju vještaka Vede Tuće cijeneći da je objektivna, pouzdana i sačinjena u skladu s pravilima struke. Iz nalaza vještaka proizilazi da su žrtve stradale upravo na način kako je to opisano u izreci presude, odnosno da je njihova smrt nastupila zbog strijelnih ozljeda, odnosno pucanjem iz vatrenog oružja.

395. Na glavnom pretresu saslušani su i svjedoci oštećeni čiji su srodnici ili braćni partneri pronađeni i ekshumirani u Mračnici, koje prilike su postavili imovinskopravni zahtjev, i to Selva Čehajić - supruga ubijenog Mehe Čehajića, Nedreta Mlačo - kćer ubijenog Salke Šahmanovića, Fadila Kurbašić - sestra ubijenih Fehima i Fadila Ferhatovića, Tenzila Koljović - supruga ubijenog Sadika Koljovića, Nevzeta Nakičević - kćer ubijenog Muharema Telalovića i sestra ubijenih Nijaza i Seada Telalovića, Hadžira Bećirović - supruga ubijenog Mujage Bećirovića, Nedžad Džodžaljević - brat ubijenog Dževada Džodžaljevića, Bejda Ahmetović - supruga ubijenog Omera Ahmetovića, Begija

¹¹⁵ Dokaz T-4 i popratna dokumentacija T-4.1 – T-4.37

Telalović - supruga ubijenog Seada Telalovića i snaha ubijenih Muharema Telalovića (svekar) i Nijaza Telalovića (djever), Samira Berbić - supruga ubijenog Mevludina Berbića, Enver Bećirović - brat ubijenog Hazima Bećirovića, Nijaz Hamidović - brat ubijenog Edina Hamidovića, Fadila Smajić – sestra ubijenog Fikreta Hadžiomerovića, Edina Babić - kćer ubijenog Avde Sarajlića, Sead Hadžić - sin ubijenog Nusreta Hadžića, Vahidin Džodžaljević - sin ubijenog Ibrahima Džodžaljevića i Aiša Memišević - sestra ubijenog Husnije Turkovića.

396. Tako je na ročištu za glavni pretres održanom dana 24.08.2021. godine saslušana svjedokinja oštećena Aiša Memišević, sestra ubijenog Husnije Turkovića, čiji je iskaz odbrana osporava.

397. Svjedokinja je u direktnom ispitivanju iznijela svoja posredna saznanja o bratu Husniji navodeći da je od strine Muške Mušković saznala da je Husnija zarobljen, da ga je odveo Goran Car kojemu ne zna prezime. Strina je bila prisutna kad su Car i još jedan policajac došli po njega kolima i odvezli ga. Prilikom preuzimanja bratovih posmrtnih ostataka saznala je da je pronađen u Mračnici u Sušici.

398. U unakrsnom ispitivanju branilac je prezentovao svjedokinji dio izjave iz istrage na okolnost odvođenja njezinog brata, odnosno na okolnost broja lica koji su ga odveli pitajući je da li je bilo više muškaraca kako je navela u istrazi. Svjedokinja je ponovila da su bila dva lica, taj što ga je izveo iz avlije i drugi koji je stajao pored auta, tvrdeći da je i u istrazi navela isto. Potom je upitana da li joj je pročitana izjava prije nego što je stavila otisak prsta na zapisnik, na što je svjedokinja tvrdila da nije stavljala otisak prsta.

399. Budući da su na zapisniku iz istrage od 30.11.2016. godine samo otisci prsta, predsjednik vijeća je pitao svjedokinju da li se, po svom najboljem sjećanju, može sjetiti da li je potpisala zapisnik ili dozvoljava da je stavila otisak prsta na što je svjedokinja kategorički tvrdila da se potpisala. Upitana od strane člana vijeća da li je pismena, odgovorila je da nije, da nije išla u školu, ali da ju je otac naučio da se potpiše te da ima potpis i na ličnoj karti.

400. Branilac zbog navedene situacije nije dalje postavljao pitanja svjedokinji, ali je naveo da će insistirati da se ta situacija raščisti, odnosno da će predložiti grafološko vještačenje. Međutim, odbrana do kraja postupka nije postavila taj prijedlog.

401. Budući da se radi o svjedoku oštećenom koji je saslušan prije svega zbog imovinskopravnog zahtjeva i koji nije svjedočio o odlučnim činjenicama, vijeće je prihvatilo iskaz dat na glavnom pretresu. Da su okolnosti o kojima je svjedočila svjedokinja Memišević relevantne u odnosu na predmet optuženja, Sud bi naredio grafološko vještačenje radi rješavanja ove procesne situacije. S obzirom da je svjedokinja iznijela svoja neposredna saznanja i to o odvođenju brata Husnije od kuće, odnosno o događaju koji konkretno nije predmet optuženja i da su razlike u iskazima, koje nisu čak ni suštinske, razjašnjene na glavnom pretresu, vijeće je ocijenilo da bi provođenje vještačenja bilo suvišno jer ne doprinosi razrješenju konkretnog predmeta optužbe.

ZAKLJUČAK VIJEĆA

402. Činjenično stanje utvrđeno na osnovu provedenih dokaza koji su međusobno saglasni u odlučnim činjenicama nesumnjivo ukazuje ne samo na prisustvo optuženog nego i radnje kojim je na odlučujući način doprinio učinjenju djela. Za vijeće je nesporno da su kritične prilike ubijeni civili i to 37 njih na što ukazuje, prije svega nalaz i mišljenje vještaka, međutim, vijeće je utvrdilo krivičnu odgovornost optuženog Bastaha za progon ubistvima 34 civila, kako je to opisano u osuđujućem dijelu izreke presude, i to Ševke Povlakića, Salke Muminovića, Suada Helje, Seada Telalovića, Mehe Čehajića, Hamze Hrustića, Nusreta Hadžića, Muharema Telalovića, Avde Sarajlića, Ibre Muminovića, Sadika Koljovića, Rahmana Veselji, Nijaza Telalovića, Fikreta Hadžiomerovića, Nusreta Zekića, Omera Ahmetovića, Bećira Ibiševića, Fadila Habibovića, Sakiba Hadžića, Edina Hamidovića, Muharema Osmanlića, Mevludina Berbića, Salke Šahmanovića, Mujage Bećirovića, Pašana Selimovića, Hazima Bećirovića, Hašida Aličevića, Husnije Turkovića, Amira Tuzlića, Dževada Džodžaljevića, Seada Kavazovića, Mustafe Telalovića i dva NN lica.

403. Za vijeće je nesporno da su kritične prilike života lišeni i civili Fadil Ferhatović, Fehim Ferhatović i Ibrahim Džodžaljević, na što ukazuju provedeni dokazi i to ne samo nalaz i mišljenje vještaka nego i iskaz optuženog koji je naveo da je upravo Ibrahim Džodžaljević prvi ubijen kritične prilike. Međutim, kako je to obrazloženo u odbijajućem dijelu presude, vijeće je odbilo optužbu za progon ubistvima u odnosu na navedena lica.

404. Krivnja postoji ako je učinilac u vrijeme izvršenja djela bio uračunljiv i pri tome postupao s umišljajem ili ako je postupao iz nehata, ako to zakon izričito predviđa.¹¹⁶

405. Tokom postupka nije dovedena u pitanje uračunljivost optuženog u vrijeme učinjenja djela te vijeće zaključuje da je optuženi bio u stanju shvatiti značaj svoga djela, odnosno da je mogao upravljati svojim postupcima.

406. Počinilac postupa s direktnim umišljajem kada je bio svjestan svog djela i htio njegovo učinjenje¹¹⁷.

407. Vijeće je zaključilo da je optuženi Bastah počinio krivično djelo s direktnim umišljajem, dovodeći u vezu radnje koje je preduzeo nakon što je postao svjestan da će civili biti lišeni života, odnosno na osnovu okolnosti i same prirode krivičnog djela.

408. Na temelju izvedenih dokaza vijeće je zaključilo da je optuženi Predrag Bastah od momenta izvođenja civila iz zatvora iz zgrade suda u Vlasenici bio svjestan njihove dalje sudbine, ali je krenuvši naoružan s njima u autobusu te obezbjeđujući mjesto strijeljanja, to i htio.

409. Dakle, vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Bastah kritičnog dana, zajedno s preminulim Perom Kostićem i jednom ženskom osobom, znajući da će civili biti ubijeni, svojim radnjama na način da je obezbjeđivao lice mjesta stojeći uniformisan i naoružan kod vrata na koja su iz autobusa izlazili civili, sprječavajući ih na taj način u bjekstvu, dajući znak vozaču autobusa da ispusti civile i usmjeravajući ih do mjesta gdje

¹¹⁶Član 33. KZBiH

¹¹⁷ Član 35. stav 2 KZBiH

su strijeljani, dao odlučujući doprinos izvršenju tog krivičnog djela, čega je sasvim sigurno bio svjestan i što je htio.

410. Branilac je u završnoj riječi naglasio da je optuženi Bastah "*samo stajao kod autobusa i posmatrao*", da nema dokaza da je pucao, da je na bilo koji način vršio pripremu da se taj autobus doveze do zatvora, da ljudi uđu u autobus i da ih odvedu u Mračnicu i strijeljaju te da niko nije rekao da je on to htio.

411. Tužilaštvo tokom postupka nije dokazivalo činjenicu ko je i kada osmislio plan ubistava civila u Mračnici, niti je tvrdilo da je optuženi to planirao, ni da je on pucao u civile nego mu je optužnicom stavilo na teret da je kritične prilike svojim radnjama dao odlučujući doprinos izvršenju krivičnog djela.

412. Vijeće ne smatra da samo prisustvo optuženog na mjestu strijeljanja civila ne znači ništa, odnosno da ne povlači njegovu krivičnu odgovornost. Bez obzira što mu nije stavljeno na teret da je pucao u civile i što to niko od svjedoka nije ni rekao, vijeće cijeni da je optuženi svojim prisustvom, naoružan, obezbjeđivao lice mjesta i stojeći upravo kod vrata na koja su izlazili civili, kontrolišući njihov izlazak onemogućavao njihovo bjekstvo.

413. Činjenica je da je broj civila u autobusu premašio broj pratilaca pa nema sumnje da je svaki od njih imao svoju ulogu u izvršenju djela. Bez obzira što optuženi nije pucao u civile, on je svojim radnjama dao odlučujući doprinos da se djelo izvrši. Po ocjeni vijeća, on je svojim ponašanjem, upravo svojim radnjama, svjestan sudbine tih ljudi, svojim prisustvom i ulogom, htio učinjenje djela.

414. Nema dokaza da se optuženi usprotivio ili odbio učešće u aktivnostima koje su prethodile strijeljanju, nego je naoružan ušao u autobus skupa s civilima. Nema dokaza koji bi ukazivali da je optuženi na bilo koji način manifestovao svoje neslaganje s činom ubistava. Naprotiv, dok traje strijeljanje civila on nastavlja s preduzimanjem svojih radnjih što nesumnjivo upućuje na jedini mogući zaključak, a to je da je odlučio da u tome učestvuje, odnosno da da doprinos.

415. Imajući u vidu navedeno, vijeće je van razumne sumnje zaključilo da je optuženi Predrag Bastah odgovoran za počinjeni zločin u kojemu je učestvovao kao saizvršilac

koje prilike je kod njega postojala svijest o zajedničkom djelovanju, pri čemu je postupao s direktnim umišljajem jer je svjesno i voljno svojim radnjama dao odlučujući doprinos izvršenju djela zbog čega je vijeće našlo da je individualno odgovoran kao saizvršilac u smislu odredbe člana 29. KZBiH.

V ODLUKA O KAZNI

416. Prema odredbi člana 2. stav 2. KZBiH *“propisivanje krivičnih djela i vrste i raspona krivičnihopravnih sankcija zasniva se na neophodnosti primjene krivičnihopravne prinude i rjencj srazmjernosti jačini opasnosti za lične slobode i prava čovjeka, te druge osnovne vrijednosti”*.

417. Kada se radi o zločinu protiv čovječnosti, jasno je da su priroda i jačina opasnosti izuzetno veliki, odnosno radi se o jednom od najtežih krivičnih djela propisanih Zakonom, za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora.

418. Prema odredbi člana 39. KZBiH, svrha kažnjavanja između ostalog je i *„da se izrazi društvena osuđa učinjenog krivičnog djela“*. Navedeno je potvrđeno i brojnim međunarodnim dokumentima, a svi međunarodni pravni sistemi zabranjuju vršenje zločina protiv čovječnosti i to u međunarodnom pravu predstavlja svojevrsan *Ius Cogens*, od kojeg nema odstupanja.

419. Prilikom odmjeravanja visine kazne optuženom, vijeće je, u skladu s odredbom člana 48. KZBiH, cijenilo sve okolnosti koje su od uticaja da kazna bude veća ili manja.

420. Od otežavajućih okolnosti vijeće je cijenilo brutalnost radnje izvršenja krivičnog djela, iskazanu svirepost i upornost pri izvršenju krivičnog djela, brojnost žrtava među kojima je bilo maloljetnih lica i članova istih porodica, dalekosežne posljedice djela koje su prije svega pogodile porodice žrtava koje su ostale bez muških članova, a neke i bez više njih.

421. Olakšavajuće okolnosti koje bi uticale na odluku o visini kazne, vijeće nije našlo. Lične i porodične prilike optuženog su u odnosu na težinu zločina, po ocjeni vijeća, zanemarive.

422. Prilikom odmjeravanja kazne vijeće je cijenilo da optuženi nije samostalno preduzeo krivičnopravne radnje za koje je oglašen krivim nego je kao saizvršilac, svojim radnjama dao odlučujući doprinos ostvarenju djela.

423. Imajući u vidu navedeno vijeće nalazi da je izrečena kazna zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina srazmjerna težini djela i nastalim posljedicama te će se istom ostvariti svrha kažnjavanja.

424. Vijeće je optuženom, u skladu s odredbama KZBiH koje se odnose na krivična djela u sticaju (odredbe člana člana 55. stav 1. i člana 53. stav 1. KZBiH) utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina, dok se kao ranije utvrđena uzima kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 22 (dvadeset i dvije) godine, izrečena pravosnažnom Presudom Suda BiH, broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine, pa je primjenom odredbe člana 53. stav 2. tačka a) KZBiH, optuženom izreklo jedinstvenu kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 35 (trideset i pet godina).

425. U skladu s odredbom člana 55. stav 1. i 56. KZ BiH, optuženom će se u izrečenu kaznu uračunati vrijeme provedeno na izdržavanju kazne po ranijoj pravosnažnoj presudi, kao i vrijeme provedeno u pritvoru, u predmetu Suda BiH, broj X-KR-05/122, počev od 28.01.2008. godine nadalje.

VI NALAZI SUDA- ODBIJAJUĆI DIO PRESUDE

426. Vijeće je u smislu odredbe člana 283. tačka d) ZKPBiH odbilo optužbu da optuženi Bastah, radnjama bliže opisanim u odbijajućem dijelu izreke presude, počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH stav 1. tačka h) u vezi s tačkom a), odnosno progon ubistvima civila Fadila Ferhatovića, Fehima Ferhatovića i Ibrahima

Džodžaljevića, u okviru zločina protiv čovječnosti, a iz razloga što su navedena lica obuhvaćena pravosnažnom presudom ovog Suda protiv optuženog Predraga Bastaha, broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine¹¹⁸.

427. Odredbom člana 4. ZKPBiH propisano je načelo *ne bis in idem* prema kojemu „*niko ne može biti ponovo suđen za djelo za koje je već bio suđen i za koje je donesena pravosnažna sudska odluka*“. Ovo načelo propisano je i odredbom člana 4. stav 1. Protokola broj 7 uz EKLJP.

428. Odredbom člana 283. tačka d) ZKPBiH propisano je da će Sud izreći presudu kojom se optužba odbija „*ako je optuženi za isto djelo već pravosnažno osuđen, oslobođen od optužbe ili je postupak protiv njega iješerjem pravosnažno obustavljen, a ne radi se o iješerju o obustavljanju postupka iz člana 326. ovog zakona*“.

429. Tokom čitavog postupka odbrana je isticala povredu načela *ne bis in idem* navodeći da se radi o presuđenoj stvari, odnosno da se optuženom ponovo sudi za širok i sistematičan napad i progon za isto područje i isti vremenski period.

430. Primjena načela *ne bis in idem* zahtijeva kumulativno ispunjenje dva uslova, da se radi o istoj osobi protiv koje se vodio krivični postupak i o istom krivičnom djelu za koje postoji pravosnažna sudska odluka.

431. Po stavu vijeća, u konkretnoj situaciji kad se optuženom ponovo stavlja na teret počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH za isto područje i isti vremenski period, načelo *ne bis in idem* treba razmatrati kroz činjenični osnov i oštećene, odnosno žrtve.

432. Iako je događaj za koji se optuženi tereti predmetnom optužnicom vremenski blizak događajima za koje je pravosnažno presuđen, iako se radi o istom području gdje je optuženi djelovao u istom svojstvu, to po stavu vijeća nisu ključne činjenice, kako je to odbrana isticala u toku čitavog postupka jer bi to značilo izostanak kažnjavanja optuženog za protivpravne radnje koje nisu obuhvaćene ranijom presudom. Ključne su činjenice

¹¹⁸ Dokaz O-1

određeno ponašanje optuženog sadržano u činjeničnoj radnji izvršenja djela te oštećeni kojima je povrijeđeno lično dobro zaštićeno međunarodnim pravom, tadašnjim Ustavom i zakonima BiH.

433. Progon kao djelo u osnovi zločina protiv čovječnosti može se izvršiti različitim radnjama izvršenja koje predstavljaju samostalna krivična djela u osnovi zločina protiv čovječnosti, kao u konkretnom slučaju, ili bilo kojeg drugog djela propisanog KZ BiH i kao takvo može se smatrati jednim djelom pod nazivom progon kao zločin protiv čovječnosti. Upravo je progon djelo u osnovi zločina za koje je optuženi Bastah pravosnažno presuđen i za koje mu se u osnovi zločina sudi i u ovom postupku, a razlika je u događajima u prošlosti, odnosno radnjama izvršenja djela- oblicima kroz koja se progon manifestuje.

434. U tom smislu, vijeće je imalo u vidu sudsku praksu:

435. Tako je u predmetu Evropskog suda za ljudska prava *Oliveira protiv Švajcarske*, Sud je utvrdio da je dopušteno da postoje „odvojena kažnjiva ponašanja, čak i kada su sastavni djelovi istog kriminalnog ponašanja“ jer se radi o primjeru jedinstvenog djela kojeg čini nekoliko različitih djela. Prema interpretiranom stavu Evropski sud je zaključio da nema kršenja člana 4. Protokola broj 7 uz EKLJP jer se tom odredbom zabranjuje da se dva puta sud za isto djelo. Evropski sud je također primjetio da bi bilo više u skladu s načelom pravilnog provođenja pravde da je kaznu za oba djela proistekla iz jedinstvenog kriminalnog ponašanja izrekao jedan sud u istom postupku, ali da činjenica da se to nije dogodilo nema značaj u kontekstu načela *ne bis in idem* jer ova odredba ne isključuje odvojena djela, čak i kad su ona dio jedinstvenog ponašanja, za koja se postupci vode pred različitim sudovima.

436. Evropski sud je nakon kriterija zauzetih u presudama *Oliveira protiv Švicarske*, *Gradinger protiv Austrije*¹¹⁹ i *Fisher protiv Austrije*¹²⁰, konsolidovao dotadašnju praksu vezano za pitanje *ne bis in idem* u predmetu *Zolotukhin protiv Rusije*, u kojem predmetu

¹¹⁹ Presuda *Gradinger protiv Austrije*: ključni primjenjen kriteriji „*istog ponašanja*“ odnosno „*istog činjeničnog starja*“, bez obzira na pravnu kvalifikaciju djela u unutarnjem pravu

¹²⁰ Presuda *Fisher protiv Austrije* – utvrđena je povreda načela *ne bis in idem* jer se dva djela nisu razlikovala u „osnovnim elementima“, odnosno bitnim činjeničnim sastojcima, te je jedno djelo obuhvaćalo sve nepravdo sadržano u drugom djelu

je kao kriteriji uveden „materijalni identitet djela“. Naime, Sud je zauzeo stav da se načelo *ne bis in idem* odnosno član 4. Protokola broj 7 uz EKLJP mora tumačiti na način da zabranjuje progon ili suđenje za drugo djelo ukoliko ono proizilazi iz identičnih ili bitno istih činjenica kao i prvo kažnjivo djelo za koje je izrečena pravosnažna presuda. Ovi kriteriji su poslije primjenjeni i u drugim predmetima Evropskog suda.

437. U predmetu *Marguš protiv Hrvatske*¹²¹, Evropski sud ide i korak dalje, te „posebno zapaža da je neprihvatljiv postojeći rast tendencija u međunarodnom pravu ka davanju pomilovanja u pogledu teških povreda ljudskih prava. Sud zaključuje da su vlasti Hrvatske podizanjem nove optužnice protiv aplikanta i donošenjem osuđujuće presude za počinjene ratne zločine protiv civilnog stanovništva postupile sukladno sa uvjetima iz članka 2. Konvencije (pravo na život) i članka 3. Konvencije (zabrana mučenja i nečovječno ili ponižavajuće postupanje)“.

438. Kad se usporedi činjenični opis pravosnažne presude broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine i činjenični opis predmetne optužnice Tužilaštva BiH, jasno je da se ne radi o identičnom ili bitno istom činjeničnom opisu, odnosno da se radi o različitim događajima, različitim inkriminisanim radnjama koje su smještene u isti geografski i vremenski kontekst. Međutim, uspoređujući činjenične opise vijeće je utvrdilo da se poudaraju u pogledu identiteta nekoliko oštećenih odnosno žrtava.

439. Dakle, iako se radi o činjenično različitim radnjama izvršenja koje se stavljaju na teret optuženom u ovom postupku u odnosu na radnje izvršenja iz pravosnažne presude, ipak se te različite radnje s različitim posljedicama u jednom dijelu odnose na iste oštećene osobe.

440. Naime, optuženi Bastah, zajedno sa Goranom Viškovićem, ranijom je presudom pravosnažno osuđen za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH stav 1. tačka h) u vezi s tačkom i), odnosno za progon prisilnim nestankom Fehima Ferhatovića i Fadila Ferhatovića u okviru zločina protiv čovječnosti¹²².

¹²¹ Presuda *Marguš protiv Hrvatske* od 27.05.2014. godine

¹²² Tačka III.1 osuđujućeg dijela izreke presude broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine

441. Istom presudom optuženi Bastah oslobođen optužbe za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi s tačkom e) KZBiH, odnosno progon zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem slobode lica Ibrahim Džodžaljević, a u okviru zločina protiv čovječnosti¹²³.

442. U ovom krivičnom postupku optuženom se stavlja na teret počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH stav 1. tačka h) u vezi s tačkom a), odnosno progon ubistvima 37 civila Bošnjaka, kako je to bliže opisano u činjeničnom supstratu optužnice. Među tih 37 civila su i Ferhatović Fadil sin Ahme, Ferhatović Fehim sin Ahme i Džodžaljević Ibrahim sin Avde, odnosno oštećeni koju su obuhvaćeni ranijom pravosnažnom presudom.

443. Uvidom u spis predmeta koji se ranije vodio protiv optuženog Predraga Bastaha i dokaze uložene u ovom postupku, vijeće je utvrdilo identitete navedenih lica, odnosno da se radi o istim licima.

444. Činjenica je da su svih 37 lica žrtve istog događaja i za vijeće, slijedom utvrđenog činjeničnog stanja, nije sporno da su kritične prilike života lišeni i Fadil Ferhatović, Fehim Ferhatović i Ibrahim Džodžaljević, međutim u odnosu na ta lica vijeće je našlo da se radi o istom djelu, odnosno presuđenoj stvari.

445. S obzirom da je optuženom presuđeno za progon navedenih lica, iako za drugačije radnje izvršenja u odnosu na inkriminaciju za koju se sada tereti, vijeće smatra da se u odnosu na navedene žrtve radi o istom djelu odnosno ponašanju optuženog prema istim licima koje se zasniva na diskriminatornoj osnovi, a manifestuje u drugačijoj radnji izvršenja. U oba postupka radi se o progonu samo u različitim modalitetima, a sve u okviru zločina protiv čovječnosti. Stoga je vijeće odbio optužbu u dijelu kojom se optuženi Bastah tereti za progon ubistvima navedenih lica.

446. U tom smislu vijeće je imalo u vidu i sudsku praksu:

¹²³ Tačka II-I.3 (op.I.2a) oslobađajućeg dijela izreke presude broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine

447. Vrhovni sud Kanade je u presudi *Prince*¹²⁴ zauzeo stav da „kad je riječ o krivičnim djelima protiv života i tijela, pravilo o nedopustivosti višestrukih osuda ne važi ako se te osude odnose na različite žrtve”.

448. Žalbeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu u predmetu *Ntakirutimana* je zaključilo da načelo *non bis in idem*¹²⁵ nije bilo prekršeno u situaciji gdje je *actus reus* na kojem su se zasnivale dvije zasebne osuđujuće presude koje su optuženim izrečene za genocid ostvaren na različite datume i na različitim mjestima i, što je važno, ticao se ubijanja različitih žrtava¹²⁶.

449. Slijedom navedenog, vijeće je stava da se u konkretnom slučaju ne radi o presuđenoj stvari kad su u pitanju žrtve koje nisu obuhvaćene pravosnažnom presudom, zbog čega je optuženog oglasilo krivim za zločine protiv čovječnosti -progon ubistvima 34 lica čija su imena navedena u osuđujućem dijelu izreke presude, dok je istovremeno odbilo optužbu u odnosu na lica Fadil Ferhatović, Fehim Ferhatović i Ibrahim Džodžaljević, upravo iz razloga što su navedena lica obuhvaćena pravosnažnom presudom cijeneći da se u odnosu na njih radi o istom djelu, samo o različitim oblicima izvršenja.

VII ODLUKA O TROŠKOVIMA

450. Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKPBiH optuženi Predrag Bastah oslobađa se dužnosti naknade troškova krivičnog postupka u odnosu na osuđujući dio izreke presude s obzirom da je lošeg imovnog stanja i da se nalazi na izdržavanju kazne dugotrajnog zatvora.

451. Također, optuženi se u smislu odredbe člana 189. stav 1. ZKPBiH oslobađa troškova postupka u odnosu na odbijajući dio izreke presude

¹²⁴ R v. Prince (1986), Vrhovni sud Kanade (480 str)

¹²⁵ član 7(1) Statuta i pravilo 16 Pravilnika

¹²⁶ *Ntakirutimana et al.*, ICTR-96-17 i odluka Ustavnog suda BiH, broj AP 4454/18 od 04.06.2020. godine

452. Troškovi krivičnog postupka padaju na teret budžetskih sredstava.

VIII ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

453. Na osnovu odredbi 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Selva Čehajić, Nedreta Mlačo, Tenzila Koljović, Nevzeta Nakičević, Hadžira Bećirović, Nedžad Džodžaljević, Bejda Ahmetović, Begija Telalović, Samira Berbić, Enver Bećirović, Nijaz Hamidović, Fadila Smajić, Edina Babić, Sead Hadžić i Aiša Memišević se s imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu s obzirom da se nisu izjasnili u pogledu visine odštetnog zahtjeva te da ni podaci prikupljeni u toku postupka ne pružaju pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje.

454. U odnosu na odbijajući dio izreke presude, oštećeni Fadila Kurbašić i Vahidin Džodžaljević se u smislu odredbe člana 198. stav 3. ZKPBiH, također upućuju na parnicu.

ZAPISNIČAR

Stručni suradnik

Ana Markešić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Zoran Božić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba vijeću Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana od prijemu pismenog otpravka iste.

*Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom Sudu.

IX ANEKS I

Materijalni dokazi Tužilaštva BiH

T - 1	Crteži lica mjesta sačinjeni od strane svjedoka S-1, i to list A i list B, od 01.12.2017. godine	
T - 2	Skica lica mjesta koju je sačinio svjedok Pero Krstić	
T - 3	Propusnica na ime Hasma Efendić, Krizni štab Srpske opštine Vlasenica	
T - 4	T-4	Nalaz i mišljenje Sudsko medicinsko vještačenje od 10.10.2017.g. Doc.dr.sc Vedo Tuco
	T-4 a)	Zapisnik o ekshumaciji, Kantonalni sud u Tuzli, broj Kri.107/00 od 25.09.2000.g.
	T-4 b)	Skica lica mjesta, MUP Tuzla, broj:08-01/2-8-04.6-4370/00 od 23.11.2000.g.
	T-4 c)	Fotodokumentacija MUP Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001.g.
	T-4.1	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/1, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/1 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/1 i DNK izvještaj za Powlakić Šefku, sin Huse, te Potvrda o smrti Powlakić Šefke;
	T-4.2	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/2, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/2 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/2 za Muminović Salku, sin Mehmeda, te Potvrda o smrti Muminović Salke;
	T-4.3	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/3, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/3 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/3 za Heljo Suada, sin Saliha, te Potvrda o smrti Heljo Suada;
	T-4.4	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/4, zajedno sa Izvještajem o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/4 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/4 za Telalović Sead, sin Muharema, te Potvrda o smrti Telalović Sead;

T-4.5	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/5, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/5 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/5 za Čehajić Meho, sin Huse, te Potvrda o smrti Čehajić Mehe;
T-4.6	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/6, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/6 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/6 i DNK izvještaj za Hrustić Hamzu, sin Selme, te Potvrda o smrti Hrustić Hamze;
T-4.7	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/7, zajedno sa Izvještajem o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/7 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/7 i DNK izvještaj za Hadžić Nusreta, sin Džemaila, te Potvrda o smrti Hadžić Nusreta;
T-4.8	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/8, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/8 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom za NN lice;
T-4.9	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/9, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/9 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/9 za Telalović Muharema, sin Saliha, te Potvrda o smrti Telalović Muharema;
T-4.10	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/10, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/10 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/10 za Sarajlić Avdu, sin Sulje, te Potvrda o smrti Sarajlić Avde;
T-4.11	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/11, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/11 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/11 i DNK izvještaj za Muminović Ibru, sin Mehe, te Potvrda o smrti Muminović Ibre;
T-4.12	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/12,

	Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/12 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/12 za Koljović Sadika, sin Rifeta, te Potvrda o smrti Koljović Sadika;
T-4.13	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/13, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/13 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/13 za Veselji Rahman, sin Rahmana, te Potvrda o smrti Veselji Rahmana;
T-4.14	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/14, zajedno sa Izveštajem o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/14 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/14 za Telalović Nijaza, sin Muharema, te Potvrda o smrti Telalović Nijaza;
T-4.15	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/15, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/15 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/15 za Ferhatović Fadila, sin Ahme, te Potvrda o smrti Ferhatović Fadila;
T-4.16	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/16, zajedno sa Izveštajem o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/16 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/16 i DNK Izveštaj za Hadžiomerović Fikreta, sin Rifeta, te Potvrda o smrti Hadžiomerović Fikreta;
T-4.17	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/17, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/17 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/17 za Zekić Nusreta, sin Ibre, te Potvrda o smrti Zekić Nusreta;
T-4.18	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/18, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/18 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/18 za Ahmetović Omera, sin Šabana, te Potvrda o smrti Ahmetović Omera;

T-4.19	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/19, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/19 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/19 za Ibišević Bećira, sin Huseina, te Potvrda o smrti Ibišević Bećira;
T-4.20	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/20, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/20 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/20 i DNK Izvještaj za Habibović Fadila, sin Adila, te Potvrda o smrti Habibović Fadila;
T-4.21	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/21, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/21 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/21 za Hadžić Sakiba, sin Emina, te Potvrda o smrti Hadžić Sakiba;
T-4.22	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/22, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/22 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/22 i DNK Izvještaj za Hamidović Edina, sin Senahida, te Potvrda o smrti Hamidović Edina;
T-4.23	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/23, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/23 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/23 za Osmanlić Muharema, sin Mehe, te Potvrda o smrti Osmanlić Muharema;
T-4.24	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/24, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/24 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/24 za Berbić Mevludina, sin Sejfudina, te Potvrda o smrti Berbić Mevludina;
T-4.25	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/25, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/25 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/25 za Ferhatović Fehima, sin Ahme, te Potvrda o smrti Ferhatović Fehima;
T-4.26	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/26, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka NN osobe V-SUŠ 3/26 sa uzrokom smrti i pripadajućom fotodokumentacijom NN osobe.

T-4.27	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/27, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/27 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/27 za Šahmanović Salko, sin Alije, te Potvrda o smrti Šahmanović Salko;
T-4.28	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/28, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/28 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/28 i DNK Izvještaj za Bećirović Mujagu, sin Hurema, te Potvrda o smrti Bećirović Mujage;
T-4.29	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/29, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/29 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/29 i DNK Izvještaj za Selimović Pašana, sin Selmana, te Potvrda o smrti Selimović Pašana;
T-4.30	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/30, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/30 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/30 za Bećirović Hazima, sin Reufa, te Potvrda o smrti Bećirović Hazima;
T-4.31	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/31, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/31 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/31 za Aličević Hašida, sin Rašida, te Potvrda o smrti Aličević Hašida;
T-4.32	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/32, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/32 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/32 za Turković Husniju, sin Hašida, te Potvrda o smrti Turković Husnije;
T-4.33	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/33, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/33 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/33 za Tuzlić Amira, sin Avde, te Potvrda o smrti Tuzlić Amira;
T-4.34	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/34, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/34 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/34 za

		Džodžaljević Dževada, sin Hajrudina, te Potvrda o smrti Džodžaljević Dževada;
	T-4.35	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/35, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/35 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/35 za Kavazović Seada, sin Ešefa, te Potvrda o smrti Kavazović Seada;
	T-4.36	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/36, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/36 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/36 za Telalović Mustafu, sin Dževada, te Potvrda o smrti Telalović Mustafe;
	T-4.37	Foto-dokumentacija, Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzla, broj: 08-01/2-8-04.6-4370/00 od 20.02.2001. godine V.SUŠ-3/37, Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi posmrtnih ostataka V-SUŠ 3/37 sa uzrokom smrti, pripadajućom fotodokumentacijom i zapisnikom o utvrđivanju identiteta tijela V-SUŠ 3/37, DNK Izveštaj za Džodžaljević Ibrahima, sin Avde, te Potvrda o smrti Džodžaljević Ibrahima;
T - 5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Avdo Tuzlić, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj 16-17-04-2-1088/11 od 29.11.2016. godine, Izvod iz matične knjige rođenih za lice Avdo Tuzlić, sa zabilježskom smrti, općina Srebrenica, broj 05-200-2147/20 od 22.06.2020. godine	
T - 6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Osman Kurjak, Tužilaštvo BiH, Poseban odjel za ratne zločine, broj T20 0 KTRZ 0003448 12 od 13.04.2012. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Osman Kurjak, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu, Centar za istraživanje ratnih zločina, broj 17-04/2-04-2-213/08 od 27.02.2008. godine, Izvod iz matične knjige umrlih za lice Osman Kurjak, općina Visoko, broj 05/1-13-3-1288/2016 od 15.07.2016. godine	
T - 7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sadija Ibišević, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj 16-17-04-2-1088/11 od 21.11.2016. godine, Izvod iz matične knjige rođenih za lice Sadija Ibišević, sa zabilježskom smrti, opština Vlasenica, broj 03/4-200-1-2062/20 od 23.06.2020. godine	
T-8	T-8	Dopis Instituta za nestala lica BiH, broj: 03/1-40-2-111/20 od 13.02.2020.godine, sa priložima:
	T-8 a)	Tabelarni prikaz grobnica ekshumiranih u periodu 1997. do 2019. godine na području općine Vlasenice, u periodu april do decembra 1992. godine
	T-8 b)	Nestale osobe na području općine Vlasenica u periodu april-decembra 1992. godine
	T-8 c)	Ekshumirane i nestale osobe na području općine Vlasenica u periodu od aprila do decembra 1992. godine
	T-8 d)	Ekshumirane osobe nestale na području općine Vlasenica u periodu od aprila do decembra 1992.godine

	T-8 e)	Odnos broja maloljetnika u ukupnom broju nestalih ekshumiranih i identificiranih, ukupno nestalih i identificiranih po polu, identificirane žrtve po polu, nestale osobe po polu
T-9		Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju neposredne ratne opasnosti (Službeni list RBiH broj 1/92 od 09.04.1992. godine)
T-10		Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju ratnog stanja objavljena u „Službenom listu R.BiH“ broj 7/92 od 20. juna 1992. godine
T-11		Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o ukidanju ratnog stanja objavljena u „Službenom listu R.BiH“ broj 50/95 od 28.12.1995. godine
T-12		Uredba sa zakonskom snagom o Oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine objavljena u „Službeni list R.BiH“ broj 4/92 od 20. maja 1992. godine
T-13		Odluka o formiranju Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, objavljena u „Službenom glasniku srpskog naroda u BiH „broj 6/92 od 12. maja 1992 .godine
T-14		Naređenje komadanta brigade VRS Birač o formiranju logora u Vlasenici od 31.05.1992. godine
T-15		Izveštaj o izvršenom krivičnom djelu, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: P-16-04/2-6-04-2-KU:21/11 od 14.12.2011. godine
T-16	T-16	Dopis Općinske uprave općine Vlasenica broj: 03/13-835-17/17 od 13.10.2017. godine, sa priložima:
	T-16 a)	Matični karton- Obrazac VOB-2 i Jedinični karton -VOB-1 za Bastah Predraga
	T-16 b)	Elektronski dokaz MUP RS za Bastah Predraga, kao pripadnika Stanice javne bezbjednosti Vlasenica dostavljeno od strane Ministarstva rada i boračko invalidske zaštite RS
T-17		Izvod iz matične knjige zaposlenih PS Vlasenica, redni broj 15. Bastah Predrag
T-18		Izvod iz kaznene evidencije za Predraga Bastah, PS Han Pijesak, broj: 16-6/01-232-1-56/17 od 03.11.2017. godine
T-19		Spisak do sada identifikovanih zatvorenika u zatvoru u prostorijama stare zgrade suda u Vlasenici na osnovu izjava svjedoka, haški broj: 01256469

Materijalni dokazi odbrane

O – 1	Presuda Suda BiH broj X-KR-05/122 od 04.02.2010. godine, pravosnažna dana 22.02.2011. godine.
--------------	---

XI ANEKS II

Utvrđene činjenice prihvaćene rješenjem Suda BiH, broj S1 1 K 024549 20 Kri od 29.03.2021. godine

Vijeće je djelimično usvojilo Prijedlog Tužilaštva Bosne i Hercegovine za prihvatanje utvrđenih činjenica, sadržan u Optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0002552 11 potvrđenoj dana 21.08.2020. godine, pa se predložene činjenice, utvrđene od strane pretresnog vijeća u predmetu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i to: *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, broj IT-00-39-T (presuda pretresnog vijeća od 27. septembra 2006. godine) i predmetu *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, broj IT-95-5/18 (presuda pretresnog vijeća od 26.03.2016. godine), prihvataju kao dokazane u obimu i sadržaju kako slijedi:

1. *„Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu opštine Vlasenica bilo je 18.727 (55%) Muslimana, 14.359 (42%) Srba, 39 Hrvata, 340 Jugoslovena i 477 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti.“ (MKSJ Tužilac protiv Momčila Krajišnika, par. 346)*
2. *„Dana 23. aprila 1992. ili približno tog datuma, vojnici JNA zauzeli su mjesto Vlasenicu uz pomoć naoružanih lokalnih Srba, preuzevši kontrolu nad opštinom, policijskom stanicom, poštom i bankom.[...]“ (MKSJ Tužilac protiv Momčila Krajišnika, par. 349)*
3. *„Logor Sušica osnovan je 31. maja 1992. po naređenju Svetozara Andrića, komandanta Birčanske brigade, i u skladu s odlukom SAO Birač kojom je regulisano iseljavanje muslimanskog stanovništva s birčanske teritorije. Kroz logor Sušica prošlo je oko 2.000 do 2.500 Muslimana oba pola i svih godišta. Logor je radio četiri mjeseca, od juna do septembra 1992.[...] Uslovi života u logoru bili su krajnje teški. [...] Zatočenici [...] nisu dobijali dovoljno hrane, vode je bilo veoma malo, higijenski uslovi su bili loši i nije bilo medicinske pomoći.[...]“ (MKSJ Tužilac protiv Momčila Krajišnika, par. 353)*
4. *„[...] Srpske vlasti su 1992. godine civile uglavnom muslimanske nacionalnosti držale zatočene u jedanaest zatočeničkih centara u opštini Vlasenica, i to: u SUP-u u srednjoj školi u Vlasenici, u pilani u Milićima, u osnovnoj školi, u štalama zadruga u Piskavicama, u srednjoj školi, u hotelu “Panorama”, u vojnoj sportskoj dvorani, u Domu kulture u Milićima, u logoru Luka i na peradarskoj farmi Šošari.“ (MKSJ Tužilac protiv Momčila Krajišnika, par. 356)*

5. „[...] Krizni štab Vlasenica učestvovao je u koordiniranju preuzimanja vlasti s JNA i nastavio je da rukovodi i komanduje jedinicama na terenu sve do 28. juna 1992., kada su te jedinice postale dio 1. birčanske brigade koja je kasnije ušla u sastav Vlaseničke brigade.“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1114)
6. „[...] "Oslobađarjem" grada Vlasenice 21. aprila 1992. krenula su borbena dejstva s tog područja i brčjna sela na teritoriji opštine takođe su "oslobođena"., (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1115)
7. „[...] Krizni štab Vlasenica izdavao je propusnice za kretanje ljudi po gradu i uveo je policijski sat. Da bi bosanski Muslimani prešli preko kontrolnih punktova, kretali se ili napustili opštinu, morali su od opštinskih organa vlasti bosanskih Srba dobiti putnu propusnicu. Čak i kada su imali te propusnice, često su hapšeni i pritvarani. S druge strane, građani srpske nacionalnosti nisu morali da pribave propusnice za kretanje.[...]" (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1118)
8. „Muslimani koji su radili u državnim preduzećima i drugim javnim službama u opštini Vlasenica otpušteni su s posla.[...]Dana 14. maja 1992., lokalni rudnik boksita saopštio je da "n.jedan Musliman više ne treba da dolazi na posao".[...]" (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1120)
9. „Krizni štab Vlasenica je izdao ultimatum za predaju oružja do 21. aprila 1992. i garantovao je bezbjednost građanima koji to budu učinili do tog roka. Bosanskim Muslimanima je naređeno da svoje oružje predaju srpskim vlastima, inače će biti uhapšeni.[...]" (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1121)
10. „Sredinom maja 1992., JNA se povukla, ali je za sobom ostavila opremu, oklopna vozila, tenkove i naoružanje, koji su dati lokalnim bosanskim Srbima.[...]" (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1123)
11. „[...]Iako je Krizni štab Vlasenica obavjestio bosanske Muslimane da mogu nastaviti da rade, u praksi su bosanski Muslimani otpušteni s posla u opštinskim organima i policiji. Poslije tih otpuštanja, policija je postala "čisto srpska", a policajci su na uniformama nosili bijeli amblem s orlom i bijelu traku na rukavima. Zajednička policija ili zajednički organi bezbjednosti više nisu bili organizovani.“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1124)
12. „Poslije preuzimanja vlasti u Vlasenici, predstavnici srpskih vlasti su se vozili od sela do sela i preko megafona pozivali sve bosanske Muslimane da predaju svjeće naoružanje.“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1127)

13. „Logor Sušica je bio blizu grada Vlasenice, [...], i sastojao se od baraka koje su prije rata bile vlasništvo jednog šumarskog preduzeća. Taj objekt je preuzeo TO i koristio ga za skladištenje svog naoružanja, a hangar je kasnije korišten za zatočenje ljudi koji su bili dovedeni u logor.“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1181)
14. „Ogromnu većinu zatočenika činili su civili. Žene, djecu i starije ljude su odvojili od muškaraca i prebacili u pravcu Kladrja, dok su muškarce najprije pretresli, a zatim zatočili u hangaru. [...]“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1186)
15. „Od maja do oktobra 1992., nesrbi su se iseljavali iz Vlasenice i to iseljavanje se odnosilo pretežno na grad Vlasenicu i na centralne i centralno-sjeverne dijelove opštine u kojima su bosanski Muslimani bili većinsko stanovništvo.“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1218)
16. „U oktobru 1992., vrlo mali broj nesrba, i to onih koji su bili u braku s licima srpske nacionalnosti, ostao je u gradu Vlasenici, a krajem 1992. u Vlasenici je ostalo oko 150 bosanskih Muslimana koji nisu odvedeni u zatočeništvo.[...]“ (MKSJ Tužilac protiv Radovana Karadžića, par. 1220)